

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาองค์กออาสาสมัครประชาชน
ในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม : กรณีจังหวัดสงขลา

ผศ.ดร.วิชัย กาญจนสุวรรณ

สพอ

เลขหมู่	HN400.55.29464 062 2523 7
Order Key.....	
Bib Key.....	203896
	- 8 พ.ย. 2543

ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
จากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2542

บทคัดย่อ

การศึกษาขององค์กรอาสาสมัครประชาชนในการพัฒนาสังคม ได้วิเคราะห์การกำเนิด การทำงานและการทำกิจกรรมของสามองค์กรหลักในสงขลา คือ สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง สงขลาประชาคม และวิสัยทัศน์สงขลา 2555 โดยสมัชชาจังหวัดสงขลา ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2540 เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเมืองของสังคมไทยในขณะนั้น สงขลาประชาคม ได้ก่อตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เพื่อให้ประชาชนและกลุ่มพลังทางสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาและการบริหารงานของจังหวัด ส่วนวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เป็นการวางแผนระยะ 15 ปี ของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และกำหนดแผนร่วมกัน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่ทำงานอยู่ในสามสิบองค์กร จำนวน 202 คน ที่มาช่วยงานของสามองค์กรหลัก ที่กล่าวมา โดยพบว่า ความสำเร็จของสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง และสงขลาประชาคมมาจากปัจจัยภายนอกเกือบหนึ่ง ส่วนความสำเร็จของวิสัยทัศน์สงขลา 2555 มาจากการผลักดันของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ประเมินศักยภาพของสามสิบองค์กรที่มาจากเกี่ยวข้องกับสามองค์กรหลัก ทั้งในด้านกรเป็นผู้นำ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความเป็นอิสระขององค์กร ความเป็นปึกแผ่น และความสามารถในการปรับตัวขององค์กรเหล่านี้ โดยพบว่า มี 12 องค์กร ที่บริหารแบบเน้นผู้นำมากกว่าการบริหารแบบคณะกรรมการ และโดยทั่ว ๆ ไป องค์กรเหล่านี้มี ความเป็นอิสระ ความเป็นปึกแผ่น และมีความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง

ศาสตราจารย์ ดร.หญิงทอง ขวัญเกษม
ภาควิชาอสังขศาสตร์
วิทยาเขตหาดใหญ่
ได้รับจาก
ทศวิโรจน์ประสาธน์
วันที่ เดือน ปี 3 ม.ย. 2543

ศาสตราจารย์ ดร.หญิงทอง ขวัญเกษม
ภาควิชาอสังขศาสตร์
วิทยาเขตหาดใหญ่

Abstract

A study of people voluntary organizations in participating social development aims to analyze three important organizations in Songkhla province. The first organization is the Songkhla Political Assembly for political reform. It was formed in 1997 and has played an important role in supporting political reform. The second organization is the Songkhla Civil Society. It was established in 1996 to promote general population to participate in decision-making process of provincial administration. The third organization is the Songkhla Vision 2555. It was supported by the governor of Songkhla. It aims to have a master plan for Songkhla province in the next 15 year by mobilizing the social groups to participate in formulating a master plan.

This research has analyzed thirty organizations that have involved in Songkhla Political Assembly, Songkhla Civil Society and Songkhla Vision 2555. Two-hundred and two persons working in thirty organizations were interviewed.

The result of study finds that external factors play an significant role in formulating the activities of Songkhla Political Assembly and Songkhla Civil Society. In contrast, the Songkhla Vision 2555 was pushed by the governor. In addition, thirty organizations were analyzed in terms of leadership, effectively-effectiveness, autonomy, coherence and adaptability. It was found that 12 organizations were depended on their leaders more than a committee. Most organizations are moderate in coherence, autonomy and adaptability.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
Abstract	(2)
คำนำ	(3)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	2
นิยามศัพท์	2
วิธีการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2 แนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวความคิดเรื่ององค์กรอาสาสมัครประชาชน	6
3 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	13
ก. สามองค์กรหลัก	13
-สมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง	13
-สงขลาประชาคม	27
-วิสัยทัศน์สงขลา 2555	35
ข. สามสิบองค์กรย่อย	42
4. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	93
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก 1	106
ภาคผนวก 2	109

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 องค์กรที่จะศึกษา	3
2 กิจกรรมด้านรณรงค์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกจังหวัดสงขลา	14
3 กิจกรรมด้านการประชุมคณะกรรมการ คณะทำงานและบริหารจัดการ	18
4 แสดงกิจกรรมด้านการเผยแพร่และวิชาการของสมาชิกจังหวัดสงขลา	22
5 รายชื่อคณะกรรมการสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง	23
6 ศักยภาพในการบริหารงานของสามสีบองค์กรย่อย	96

รายการภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การปรับเปลี่ยนคุณภาพขององค์กรต่าง ๆ ในสังคมไทย	10
2 เปรียบเทียบการบริหารแบบเน้นความสัมพันธ์ทางคิงและทางราบ	11
3 กระบวนการทำงานของประชาคมจังหวัด	34

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาสังคมในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ถือว่าบทบาทของประชาชน ในการมีส่วนร่วม คิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ ต่อสังคมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มและองค์กรที่มีจิตสำนึกสาธารณะ (public mind) ที่อาสาเพื่อร่วมแก้ปัญหาสังคม แทนที่จะยึดติดกับผลประโยชน์ของกลุ่ม และองค์กรที่สังกัด อยู่ นโยบายของรัฐบาลไทยได้ตั้งเป้าหมายที่จะปฏิรูประบบราชการเพื่อลดกำลังพล และให้ราชการทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพยายามแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อลดภาระหน่วยงานของรัฐบาล โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้แก่องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรอาสาสมัครประชาชน ให้เข้ามามีบทบาท ในการพัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศให้มากขึ้น

ในจังหวัดสงขลา ได้มีองค์กรอาสาสมัครประชาชน 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ที่มาร่วมรับผิดชอบ ร่วมกำหนด ทิศทางการพัฒนาสังคม/ประเทศในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา

องค์กรแรกคือ ประชาคมจังหวัดสงขลา ที่มีองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วม 15 องค์กร โดยการสนับสนุนของ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

องค์กรที่สองคือ วิสัยทัศน์สงขลา 2555 ที่มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วม 16 องค์กร โดยการสนับสนุนของ ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ปรารถนาให้ประชาชนจังหวัดสงขลา มีบทบาทอันสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนา จังหวัดของตนเอง

องค์กรที่สามคือ สนิษชาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นในยุคแผนรณรงค์การปฏิรูปการ เมืองของสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีองค์กรที่หลากหลายถึง 26 องค์กร ได้เข้าร่วมขับเคลื่อนเพื่อสนับสนุนการ ปฏิรูปการเมือง

อย่างไรก็ตามการทำงานร่วมหลาย ๆ องค์กร หากประสานงานไม่ดีพอ เป้าหมายการทำงานไม่ชัดเจน พอ โอกาสที่จะทำงานให้สำเร็จได้ยาก บางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ บางครั้ง บางกลุ่ม บาง องค์กร ไม่เข้าร่วมประชุมในการประชุมครั้งถัดไป เช่น การประชุมของสงขลาประชาคม เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2539 มีผู้เข้าร่วมนับ 100 คน แต่หลังจากนั้น ขาดการดำเนินงานต่อไป เกิดภาวะชะงัก ที่จะรุกไป ข้างหน้า ทำให้การรวมตัวขององค์กรอาสาสมัครประชาชน เพื่อมาร่วมพัฒนาสังคม ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

การเข้าใจองค์กรต่าง ๆ ที่มาร่วมทำงานกันเพื่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การทำงานมีพลัง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ฉะนั้นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ดูว่า แต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กร ที่มาร่วมตัวกัน มีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร กระบวนการรวมตัว และทำงานร่วมกันมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จึงต้องศึกษาวิเคราะห์ทั้งกลุ่มย่อยหรือองค์กรย่อย และองค์กรใหญ่ทั้งสามกลุ่มที่กล่าวมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ที่มาร่วมมือกันทั้งสามกลุ่มใหญ่ โดยแยกเป็นกลุ่ม/องค์กรย่อย ๆ ได้ 30 องค์กร โดยบางกลุ่ม/องค์กร ได้ร่วมมากกว่าหนึ่งกลุ่มใหญ่ บางองค์กร/กลุ่มมาร่วมเพียงหนึ่งกลุ่มใหญ่
2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของแต่ละกลุ่มและองค์กร ที่เข้ามาร่วมมือกันทำงาน แบบองค์กรอาสาสมัครประชาชน
3. วิเคราะห์จุดก่อตัว กระบวนการทำงาน และผลงานของสามกลุ่มใหญ่ที่กล่าวมา ว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะบทบาทขององค์กรอาสาสมัครประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม เฉพาะในจังหวัดสงขลา และศึกษาเพียง 30 องค์กร ที่มาร่วมทำงานกับสงขลาประชาคม วิสัยทัศน์สงขลา และสมัชชาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2539-2542

นิยามศัพท์

องค์กรอาสาสมัครประชาชน หมายถึงบุคคลในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ที่สนใจจะทำงานเพื่อสังคม โดยมาร่วมตัวกัน ทำงานร่วมกันโดยสมัครใจ นอกเหนือภาระงานประจำที่ทำอยู่

วิธีการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

1. วิธีการวิจัย

สามสิบองค์กรย่อยที่สนับสนุนสามองค์กรใหญ่จะได้รับการวิเคราะห์ โดยจะเน้นดูแนวความคิดของผู้นำกลุ่มว่ามีทัศนคติต่อการพัฒนาสังคมอย่างไร พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดอ่อน และจุดแข็ง ของแต่ละกลุ่ม / องค์กร โดยมีการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทุกกลุ่ม รวมจำนวน 202 คน

2. ขั้นตอนและวิธีการในการเก็บข้อมูล

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ จะรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร โดยดูจากการบันทึกการประชุม หรือรายงานต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร ซึ่งในที่นี้คัดเลือกได้ 30 กลุ่ม ดังนี้

ตาราง 1 องค์กรที่จะศึกษา

ชื่อองค์กร/สมาคม/กลุ่ม	ประชาคม จังหวัด	วิสัยทัศน์	สมาชิก จังหวัด	จำนวนที่ สัมภาษณ์
1. หอการค้าจังหวัดสงขลา	×	✓	×	8
2. ศูนย์รวมยางพารา อ.หาดใหญ่	×	×	✓	9
3. คณะกรรมการประสานงานองค์กร พัฒนาเอกชนภาคใต้	✓	✓	✓	8
4. กลุ่มทนายความ	✓	×	✓	7
5. มหาวิทยาลัยทักษิณ	✓	✓	✓	8
6. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	✓	✓	✓	9
7. สภาอาจารย์ ม.อ.	×	×	✓	8
8. กองทุนรักบ้านเกิด	×	×	✓	5
9. กลุ่มวิทย์สร้างสรรค์	✓	×	✓	5
10. หาดใหญ่สนทนา	×	×	✓	5
11. สงขลาฟอรัม	✓	×	✓	5
12. ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก	✓	×	✓	6
13. กลุ่มรักอุซูด สหิงพระ	✓	×	✓	7

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อองค์กร/สมาคม/กลุ่ม	ประชาคม จังหวัด	วิสัยทัศน์	สมาชิก จังหวัด	จำนวนที่ สัมภาษณ์
14. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	×	✓	✓	9
15. จังหวัด-อำเภอ	✓	✓	×	10
16. สมาพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบล	×	✓	✓	8
17. กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาล	✓	✓	✓	5
18. สหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา	✓	✓	✓	10
19. สมาพันธ์ฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา	✓	✓	✓	6
20. สภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา	✓	✓	✓	8
21. สถาบันราชภัฏสงขลา	✓	✓	✓	7
22. วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่	×	×	✓	7
23. โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์	×	×	✓	6
24. สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์	×	×	✓	7
25. สมาพันธ์หนังสือพิมพ์จังหวัดสงขลา	×	×	✓	8
26. สมาคมมุสลิมหาดใหญ่	×	×	✓	7
27. ศูนย์พัฒนาภาคใต้	✓	✓	×	5
28. สมาคมอสังหาริมทรัพย์	×	✓	×	6
29. สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา	×	✓	✓	6
30. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา	×	✓	✓	7
รวมองค์กรที่ร่วม	15	16	26	202

หมายเหตุ

1. ความหมายของสัญลักษณ์

✓ = ได้เข้าร่วมกิจกรรม

× = ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

2. บางองค์กรสัมภาษณ์ได้น้อย ตัวเลขจึงต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้กลุ่มละ 10 คน
ส่วนหนึ่งเพราะสมาชิกของกลุ่มมีจำนวนน้อย

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เกี่ยวกับปัญหาของกลุ่ม และองค์กรที่สังกัดอยู่ และเกี่ยวกับการจัดตั้งประชาคมจังหวัด วิสัยทัศน์สงขลา 2555 และสมาชิกจังหวัด เพื่อการปฏิรูปการเมือง

2.3 รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ โดยที่นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยนั่งสังเกตการณ์การประชุมของแต่ละกลุ่ม/องค์กร จำนวน 41 ครั้ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจปัญหาและอุปสรรคของการทำงานแบบอาสาสมัคร ที่มีกลุ่ม/องค์กร สนับสนุนที่แตกต่างกัน ทั้งด้านประสบการณ์ และวิธีทำงาน
2. นำข้อสรุปผลการศึกษาไปปรับปรุงวิธีการทำงานขององค์กรที่ทำงานแบบพหุภาคีเพื่อพัฒนาสังคม

บทที่ 2

แนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเรื่ององค์การอาสาสมัครประชาชน

Roy Macridis ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน อันเนื่องจากระบบการเมืองที่ต่างกัน เขาวิเคราะห์ว่า ในระบบเผด็จการ (อำนาจนิยม) ปัจเจกบุคคลและกลุ่มสังคมจะถูกจัดตั้งโดยรัฐ ส่วนในระบบประชาธิปไตย รัฐจะไม่เข้ามาแทรกแซง หรือเข้ามาจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนรัฐ หรือสนับสนุนผู้นำทางการเมือง แต่ประชาชนจะรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นเอง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม จุดเน้นของสังคมประชาธิปไตยคือ ประชาชนจะรวมตัวกันอย่างแข็งขัน ด้วยจิตสำนึกเพื่อรักษาคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย (Macridis, 1983 : 38-39)

โดยทั่ว ๆ ไป หลังจากทศวรรษที่ 1970 การดำเนินการของกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคม แยกออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2540 : 7-8)

1. ในฐานะองค์กรอาสาสมัคร เพื่อทำงานพัฒนาแก้ไขปัญหาสำคัญ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ในฐานะขบวนการ พยายามคัดค้านและจำกัดอำนาจรัฐ โดยมองว่ารัฐไม่เป็นกลาง มักจะเอียงเข้าข้างฝ่ายทุน กลุ่มเหล่านี้จะพยายามสร้างแรงกดดันให้รัฐทำหรือไม่ทำ โดยเฉพาะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่ม Earth First ซึ่งเป็นกลุ่มขบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามในทัศนะของ Almond และ Powell (1966 : 78-79) เขาทั้งสองวิเคราะห์ว่า การรวมกลุ่มของปัจเจกชนในสังคม จะมุ่งผลประโยชน์ของตนเอง โดยทั่ว ๆ ไป จำแนกออกได้ 4 ประเภท คือ หนึ่งกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสมาคม ซึ่งจะมีเป้าหมายในการรวมตัวอย่างชัดเจน ตามภารกิจของสมาคมที่วางไว้ สองกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน ซึ่งจะวิเคราะห์ผลประโยชน์ได้ยากกว่ากลุ่มแรกเพราะสถาบันจะปกป้องสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันของข้าราชการ พรรคการเมือง โบสถ์หรือกองทัพ ซึ่งในแต่ละสถาบันก็มีกลุ่มย่อย ๆ อีกหลายกลุ่ม ตามคือกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่เป็นสมาคม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ส่วนตัวสูง เช่น กลุ่มเครือญาติ ภาคนิยม ผิวพรรณ หรือสถานะ เป็นต้น สี่คือกลุ่มที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน (anomic interest group) เช่น เวลาก่อตัวของการชุมนุมประท้วง ขบถ ซึ่งส่งผลให้ระบบการเมืองสั่นคลอนได้ หากมองตามแนวคิดของ Almond และ Powell ต้องถือว่าองค์กรอาสาสมัคร

ประชาชนเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งที่จะเป็นสมาคม สถาบันหรือที่จัดตั้งโดยความสัมพันธ์ส่วนตัว (ไม่เป็นสมาคม)

Samuel Huntington (1968 : 12-24) ได้วิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรหรือสถาบัน โดยใช้ตัวชี้วัด 4 ประการคือ 1. ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) องค์กรใดที่สามารถปรับตัวได้ดี ถือว่ามีความเข้มแข็งสูง หากปรับตัวได้น้อยถือว่า มีศักยภาพต่ำ อายุขององค์กรที่ยาวนานเป็นตัวชี้ประการหนึ่งว่า องค์กรมีความเข้มแข็ง เพราะได้แสดงให้เห็นว่า ได้ผ่านปัญหาค่าง ๆ มามาก 2. ความสามารถในการแบ่งงานแบ่งหน้าที่กันทำในองค์กร องค์กรใดมีการแบ่งงานอย่างเป็นระบบให้แก่องค์กรย่อย มีการประสานงานและการควบคุมที่ดี ถือว่าองค์กรที่กล่าวมามีความเข้มแข็งมากกว่า องค์กรที่พึ่งพิงผู้นำเพียงคนเดียว หรือบุคคลอื่นใด องค์กรที่ทำงานแบบคณะกรรมการ แบ่งงานกันทำ จะมีศักยภาพสูงกว่าองค์กรที่เน้นพึ่งพิงผู้นำคนเดียว 3. ความเป็นเอกเทศ อิสระในการตัดสินใจ (autonomy) องค์กรใดที่เป็นอิสระจากการแทรกแซงขององค์กรอื่น ๆ ถือว่ามีความเป็นเอกเทศสูง ยังมีอิสระตัดสินใจได้ โดยตนเองมากเท่าไร ถือว่ามีความเข้มแข็งมากเท่านั้น 4. ความเป็นปึกแผ่น (coherence) องค์กรใดที่มีการรวมตัวกันดี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีความสามัคคีกัน ถือว่าเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง องค์กรที่มีความเป็นปึกแผ่นต้องมีความสามารถในการประสานงานและบุคลากรในองค์กรยึดมั่นในระเบียบวินัย

การศึกษาเรื่องกลุ่ม ข้อเขียนของ Mancur Olson (1982 : 43-52) มักจะได้รับการอ้างอิงถึงบ่อยครั้ง Olson ตั้งสมมติฐานว่าการรวมของกลุ่ม อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนตัว และความมีเหตุผล (rationality) Olson อธิบายว่าเป้าหมายของกลุ่มเป็นเป้าหมายร่วม (common goal) ซึ่งสมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องได้ประโยชน์เหมือนกันหากประสบผลสำเร็จ หากสมาชิกใช้เหตุผล จึงมองว่า แม้ว่าตนไม่ได้ช่วยเหลือกลุ่มมากนัก ตนเองก็ยังได้ประโยชน์เหมือนคนที่อุทิศตนเองเพื่อกลุ่มอย่างสูง Olson จึงสรุปว่า กลุ่มใหญ่ ๆ มักจะล้มเหลวในการดำเนินงาน หากไม่ใช้วิธีการบังคับสมาชิก กลุ่มที่ดำเนินงานได้ดีเขาสรุปว่า คือกลุ่มเล็ก ๆ เพราะกลุ่มเล็ก การแบ่งปันผลประโยชน์ทำได้ง่าย รู้จักกันดีและตระหนักว่าใครทำเพื่อกลุ่ม จึงอยู่กันอย่างรู้เท่าทันและร่วมรับผิดชอบ

ตรรกของ Olson ในการรวมกลุ่มสรุปได้ดังนี้ (Olson, 1982 : 21)

$$A_i = V_i - C$$

A_i หมายถึง ประโยชน์สุทธิ (net benefits) ที่สมาชิกพึงจะได้รับจากการรวมกลุ่มอันเนื่องจากการอุทิศตนเอง

V_i หมายถึง ประโยชน์ร่วมของสมาชิกกลุ่ม (gross benefit)

C หมายถึง ต้นทุนในการรวมตัว (Cost)

หาก $A_i > 0$ สำหรับสมาชิก กลุ่มจะสำเร็จ

หาก $A_i < 0$ สำหรับสมาชิกทั้งหมด กลุ่มจะล้มเหลว

ในกรณีที่ $A_i < 0$ จะต้องแก้ไขด้วยการให้แรงจูงใจพิเศษแก่สมาชิก เช่น กลุ่มอาชีพเฉพาะ ให้รางวัลสารหรือประกันราคาถูกหรือผลประโยชน์พิเศษแก่สมาชิก เพื่อให้คงอยู่ของกลุ่ม ซึ่ง Olson เรียกว่า selective incentive (แรงจูงใจที่ได้เลือกขึ้นมา)

การศึกษาเรื่องกลุ่มอาสาสมัครประชาชน มีความสัมพันธ์กับเรื่องประชาสังคม (civil society) เนื่องด้วยประชาสังคมเป็น “เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิและชุมชน ที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individual)” โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ 2 ประการคือ ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำ และไม่ชอบปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ที่มุ่งแข่งขันกันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและต่างคนต่างอยู่ (อนุก เหล่าธรรมทัศน์, 2542 : 1)

เรื่องประชาสังคมมีความเชื่อมโยงกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง ตามแนวคิดของ M. Scott Peck (Peck, 1990 : 61-67) การใช้คำว่า “ชุมชน” ต้องระมัดระวังมิใช่กลุ่มคนอะไรก็ได้ที่อยู่รวมกัน เพราะชุมชนจริง ๆ บุคคลต้องมีความรู้สึว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีความรับผิดชอบต่อชุมชน และได้รับการยอมรับจากชุมชน (inclusively, commitment, and consensus) ซึ่งสมาชิกในชุมชนถือว่าเป็นที่ปลอดภัยสำหรับตนเอง (a safe place) เพราะมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การก่อเกิดชุมชนตามแนวคิดของ Peck ประการแรกอาจเกิดจากอุบัติเหตุ อาจจะเนื่องจากวิกฤติที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้และปรารถนาจะแก้ไข ประการที่สองอาจจะเกิดจากความปรารถนาของคนในชุมชน ช่วยกันสรรค์สร้าง โดยเน้นการสื่อสาร ทัศนคติร่วม และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

ความคิดของ Peck สอดคล้องกับมุมมองของ Amitai Etzioni (Etzioni, 1995 : 1-133) ผู้เขียน The Spirit of Community ที่กล่าวว่า สังคมประชาธิปไตย คนจำนวนมากอ้างถึงสิทธิ (right) อันมากมาย แต่ขาดความรับผิดชอบหน้าที่ (responsibility) อันเนื่องมาจากขาดคุณธรรม (moral voice) ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคม แนวทางแก้ไข ต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ จากตัวเองเป็นศูนย์กลางมาเป็น “เรา” และชุมชนเป็นศูนย์กลาง เพราะรายได้ที่เพิ่มขึ้นของปัจเจกชน มิได้หมายความว่า ความพึงพอใจจะดีขึ้น หากปราศจากสภาพสังคม / ชุมชนที่น่าอยู่ นอกจากนั้น Etzioni (1995 : 123-133) ได้แนะนำว่าการสร้างสรรค์ให้ชุมชนน่าอยู่ต้องตระหนักถึงงานอาสาสมัครให้มาก ๆ ทำให้เกิดชุมชนที่เป็นเพื่อนกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ จริง ๆ แล้วอาชีพจำนวนมากก็เกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง เพียงแต่ต้องแก้ความขัดแย้งระหว่างวิชาชีพ กับเป้าหมายของชุมชน หรือที่เรียกว่าหาความสมดุล ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับส่วนรวม ซึ่งขั้นตอนสำคัญคือให้คนในชุมชนร่วมกันออกแบบวางแผน และดูแลชุมชนของเขา คนละไม้คนละมืออย่างเป็นขั้นเป็นตอนจนเขาตระหนักว่า เขามีสิทธิ์ร่วมรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาของชุมชนได้

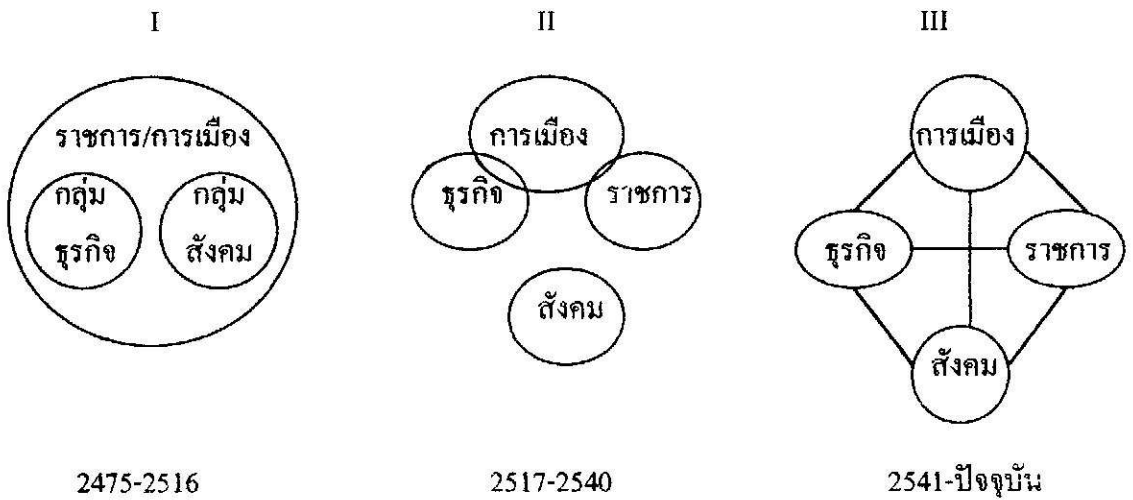
แนวคิดของ Peck และ Etzioni สอดคล้องกับความคิดของฉันทัส เพียร์ธรม (2542) นักวิชาการของไทยที่เรียกร้องให้นักรัฐศาสตร์ไทยสนใจเรื่องเมืองช่วยกัน “สถาปนาสถาบันเมือง” ให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาประชาธิปไตยและจิตสำนึกของพลเมือง โดยเขามองว่าตัวเมืองคือสถาบันทางการเมือง (City as an Institution) “การสร้าง ‘สถาบันเมือง’ จึงมีเพียงจะส่งเสริมให้สังคมได้มีพื้นที่รองรับ ปริณทิตสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม หากยังเป็นการสนับสนุนการประสานสถาบันต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานสถาบันครอบครัวเข้ากับสถาบันชาติอีกด้วย” (ฉันทัส เพียร์ธรม, 2542 : 6) แนวคิดของฉันทัส มุ่งสร้างชุมชนที่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ให้เป็นองค์กรหลักในเมือง เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกของพลเมือง ซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี (2538) นักคิดไทยคนสำคัญได้สรุปเรื่องของชุมชนไว้อย่างน่าสนใจว่า “ความเข้มแข็งของชุมชนจะแก้ปัญหาทุกชนิด และพัฒนาทุกอย่างพร้อมกันไปอย่างเป็นบูรณาการ กล่าวคือ แก้ความยากจนได้โดยเร็ว อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แก้และป้องกันปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม ชุมชนคือผู้ปฏิวัติวัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชนคือรากฐานของสังคมอารยะ (Civil Society) หรือรากฐานของประชาธิปไตย” (ประเวศ วะสี, 2538 : 36-37) โดยท่านเน้นให้ชาวบ้านทั้งในชนบทและในเมืองรวมตัวกันมีการเรียนรู้ของชุมชน มีองค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้านให้จัดการเรื่องต่าง ๆ ของตัวเองให้มากที่สุด และให้ชุมชนต่าง ๆ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

ธีรยุทธ บุญมี ผู้เสนอแนวคิด ธรรมนูญแห่งชาติ คือยุทธศาสตร์ผู้หายนะประเทศไทย โดยวิเคราะห์ว่าความล้มเหลวทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทย “มีรากเหง้ามาจากที่เดียวกันคือ ประชาชนอ่อนแอ ขาดสิทธิอำนาจดูแลแก้ไขปัญหาตัวเอง สิ่งที่คนไทยจนมากที่สุดคือความยากจนในอำนาจ...การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่รากเหง้า หรือขจัดความยากจนในอำนาจของประชาชนด้วยการย้ายอำนาจให้สังคมมากขึ้น (ธีรยุทธ บุญมี, 2541 : 69) การย้ายอำนาจให้สังคมมากขึ้นก็ต้องปฏิรูปการเมือง โดยปรับเปลี่ยนประชาธิปไตยแบบตัวแทนมาเป็นประชาธิปไตยแบบตรวจสอบโดย “ให้อำนาจปกครองแก่รัฐน้อย (minimal state) ให้สังคม ประชาชน และสื่อสาธารณะมีอำนาจดูแล ตรวจสอบรัฐสภา และนักการเมืองให้มากขึ้น” (ธีรยุทธ บุญมี, 2541 : 73) หรือพูดย่อ ๆ คือ ทำให้สังคมเข้มแข็ง

สังคมไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองถูกมองว่าเป็นประชาธิปไตยเพียงรูปแบบ แต่เนื้อหาแฝงด้วยเผด็จการหรืออำนาจนิยม โดยช่วงแรก (2475-2516) การเมืองไทยถูกครอบงำโดยสถาบันทหาร จึงไม่แปลกใจแม้จะมีการเลือกตั้งในช่วงนี้ พลเรือนอยู่ในอำนาจในระยะสั้น ๆ เท่านั้น แต่ทหารที่มาจากภาครัฐประหารจะอยู่ได้นาน เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครองอำนาจถึง 14 ปี จอมพล ถนอม กิตติขจร ปกครองอยู่ถึง 10 ปี เป็นต้น ช่วงถัดมา (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517-2540) พรรคการเมืองเริ่มเข้ามา

บทบาททางการเมืองมากขึ้น แต่คนที่กุมอำนาจทางการเมืองคือนายทุนพรรค จนเกิดปรากฏการณ์ฉ้อฉลคอร์รัปชัน ธุรกิจการเมือง รวมถึงการซื้อเสียง เพื่อให้ชนะเลือกตั้งอย่างแพร่หลาย จนเรียกยุคนี้ว่าประชาธิปไตยทุนอุปถัมภ์ ที่ประชาชนเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง จนได้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพประชาชนเน้นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และเน้นตรวจสอบผู้มีอำนาจรัฐ เพื่อให้ภาคสังคมมีอำนาจมากขึ้น กรรณาดูภาพที่ 1 ข้างล่าง

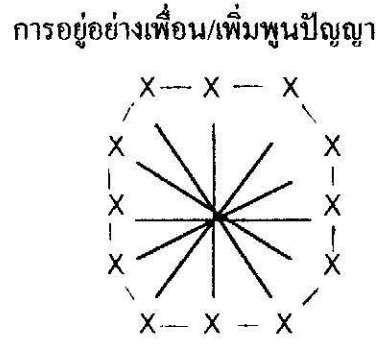
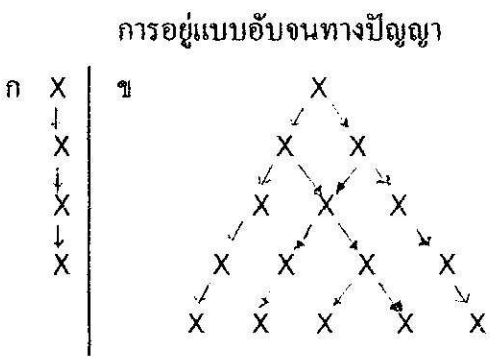

ภาพที่ 1 การปรับเปลี่ยนดุลยภาพขององค์กรต่างๆ ในสังคมไทย
ที่มา : วิชัย กาญจนสุวรรณ 2543, 3

ในภาพที่ 1 (รูป III) จะเห็นว่าสังคมไทยกำลังเพิ่มพลังให้แก่ภาคสังคม คือประชาชนส่วนใหญ่ โดยทำการปฏิรูป 3 องค์กรหลักคือ องค์กรทางการเมือง องค์กรราชการ และองค์กรธุรกิจให้มีประสิทธิภาพตรวจสอบได้และถ่วงดุลซึ่งกันและกัน องค์กรธุรกิจที่หาผลประโยชน์จากราชการ หรือจากการเมืองโดยผ่านเครือข่ายอุปถัมภ์จะอยู่ไม่ได้ แต่ธุรกิจยืนบนขาตัวเอง พัฒนาความสามารถในการผลิตและการแข่งขัน จะได้รับการส่งเสริมจากสังคม นำสังเกตว่าภาคสังคมนวมถึงการเมืองภาคประชาชน ที่ประชาชนคนตัวเล็กตัวน้อยมั่นใจใน “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เชื่อมั่นว่าแผ่นดินนี้เรามีสิทธิรับผิดชอบ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรประชาชนตามที่ตัวเองถนัด เช่น ในจังหวัดสงขลาก่อเกิดองค์กรอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภา ชมรมศึกษาเรื่องเมืองหาดใหญ่ กลุ่มศึกษาการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน สงขลาฟอรัม โลกสดใสในบ้านเกิด ร่มรื่นลานบ้านลานเมือง สงขลาประชาคม สมัชชาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง วิทยุสร้างสรรค์ กองทุนรัก

บ้านเกิด กลุ่มออมทรัพย์ของแต่ละชุมชน เป็นต้น ซึ่งองค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรอาสาสมัคร และมีนักธุรกิจหลายๆ คนได้เข้าร่วม

การทำงานขององค์กรอาสาสมัครเพื่อสังคม จะเน้นปรึกษาหารือ ร่วมมือกัน เน้นความสัมพันธ์ทางราบ โดยถือหลักว่า เรียนรู้ร่วมกันทำงานอย่างสนุก มีเพื่อนที่หลากหลาย เพื่อสรรค์สร้างสังคม ที่อาศัยอยู่ให้ดีขึ้น ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งต่างจากแนวคิดการบริหารแบบอุปถัมภ์ที่มุ่งหน้าหาพวกพ้อง โดยเน้นความสัมพันธ์ทางตั้ง ขาดการใช้ปัญญา มุ่งเน้นใช้อำนาจเป็นตัวหลัก (ดูภาพที่ 2)

เน้นความสัมพันธ์ทางตั้ง
 ก การบริหารแบบมือปืนรับจ้าง
 ข การบริหารแบบราชการ

เน้นความสัมพันธ์ทางราบ
 เกิดความคิดริเริ่ม
 เป็นลักษณะขององค์กรอาสาสมัคร

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบการบริหารแบบเน้นความสัมพันธ์ทางตั้งและทางราบ
 ที่มา : วิชัย กาญจนสุวรรณ 2543, 5

นายแพทย์ประเวศ วะสี (2542 : 30) ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภากรณ์ ความว่า “สังคมสมัยใหม่ขาดการยึดโยงกันเป็นสังคม ที่มนุษย์ฉีกขาดจากกันไป หรือเป็นการแตกกระจายทางสังคม (social disintegration) ...การแตกกระจายทางสังคมนำมาซึ่งความเครียด ความท้อทึง เพิ่มต้นทุน และลดประสิทธิภาพ นำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ มนุษย์ทั่วโลกมีความเครียดและไร้ความสุข ทำให้หันไปหายาเสพติด ความรุนแรงต่างๆ และฆ่าตัวตายกันมากขึ้น” ท่านได้วิเคราะห์ว่า สังคมที่สัมพันธ์กันเชิงอำนาจทางตั้งทำให้สังคมอ่อนแอเช่นเดียวกับสังคมตัวใครตัวมัน ก็ทำให้สังคมอ่อนแอ แต่สังคมที่มีการรวมกลุ่ม มีความเป็นชุมชน ทำให้สังคมเข้มแข็ง โดยเฉพาะเมื่อแต่ละชุมชน

เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายจะมีพลังในการแก้ปัญหามากขึ้น นายแพทย์ประเวศ วะสี ยังได้วิเคราะห์ต่อไปว่า “สังคมไทยก็เหมือนโรงแรมรอยัล พลาซ่า” ที่ถล่มเพราะไปตกแต่งเพิ่มเติมส่วนข้างบน ทำให้คนตายร่อยกว่าคน คือ “หนักข้างบน แต่ข้างล่างอ่อนแอ และถูกบ่อนเซาะให้อ่อนแอ ด้วยโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ระบบราชการ ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ ระบบสื่อสาร (ประเวศ วะสี, 2542 : 33)

ในทัศนะของนายแพทย์ประเวศ วะสี ความเป็นชุมชนหมายถึง “การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสาร (communicate) กันด้วย” ซึ่งทำให้เกิด (emerge) 1. ความมีจิตวิญญาณของกลุ่ม (spirituality) ก่อให้เกิดความปีติ ความสุข มีพลัง 2. เกิดผู้นำตามธรรมชาติ ที่มีปัญญา เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม เป็นคนติดต่อสื่อสารกับคนอื่นได้ดี และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั้งหมด “ผู้นำตามธรรมชาติจะโผล่ขึ้นมาจากกระบวนการร่วมคิดร่วมทำ” (ประเวศ วะสี, 2542 : 35-38)

การศึกษาเรื่องกลุ่มองค์กรในสังคมไทยมีการแยกแยะค่อนข้างหลากหลาย งานวิจัยของ Jurgen Ruland และ M.L. Bhansoon Ladavalya ได้แยกกลุ่มออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือกลุ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ กลุ่มธุรกิจ (หอการค้า สภาอุตสาหกรรม เป็นต้น) กลุ่มสหภาพแรงงาน และกลุ่มเกษตรกร ประเภทที่สองคือ กลุ่มทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มพัฒนาเอกชน กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มองค์กรการกุศล (Ruland and Ladavalya, 1993 : 27-80)

การศึกษาของ Ruland และ Ladavalya ที่เน้นวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มองค์กรระดับท้องถิ่น กับการทำงานของเทศบาลนครเชียงใหม่ กับเทศบาลนครสวรรค์ พบว่า องค์กรทางเศรษฐกิจ เช่น หอการค้า เป็นต้น เป็นองค์กรที่ติดต่อประสานงานกับเทศบาลมากที่สุด และพบสิ่งที่น่าสนใจคือ องค์กรอาสาสมัครที่เรียกว่า Civil Club อย่างโรตารี (Rotary) หรือไลออนส์ (Lions Club) ที่พบปะกันสัปดาห์ละครั้ง โดยเชิญผู้พูดที่โดดเด่นมาบรรยายให้สมาชิกฟัง มีบทบาทสำคัญต่อการทำงานของเทศบาลทั้งสองจังหวัดที่กล่าวมา แม้ว่าตามระเบียบ โรตารีและไลออนส์ จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและการทำธุรกิจ แต่กิจกรรมที่ทำและบุคคลที่ร่วมเป็นกรรมการ ถือว่าเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารทางธุรกิจและถกเถียงประเด็นทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งมีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น (เทศบาล) (Ruland and Ladavalya, 1993 : 113-114)

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเรื่ององค์กรอาสาสมัครประชาชน เป็นแนวคิดที่เชื่อมั่นว่า ปังเจกชนสามารถกระทำการร่วมกับผู้อื่นอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาค เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนให้เข้มแข็ง โดยยึดมั่นในคุณค่าของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

ในบทนี้จะวิเคราะห์การทำงานขององค์กรอาสาสมัครประชาชนของสามองค์กรหลักและสามสิบองค์กรย่อยที่สนับสนุนองค์กรหลัก

ก. สามองค์กรหลัก

1. สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง

สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมืองเกิดจาก “การรวมตัวของผู้คน กลุ่มคน องค์กรต่าง ๆ ที่สนใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อยากเห็นคุณภาพชีวิตและสังคมดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ในขณะที่มีการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งเป็นโอกาสของของภาคประชาสังคมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการระดมความคิด ประสานความร่วมมือ ผนึกกำลังให้ได้รัฐธรรมนูญใหม่ ที่จะเป็นกติการองรับการอยู่ร่วมกันของผู้คนทุกหมู่เหล่าอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งในวันนี้ วันข้างหน้าและอย่างยั่งยืน” (สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง, 2540ก : 1)

สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง เริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นองค์กรหลักในการรณรงค์เรื่องรัฐธรรมนูญใหม่ ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540 จนถึงเดือนตุลาคม 2540 ที่รัฐธรรมนูญได้ผ่านรัฐสภา กรรมการของสมัชชาได้มีการประชุมร่วมกัน 30 ครั้ง ได้ออกพบปะให้ความคิดเห็นแก่ประชาชน จำนวน 46 ครั้ง ได้ร่วมเดินรณรงค์สนับสนุนรัฐธรรมนูญ 2 ครั้งใหญ่ ๆ ที่มีผู้เข้าร่วมนับพันคน (ดูตารางกิจกรรมในตารางที่ 2) และگردาดูภาคผนวก 1 ที่สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ทำจดหมายเปิดผนึกถึง ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเชิญชวนชาวสงขลา “พลิกโฉมการเมืองไทย ร่วมใจสร้างสรรค์รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” โดยร่วมกระบวนการทำประชาพิจารณ์ “ร่างรัฐธรรมนูญใหม่” และร่วมเดินรณรงค์สนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน โดยมี 24 องค์กรย่อยลงชื่อสนับสนุน

ตาราง 2 กิจกรรมด้านรณรงค์และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกจังหวัดสงขลา

วัน เดือน ปี	สถานที่	ประเด็นการรณรงค์และรับฟัง
8 เมษายน 2540	ศาลาประชุมคลองหอยโข่ง ผู้เข้าร่วม 30 คน	โครงการของรัฐที่มีผลต่อชุมชนเขื่อน อย่างเก็บน้ำ ในพื้นที่ มีผลต่ออาชีพทำนา การกว้านซื้อที่ดิน และเกิดปัญหาระหว่างบริษัทเอกชน การที่มีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง กรณีกรมสถานหาดทรายแก้วได้รับผลกระทบจากโครงการทำเรื่อน้ำลึก สิ่งเหล่านี้จะเชื่อมต่อกับประเด็นตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในรัฐธรรมนูญได้อย่างไร
23 พฤษภาคม 2540	ลานจอดรถโรบินสัน- โรงแรมเจบี ผู้ร่วม 300 คน	เคินรณรงค์สนับสนุนการรับร่างรัฐธรรมนูญช่วง ประชาพิจารณ์
1 มิถุนายน 2540	ศาลาประชาคมนาหม่อม อ. นาหม่อม จ.สงขลา ผู้เข้าร่วม 50 คน	ประชาชนจะได้อะไรในร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม
7 มิถุนายน 2540	กลุ่มออมทรัพย์คลองเปียง ผู้เข้าร่วม 200 คน	ปัญหาชาวบ้านกับรัฐธรรมนูญใหม่จะเชื่อมโยงกันอย่างไรและรับฟังความเห็น
8 มิถุนายน 2540	ศาลาประชาคม อ.จะนะ ผู้เข้าร่วม 25 คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับสิ่งที่ชุมชนสนใจ
9 มิถุนายน 2540	องค์กรนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์ ผู้เข้าร่วม 9 คน	นักศึกษากับรัฐธรรมนูญใหม่
28 มิถุนายน 2540	สถาบันทักษิณคดีศึกษา ผู้เข้าร่วม 50 คน	องค์กรชาวบ้านในร่างรัฐธรรมนูญใหม่
29 มิถุนายน 2540	สนง.การประถมศึกษา อ.สติงพระ ผู้เข้าร่วม 30 คน	ปัญหาชาวบ้านกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่

ตาราง 2 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	สถานที่	ประเด็นการรณรงค์และรับฟัง
5 กรกฎาคม 2540	-สถาบันราชภัฏสงขลา ผู้เข้าร่วม 100 คน -หลังสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 50 คน	กลไกตรวจสอบในร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ประชาชนได้อะไรกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่
18 กรกฎาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 20 คน	กลไกตรวจสอบในร่างรัฐธรรมนูญใหม่
19 กรกฎาคม 2540	วัดศาลาโพธิ์ บางกล้า ผู้เข้าร่วม 60 คน	ความเห็นในรัฐธรรมนูญใหม่
21 กรกฎาคม 2540	โรงแรมเอเชียหาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 100 คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับอนาคต อบต.
30 กรกฎาคม 2540	โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์ การ ผู้เข้าร่วม 300 คน	ความเห็นในการร่างรัฐธรรมนูญใหม่
31 กรกฎาคม 2540	วัดโพธิ์กิ่ง อ.คลองหอยโข่ง ผู้เข้าร่วม 300 คน	ประชาชนกับร่างรัฐธรรมนูญใหม่
2 สิงหาคม 2540	สุขาภิบาลควนเนียง ผู้เข้าร่วม 75 คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับชาวบ้านจะได้อะไร
3 สิงหาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลา- นครินทร์ ผู้เข้าร่วม 100 คน	เครือข่ายรัฐธรรมนูญ 5 จังหวัด
23-24 สิงหาคม 2540	ทะเลน้อย ผู้เข้าร่วม 40 คน	ประเมินผล โครงการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการ ปฏิรูปการเมือง (ครก.)
30 สิงหาคม 2540	โรงแรมไคอิชิ ผู้เข้าร่วม 100 คน	สัมมนาเครือข่าย 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

ตาราง 2 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	สถานที่	ประเด็นการรณรงค์และรับฟัง
31 สิงหาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้เข้าร่วม 20 คน	นักศึกษากับรัฐธรรมนูญใหม่
21 มิถุนายน 2540	ลานกลางแจ้งสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 50 คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับประชาชนไทย
5 กรกฎาคม 2540	ลานกลางแจ้งสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 100 คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับประชาชนไทย
19 กรกฎาคม 2540	ลานกลางแจ้งสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 200 คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับประชาชนไทย
2 สิงหาคม 2540	ลานกลางแจ้งสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 150คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับประชาชนไทย
15 สิงหาคม 2540	ลานกลางแจ้งสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 100คน	รัฐธรรมนูญใหม่กับประชาชนไทย
5 กันยายน 2540	ลานกลางแจ้งสถานีรถไฟ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 400คน	-กำหนดกิจกรรมรณรงค์ -บทบาทสมาชิกในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน
29 กันยายน 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ ผู้เข้าร่วม 200 คน	หญิงไทยเด็กไทยได้อะไรในรัฐธรรมนูญ
20 กันยายน 2540	บริเวณเขตเทศบาล หน้า ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน ผู้เข้าร่วม 500 คน	ประชาชนได้อะไรจากรัฐธรรมนูญใหม่ ขยายพื้นที่สีเขียว (แนวร่วมสนับสนุน)

ตาราง 2 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	สถานที่	ประเด็นการรณรงค์และรับฟัง
26 กันยายน 2540	เดินจากหน้าห้างสรรพสินค้าโรบินสันถึงสนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ร่วมเดินรณรงค์ 1,000 คน	สนับสนุนการรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน
26 กันยายน 2540	สนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้เข้าร่วม 2,000 คน	อภิปรายร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้อะไรกับประชาชน

จากกิจกรรมที่แสดงในตาราง 2 จะเห็นว่าภารกิจของสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมืองจะมุ่งเน้นการรณรงค์เผยแพร่ให้กลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา ตระหนักถึงการเข้าร่วมในการปฏิรูปการเมือง โดยการศึกษาและรวบรวมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ชุมชน ของภาคประชาสังคมจากกลุ่มต่าง ๆ โดยการศึกษาปัญหาาร่วมกัน นอกจากนั้นได้มีการสังเคราะห์ข้อคิดเห็น จัดทำและนำเสนอประเด็นหลัก ๆ ให้แก่สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนและกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวให้ได้ผล ต้องประชุมร่วมกันในหมู่กรรมการอย่างเอาจริงเอาจัง ในระยะ 8 เดือน มีการประชุมร่วมกันถึง 30 ครั้ง (ดูตารางการประชุมในตาราง 3)

ตาราง 3 กิจกรรมด้านการประชุมคณะกรรมการ คณะทำงาน และบริหารจัดการ

ที่	วัน เดือน ปี	สถานที่	จำนวน ผู้เข้าร่วม	ประเด็นสำคัญ
1	4 กุมภาพันธ์ 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	17	เตรียมการก่อตั้งของสมาคม
2	11 กุมภาพันธ์ 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	20	ความคิดเห็นต่อกรอบการยกเว้นรัฐธรรมนูญ
3	25 กุมภาพันธ์ 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	20	ประชุมผู้สนใจเพื่อก่อตั้งสมาคม
4	14 มีนาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	30	ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองกับส่วนต่าง ๆ
5	6 พฤษภาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	19	กรรมการสมาคมและภารกิจ
6	9 พฤษภาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	15	ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ในร่างรัฐธรรมนูญ
7	13 พฤษภาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	23	กิจกรรมสมาคมและการรณรงค์
8	19 พฤษภาคม 2540	โรงแรมหาดใหญ่ รามา	10	เตรียมงานรณรงค์
9	20 พฤษภาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	22	ความก้าวหน้าของงานกิจกรรมสมาคม
10	22 พฤษภาคม 2540	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	28	เตรียมความพร้อมของงาน 23 พ.ค. 40
11	23 พฤษภาคม 2540	โรงแรมเจบี	31	สรุปงานรณรงค์ 23 พ.ค. 40
12	25 พฤษภาคม 2540	โรงแรมพาวีเลียน สงขลา	20	สรุปผลงานรณรงค์รับฟังความคิดเห็นของประชาชนร่วมกับ สส.จังหวัดสงขลา

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	วัน เดือน ปี	สถานที่	จำนวน ผู้เข้าร่วม	ประเด็นสำคัญ
13	26 พฤษภาคม 2540	ห้องประชุม 201 ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	40	ร่วมกับ สสส./NGOs ประชาชนได้เอะไรจากร่าง รัฐธรรมนูญใหม่
14	28 พฤษภาคม 2540	ห้องประชุมเล็กตึก อธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	8	-เตรียมจัดสมัชชาสัญจร -กำหนดกิจกรรมช่วงแปรผู้คดี
15	13 มิถุนายน 2540	ห้องประชุม 2 ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	23	-รายงานการเงิน -ประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา -ประเมินสถานการณ์และกำหนดบทบาทการทำงานในอนาคตของสมัชชา
16	19 มิถุนายน 2540	ห้องประชุมสมัชชา จังหวัด ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	16	-ประเมินสถานการณ์ล่าสุด -กำหนดการจัดเวทีพันธมิตร 14 จังหวัดภาคใต้
17	28 มิถุนายน 2540	ห้องประชุม สถาบัน ทักษิณคดีศึกษา	18	-สรุปกิจกรรมสัญจรที่สถาบันฯ -แจ้งกิจกรรมต่าง ๆ ของเดือนกรกฎาคม
18	4 กรกฎาคม 2540	ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	18	-เตรียมกิจกรรมสัญจร -สรุปกิจกรรมเดือนมิถุนายน -สรุปค่าใช้จ่ายแต่ละกิจกรรม

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	วัน เดือน ปี	สถานที่	จำนวน ผู้เข้าร่วม	ประเด็นสำคัญ
19	18 กรกฎาคม 2540	ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	18	-เตรียมความพร้อมกิจกรรมสัญจร วันที่ 19 ก.ค.และการเสวนากับ อบค. วันที่ 21 ก.ค.40
20	3 สิงหาคม 2540	ห้อง 210 ตึกอธิการ บดี มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	26	-ประเมินสถานการณ์แต่ละจังหวัด -สตูล พัทลุง สงขลา ปัตตานี ตรัง -กำหนดกิจกรรมร่วมของ 5 จังหวัด
21	5 สิงหาคม 2540	ห้องประชุมเล็ก ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล านครินทร์	19	-สรุปงานของวันที่ 3 ส.ค.40 -รายงานการเงินที่ผ่านมา
22	23-24 สิงหาคม 2540	ที่ทำการอุทยาน ทะเลน้อย	25	-สรุปการทำงานของแต่ละจังหวัด สตูล สงขลา พัทลุง -กำหนดกิจกรรมร่วม
23	5 กันยายน 2540	ห้องประชุม 2 ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล านครินทร์	20	-กำหนดกิจกรรมรณรงค์กำหนดทำที่ ของสมาชิก -เตรียมแถลงข่าวกับสื่อมวลชน
24	8 กันยายน 2540	ห้องประชุม 2 ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล านครินทร์	36	-วิเคราะห์สถานการณ์ -กำหนดทำที่/กิจกรรมรณรงค์
25	16 กันยายน 2540	ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล านครินทร์	40	-วิเคราะห์สถานการณ์ -กำหนดกิจกรรมร่วมกับองค์กร ประชาธิปไตย จ.สงขลา

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	วัน เดือน ปี	สถานที่	จำนวน ผู้เข้าร่วม	ประเด็นสำคัญ
26	18 กันยายน 2540	คึกคิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	42	-เตรียมความพร้อมขยายพื้นที่สีเขียว -รณรงค์ในเขตเทศบาล/อำเภอ
27	23 กันยายน 2540	ห้องประชุมเล็ก คึกคิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	40	-สรุปกิจกรรมเพิ่มพื้นที่สีเขียว ที่ผ่านมา -เตรียมกิจกรรมรณรงค์ วันที่ 26 ก.ย.40
28	27 กันยายน 2540	ห้องประชุมเล็ก คึกคิการบดี มหาวิทยาลัยสงขล นครินทร์	20	-สรุปงานวันที่ 26 ก.ย.40 -กำหนดทำทีของสมาชิกในอนาคต

จากตาราง 3 จะพบว่าสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง มีการประชุมเฉลี่ยเดือนละประมาณ 4 ครั้ง มีการรณรงค์เผยแพร่สนับสนุนการปฏิรูปการเมือง เดือนละประมาณ 5 ครั้ง และหากรวมกิจกรรมด้านการเผยแพร่ จดหมายถึงสมาชิกสภาร่างและแถลงการณ์ จำนวน 9 ครั้ง นับว่าเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างมากในช่วงระยะเวลาเพียง 8 เดือน (ดูตาราง 4)

ตาราง 4 แสดงกิจกรรมด้านการเผยแพร่และวิชาการของสมาชิกรัฐสภาจังหวัดสงขลา

ที่	กิจกรรม
1	จัดทำจดหมายข่าว แจ้งความเคลื่อนไหว จำนวน 2 ครั้ง รวม 1,000 ฉบับ
2	จัดทำ clipping ข่าวที่ปรากฏในสื่อมวลชน และตามข่าวสมาชิกทางโทรศัพท์รวม 15 ครั้ง
3	จัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง (ครก.) ไปยังผู้สนใจและสมาชิกสมาชิก จำนวน 3,000 เล่ม
4	จัดส่งร่างรัฐธรรมนูญและเอกสารที่เกี่ยวกับเนื้อหารัฐธรรมนูญ จำนวน 8,000 เล่ม
5	จัดทำและส่งข้อเสนอความคิดเห็น ในประเด็นสำคัญต่อรัฐธรรมนูญ ไปยังสมาชิกสภา จำนวน 3 ครั้งคือ -วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2540 -วันที่ 2 มีนาคม 2540 -วันที่ 20 เมษายน 2540
6	จัดทำจดหมายเปิดผนึก และแถลงการณ์ต่าง ๆ จำนวน 9 ครั้ง ได้แก่ -วันที่ 20 เมษายน 2540 -วันที่ 23 พฤษภาคม 2540 -วันที่ 5 กรกฎาคม 2540 -วันที่ 21 กรกฎาคม 2540 -วันที่ 26 สิงหาคม 2540 -วันที่ 30 สิงหาคม 2540 -วันที่ 26 กันยายน 2540 -วันที่ 3 สิงหาคม 2540 -วันที่ 27 กันยายน 2540

จากกิจกรรมที่กล่าวมา ตาราง 2-4 จะต้องมีกำลังคนในการทำงานพอสมควร การจัดโครงสร้างของสมาชิกรัฐสภาจังหวัดสงขลา มีความน่าสนใจไม่น้อย เพราะมีการรวมตัวกันระหว่างภาคีต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ตั้งแต่คณาจารย์ 3 สถาบันการศึกษาที่สำคัญของจังหวัดสงขลาคือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และสถาบันราชภัฏสงขลา แกนนำขององค์กรพัฒนาเอกชนจังหวัดสงขลา เช่น สำนักงานส่งเสริม

การระดมทุนภาคใต้ ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก และมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม นอกจากนี้ยังมีสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กลุ่มเกษตรกร ตัวแทนสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาตำบล และสมาพันธ์หนึ่งตระกูล เข้าร่วมด้วย (ดูตาราง 5)

ตาราง 5 รายชื่อคณะกรรมการสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	สถานะทางสังคม
1. ศ.พันตรีอาคม พัทธยะ	ที่ปรึกษา	อดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนแนวคิดการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น
2. รศ.ดร.ประเสริฐ จิตพงศ์	ที่ปรึกษา	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. น.พ.อนันต์ บุญโสภณ	ที่ปรึกษา	คุณหมอผู้อุทิศตนเพื่องานสังคม
4. พ.ญ.รัชนี บุญโสภณ	ที่ปรึกษา	กลุ่มศึกษาเรื่องราวเมืองหาดใหญ่
5. ผศ.ธีรชัย ภูไพบูลย์	ที่ปรึกษา	หัวหน้าภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
6. นายวิจิต พรหมเทพ	ที่ปรึกษา	อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ข้าราชการบำนาญ
7. ผศ.ดร.วิชัย กาญจนสุวรรณ	ประธาน	อาจารย์คณะวิทยาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อดีตผู้อำนวยการหลักสูตร MPA)
8. นายคณัย อนันติโย	รองประธาน	ทนายความที่เคลื่อนไหวงานทางสังคมมาตลอด
9. ผศ.อารี รังสิโยกฤษณ์	รองประธาน	รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏสงขลา ประธานสงขลาประชาคม
10. นายสุภาคย์ อินทองคง	รองประธาน	อาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ
11. นายถวัลย์ หนูประดิษฐ์	รองประธาน	ประธานสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา
12. นายวรรณชัย สุวรรณกาญจน์	ประชาสัมพันธ์	สมาชิกสภาจังหวัดสงขลา

ตาราง 5 (ต่อ)

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	สถานะทางสังคม
13. นางพรณิภา ไสคติพันธ์	ประชาสัมพันธ์	แกนนำกลุ่มสงขลาฟอรั่ม (ผู้จัดรายการและผลักดันวิทยุเพื่อชุมชนและสังคม)
14. นายอดุลย์ศักดิ์ ภูเก็ม	เหรียญก	สมาชิกสภาเทศบาลนครหาดใหญ่
15. นายธนวัฒน์ บุรีภักดิ์	กรรมการ	ประธานกลุ่มสะเทิงพระสร้างสรรค์
16. นายจรูญ หุยกทอง	กรรมการ	นักวิจัยสถาบันคคศึกษา (เป็นกวีและนักเขียน)
17. นายปราโมทย์ จุฑาพร	กรรมการ	ประธานสภาอาจารย์ และผู้อำนวยการศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
18. นายนครินทร์ ขาทอง	กรรมการ	ประธานสมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา
19. ศศ.ประสาธ มีแต่้ม	กรรมการ	อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (นักคิด นักเขียนวิจารณ์สังคม)
20. นายนิคม ภูสกุลสุข	กรรมการ	เลขาธิการคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้
21. นายเอกชัย อิศระทะ	กรรมการ	สำนักงานส่งเสริมการระดมทุนเพื่องานพัฒนาภาคใต้
22. นายบรรจง ทองสร้าง	กรรมการ	นักศึกษามัธยมศึกษาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (นักจัดรายการวิทยุ มอ.)
23. นายเอกชัย ดาวรวงศ์	กรรมการ	ประธานนักศึกษาสถาบันราชภัฏสงขลา (ภาคสมทบ)
24. นายวันชัย พุทธทอง	กรรมการ	ผู้ประสานงานศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็กจังหวัดสงขลา
25. นายสุพิเชษฐ์ สุวรรณชาติ	กรรมการ	ผู้ประสานงานสมาพันธ์แรงงาน รั่ววิสาหกิจสัมพันธ์ สาขาภาคใต้
26. นายสิทธิชัย แพทย์พงศ์	กรรมการ	สำนักงานส่งเสริมการระดมทุน

ตาราง 5 (ต่อ)

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	สถานะทางสังคม
27. นายโสภณ เลื่องลือ	กรรมการ	สมาชิกสภา อบต.คูเต่า
28. นายจรัญ ชิวทัศน์	กรรมการ	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอจะนะ
29. น.ส.ฉัทธวรรณ วงจันทร์	กรรมการ	สำนักงานส่งเสริมการระดมทุน
30. น.ส.บุญฉดา กิติโกภ	กรรมการ	สำนักงานส่งเสริมการระดมทุน
31. นายภิญโญ เรือนเพชร	กรรมการ	สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจ สาขาภาคใต้
32. น.ส.เสาวรส สมคิด	กรรมการ	มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

จากรายชื่อกรรมการทั้ง 32 คน สามารถแยกแยะออกเป็นกลุ่มหลัก ๆ ได้ดังนี้ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มวิชาการ ประกอบด้วยคณาจารย์จากสามสถาบันหลักของจังหวัดสงขลา รวมทั้งหมด 10 คน กลุ่มที่สอง เป็นฝ่ายเลขานุการของสมาคม เป็นทีมขององค์กรพัฒนาเอกชนจังหวัดสงขลา มีทั้งหมด 6 คน กลุ่มที่สามเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ตั้งแต่ตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด มี 3 คน กลุ่มที่สี่เป็นตัวแทนนักศึกษาจากสองสถาบันคือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันราชภัฏสงขลา มี 2 คน และกลุ่มที่ห้า เป็นตัวแทนจากสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 2 คน ตัวแทนจากศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก ประธานสมาพันธ์หนังตะลุง ผู้นำเกษตรกรจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษา กลุ่มสะทิงพระสร้างสรรค์ กลุ่มสงขลาฟอรั่ม กลุ่มหาดใหญ่สนทนา และกลุ่มทนายความจังหวัดสงขลา (รวม 8 กลุ่มย่อย)

จากตัวแทนที่ประกอบด้วย 5 กลุ่มหลัก และ 8 กลุ่มย่อย การดำเนินงานเป็นเรื่องที่น่าสนใจมิใช่น้อย เพราะการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมือง ต้องประสานกับหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งระดับบนสุดของประเทศ เครือข่ายประชาธิปไตยในจังหวัดข้างเคียง ผลงานที่สำคัญคือ จัดทำและส่งร่างข้อเสนอความคิดเห็นในประเด็นสำคัญต่อรัฐธรรมนูญ ไปยังสมาชิกรัฐสภาจำนวน 3 ครั้ง คือวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2540, วันที่ 2 มีนาคม 2540 และวันที่ 20 เมษายน 2540 พร้อมทั้งได้ทำจดหมายเปิดผนึกและแถลงการณ์ต่าง ๆ จำนวน 9 ครั้ง คือ วันที่ 20 เมษายน 2540, วันที่ 23 พฤษภาคม 2540, วันที่ 5 กรกฎาคม 2540, วันที่ 21 กรกฎาคม 2540, วันที่ 26 สิงหาคม 2540, วันที่ 30 สิงหาคม 2540, วันที่ 26 กันยายน 2540, วันที่ 3 สิงหาคม 2540 และวันที่ 27 กันยายน 2540 (สมาคมจังหวัดสงขลาเพื่อปฏิรูปการเมือง, 2540 : 14) นอกจากนั้นมีข้อเขียนบทความในหนังสือพิมพ์ และคำให้สัมภาษณ์ ในวิทยุ โทรทัศน์อยู่เสมอ ข้อเขียนของอาจารย์ประสาธ มีเต็ม

และอาจารย์จรูญ หยุทอง กรรมการของสมัชชาฯ ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไฟกัส (หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น) และหนังสือพิมพ์มติชนรายวันอยู่เป็นประจำ

การประสานกับพันธมิตรข้างเคียงที่เคลื่อนไหวให้เกิดการปฏิรูปการเมืองกับจังหวัดสตูล ประสานกับอาจารย์โกศล ดวงพัตรา (ประธานประชาคมจังหวัดสตูล) โดยมีอาจารย์อารีย์ รังสิโยกฤษณ์ เป็นผู้ประสานงาน จังหวัดพัทลุง ประสานกับอาจารย์สามิถย์ เพชรภาพ (เลขาธิการสมัชชาจังหวัดพัทลุง) โดยมีอาจารย์สุภาภย์ อินทองคง เป็นผู้ประสานงาน ซึ่งได้มีการประชุมร่วมกันบ่อยครั้ง มีจดหมายเปิดผนึก 3 สิงหาคม 2540 ร่วมกับ 5 จังหวัด (เพิ่มตัวแทนจังหวัดตรังและสุราษฎร์ธานีด้วย) และจดหมายเปิดผนึกของสามจังหวัดในวันที่ 26 สิงหาคม 2540 หลังจากได้จัดสัมมนาร่วมกันเพื่อสรุปการทำงาน ในวันที่ 23-24 สิงหาคม 2540 ที่ทำการอุทยานทะเลน้อย อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อปฏิรูปการเมือง, 2540ก : 8, 51, 71-73)

การประชุมคณะกรรมการสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง โดยทั่ว ๆ ไป ประชุมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อประเมินสถานการณ์ ติดตามงานและวางแผนงานอนาคต การประชุมแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง เนื่องจากมีการอภิปรายแต่ละเรื่องอย่างกว้างขวาง รับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน หาข้อสรุปที่ดีที่สุดหากมีมุมมองที่ต่างกัน ลักษณะการทำงานเป็นการปรึกษาหารือร่วมคิดร่วมทำ (ความสัมพันธเชิงราบ) มากกว่าการสั่งการ (ความสัมพันธ์ทางตั้ง) ที่น่าสนใจมีการหมุนเวียนกันเป็นประธานที่ประชุม แทนที่จะให้ประธานเป็นประธานที่ประชุมอยู่ตลอด โดยมีกติกาว่าคนที่ประธานต้องพูดน้อย ห้ามอภิปรายมาก ต้องฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง โดยถือว่า “ทุกความคิดมีค่า อย่าฆ่าทิ้ง” ไม่ว่าผู้เสนอจะอ่อนวัย หรือฟังแล้วเสียงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย แต่เมื่อมีการอภิปรายไประยะหนึ่ง ความคิดของกลุ่มจะเกิดเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ โดยจะแบ่งงานกันรับผิดชอบ โดยทั่ว ๆ ไป บรรยากาศการประชุมจะเป็นแบบสบาย ๆ เพราะทุกคนรู้ว่าเป็นงานอาสาสมัคร ใครติดภาระก็ไม่ต้องมา แต่เนื่องจากการทำงานแบบไว้วางใจเป็นมิตรกัน และนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน การประชุมแต่ละครั้งมีกรรมการเข้าร่วม ประมาณ 20 คน บางครั้งถึง 40 คน หากมีบางประเด็นที่เชิญองค์กรภายนอกหรือเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม การที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ แต่เคารพความคิดและเวลาของคนอื่น ทำให้การทำงานโดยทั่ว ๆ ไป ค่อนข้างราบรื่น

อย่างไรก็ตามหลังจากบรรลุเป้าหมายรณรงค์เรื่องรัฐธรรมนูญแล้ว ภาระงานของสมัชชาฯ ลดน้อยลงอย่างมาก ซึ่งจะวิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไป กล่าวคือหลังจากรัฐธรรมนูญผ่านรัฐสภาในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 การทำงานของสมัชชาฯ 2 ปี ถัดมา เริ่มอ่อนกำลัง ส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดของกรรมการบางส่วนที่ถือว่าเสร็จสิ้นภารกิจที่ตั้งใจมาร่วมแล้ว แต่กรรมการบางส่วน บอกว่าต้องเดินหน้า รณรงค์กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเมืองอย่างแท้จริง แต่เสียงส่วนใหญ่ยังลังเล เพราะแต่ละคนก็มีงานประจำ

อยู่แล้ว เมื่อสถานการณ์ภายนอกไม่บีบรัด คนที่ทำงานก็คิดงานตามที่ตัวเองให้ความสนใจ และถือว่าสำคัญ ส่วนหนึ่งสนใจเรื่องการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ส่วนหนึ่งสนใจเรื่องประชาคม (Civic Society) ส่วนหนึ่งสนใจวิทยุเพื่อชุมชน บางส่วนสนใจเรื่องประชาพิจารณ์ และ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร เรื่องคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งที่ประชุมได้ข้อสรุปพร้อมกันว่า ใครสนใจอะไรให้ติดตามเรื่องที่สนใจอย่างใกล้ชิด เขาจริงเขาจัง “กัดไม่ปล่อย” หากต้องการกำลังเสริม แจ้งข่าวมาจะไปช่วยเหลือ การทำงานใน 2 ปีหลัง (2541-2542) จึงขาดจุดร่วม (focus) เหมือนในปีแรก แต่ก็มีการออกสาธารณชนอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าเรื่อง พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญ เรื่องการกระจายอำนาจการปกครอง ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้มีการจัดสัมมนาใหญ่ เชิญตัวแทนองค์กรท้องถิ่นของเชียงใหม่ ภูเก็ต มาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมทั้งเสนอผลงานวิจัยของคณาจารย์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มอ. ที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมูลนิธิเพรดิซันอแมนของเยอรมนี และเมื่อใกล้ระยะเลือกตั้งวุฒิสมาชิกได้มาร่วมรณรงค์ กับคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งที่ 2 เพราะครั้งแรกผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาถูกแขวนไปสามคน คนที่ไม่เข้าใจการเมืองจะเกิดการเบื่อหน่าย สมาชิกจังหวัดสงขลาได้จัดเวทีเสวนาเรื่องนี้ขึ้น โดยตั้งชื่อว่า “สว.รอบสองพี่น้องว่าหรือ” พร้อมทั้งออกป้ายผ้ารณรงค์ทั่วเมืองหาดใหญ่ และเมืองสงขลา ข้อความว่า “หากเลือก สว. ไม่เข้าทำจะขายหน้ากันทั้งเมือง” ซึ่งทำให้บรรยากาศการเลือกตั้งคึกคักขึ้น

งบประมาณของสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมืองมาจากรายได้หลัก ๆ 3 ทาง ทางแรกเป็นเงินสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เพื่อรณรงค์การปฏิรูปการเมือง ทางที่สองมาจากเงินสมทบจากกรมการ และทางที่สามมาจากกำไรขายเสื้อรณรงค์รัฐธรรมนูญ และกล่องสมทบทุน ซึ่งการใช้จ่ายแต่ละครั้งได้รายงานให้ที่ประชุมทราบ

การใช้จ่ายแยกออกเป็นสามหมวดหลัก ในรายงานช่วงเดือนกุมภาพันธ์-กันยายน 2540 (สมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง, 2540ข : A,B,C) ซึ่งเป็นระยะที่มีกิจกรรมมาก มีรายจ่ายหลักคือหมวดรณรงค์รับฟังความคิดเห็น และเวทีสัญจร โดยเดินรณรงค์ 3 ครั้งใหญ่ และเวทีสัญจรรับฟังความคิดเห็น 25 ครั้ง รายจ่าย 262,704 บาท หมวดประชุมประสานงาน และบริหารจัดการ ค่าเดินทางติดต่อประสานงาน ค่าโทรศัพท์ ค่าตอบแทนอาสาสมัคร ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าถ่ายเอกสาร ค่าอาหาร ค่าห้องประชุม และเบี้ยประชุม คณะทำงาน รายจ่าย 194,884 บาท หมวดรณรงค์เผยแพร่ทางวิชาการ รวมยอด 75,497 บาท

2. สงขลาประชาคม

สำนักงานพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ นับเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่เริ่มให้ประชาชนแต่ละจังหวัดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 8 โดยส่งเสริมการทำงานแบบพหุภาคี และ

ส่งเสริมให้เกิดประชาคมจังหวัด (provincial community) โดยมีกลไกหรือกระบวนการในการรวมตัวของกลุ่มและองค์กรประเภทต่าง ๆ ของประชาชนเพื่อร่วมกันคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดเพื่อประโยชน์โดยรวมของประชาชนในจังหวัด (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539)

การใช้คำ “ประชาคม” กับ “ประชาสังคม” มักจะใช้แทนกันได้ แต่จริงแล้วนัยต่างกัน ประชาสังคม แปลจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society ซึ่งหมายถึง “เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ และชุมชน ที่มีกิจกรรม หรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individual) โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ 2 ประการ คือ ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำ และไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว” (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2540 : 1) ส่วนประชาคมนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประชาสังคม กล่าวคือประชาคมจังหวัด หมายถึงความเป็นชุมชนหรือการมีความผูกพันร่วมกันของประชาชนในระดับจังหวัดที่ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา โดยการทำงานแบบลักษณะพหุภาคี เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของจังหวัดนั้น ๆ โดยอาจจะรวมตัวกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วมารวมตัวกันเป็นประชาคมจังหวัด

จังหวัดสงขลาได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เป็นจังหวัดทดลองในการจัดตั้งประชาคมจังหวัด โดยได้มอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการในการจัดตั้งประชาคมจังหวัด ในสี่จังหวัด ในสี่ภาคคือ ภาคกลาง ที่จังหวัดเพชรบุรี ภาคเหนือที่จังหวัดน่าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น และที่ภาคใต้คือจังหวัดสงขลา

กระบวนการจัดตั้งประชาคมในจังหวัดสงขลา ได้เริ่มก่อตัวเมื่อ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539 มีการประชุมคณะทำงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา ซึ่งคัดเลือกจากภาคีต่าง ๆ จำนวน 9 คน โดยฝ่ายเลขานุการ เป็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนาภาคใต้และคณาจารย์จากสถาบันราชภัฏสงขลา โดยมี ผ.ศ.อารีย์ รังสีโยกฤษฎ์ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ สถาบันราชภัฏสงขลา เป็นประธานคณะทำงาน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541 : 18)

คณะทำงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา ได้ร่วมประชุมกันถึง 7 ครั้ง (กรุณาอุภาคผนวก 2) ก่อนที่จะกำหนดให้ประชุมใหญ่เพื่อระดมความคิดเห็น ในวันประชุมใหญ่คือ วันเสาร์ที่ 22 มิถุนายน 2539 ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา (นายบัญญัติ จันทน์เสนะ) เป็นผู้ออกจดหมายเชิญ การประชุมวันเสาร์ที่ 22 มิถุนายน 2539 มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 100 คน จากตัวแทนนักการเมืองท้องถิ่น นักพัฒนาเอกชน นักธุรกิจ ต่อมวลชน เยาวชน นักวิชาการ ข้าราชการ และตัวแทนประชาชนทั่ว ๆ ไป การประชุมครั้งนี้ได้มีการระดมความคิดเห็นในลักษณะการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา แต่เนื่องจากจำนวนคนที่เข้าร่วมจำนวนมาก มาจากหลายภาคี ความคิดเห็นค่อนข้างหลากหลาย และหลักคิดที่แกนนำผู้ก่อตั้งยึดถือปฏิบัติคือ ไม่เร่งรีบ ให้ทุกคนที่เข้าร่วมทำด้วยใจรัก อาสาสมัครมิใช่เพื่อตำแหน่ง ทำให้ความก้าวหน้าในการทำงานร่วมกัน หลังจากประชุมใหญ่ค่อนข้างช้ามาก

ความเห็นที่หลากหลายในการประชุมใหญ่มีประเด็นที่น่าสนใจ 2-3 ประการ ประการแรกคือแนวคิดประชาคมเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย โดยเฉพาะแนวคิดที่ทำงานร่วมกัน อย่างมีศักดิ์และมีศรีเท่าเทียมกัน ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่มิใช่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชี้นำ และสั่งการ แต่ต้องเป็นลักษณะ “ร่วมคิดร่วมทำ” อย่างเสมอภาคในทุกภาคที่เข้าร่วม ซึ่งทำให้บทบาทของเจ้าหน้าที่หรือภาคราชการ ลดความสำคัญลง หากเปรียบเทียบกับการทำงานของภาคราชการอย่างที่ผ่านมา ในประเด็นนี้ผู้นำภาคราชการบางท่านไม่เห็นด้วย และไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติเช่นนี้ จึงมองว่า การทำงานประชาคมคงเดินหน้า ไปไม่ได้ จึงไม่มีจิตใจที่จะเข้าร่วม เพียงแต่รับรู้และรับทราบ ประการที่สองคือ แนวคิดในการจัดการ ผู้นำเกษตรกร คนสำคัญของจังหวัดสงขลา และเป็นหนึ่งในแกนนำก่อตั้ง ได้ให้ข้อคิดที่เตือนใจแก่คณะทำงานว่า การทำงานที่โตอย่างรวดเร็ว ประชุมครั้งแรกคนมาก มีพิธีใหญ่โต จะเข้าลักษณะทำแบบราชการ คือเน้นรูปแบบ เอาปริมาณมากกว่าคุณภาพ ระยะเวลาแล้วจะไม่ก้าวหน้า ซึ่งแตกต่างจากการทำงานของนักธุรกิจ คนไทยเชื้อชาติจีน ที่เริ่มจากเล็ก ๆ แล้วพัฒนาเป็นลำดับ จะมีความเข้มแข็ง ก้าวหน้าเติบโตอย่างมั่นคง (ลักก์ หนูประดิษฐ์, 2542)

ข้อสังเกตผู้นำเกษตรกรถูกต้อง แต่เหตุที่งานของประชาคมจังหวัดสงขลาไม่เดินหน้าหลังจากประชุมใหญ่น่าจะมีเหตุจากปัจจัยภายนอกที่สำคัญ 2 ประการ

ประการแรกทางจังหวัดได้ดำเนินโครงการ “วิสัยทัศน์สงขลา 2555” โดยผู้ว่าราชการจังหวัดและข้าราชการได้ร่วมขับเคลื่อนผลักดัน โครงการวิสัยทัศน์อย่างเต็มที่ โดยมีการสัมมนาจุดประกายวิสัยทัศน์ครั้งแรก ในวันที่ 29-30 มิถุนายน 2539 คือหลังจากจัดงานประชาคมจังหวัดเพียงหนึ่งอาทิตย์ โครงการวิสัยทัศน์ได้มีการประชุมเพื่อประมวลวิสัยทัศน์ถึง 6 ครั้ง จนถึงขั้นประชุมสัมมนาแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541 ซึ่งการทำงานวิสัยทัศน์นี้ คณะทำงานแกนนำก่อตั้งประชาคม ได้เข้ามาช่วยหลายคน (สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2541)

ประการที่สอง ทางภาคประชาชน เริ่มเคลื่อนไหวเรื่องการปฏิรูปการเมืองอันเนื่องจากการเรียกร้องเพื่อให้มีรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน องค์กรอสาสมัครประชาชนในจังหวัดสงขลาได้ก่อตั้ง “สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง” เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540 ในระยะ 8 เดือนถัดมา กิจกรรมของสมัชชาจังหวัดสงขลา ได้ทำกิจกรรมหลากหลาย ตั้งแต่ประชุมร่วมกันบ่อยครั้ง พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ถึง 46 ครั้ง พร้อมทั้งออกแถลงการณ์ และเดินรณรงค์สนับสนุน รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง, 2540ก) ซึ่งการทำงานของสมัชชาจังหวัดสงขลา มีคณะทำงานแกนนำก่อตั้งประชาคมได้เข้าร่วมหลายคน

ด้วยเหตุปัจจัยภายนอก 2 ประการที่กล่าวมา งานของประชาคมจังหวัดสงขลาดูเหมือนไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร แต่คณะแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา ได้ร่วมกิจกรรม ทั้งวิสัยทัศน์สงขลา 2555 และงานปฏิรูปการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการทำงานร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ อันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มราชการ ธุรกิจ องค์

การพัฒนาเอกชน และองค์กรชาวบ้าน อันเป็นการระดมองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดของตนเอง พร้อมทั้งเรียนรู้ปัญหาของประเทศชาติ ในเชิงโครงสร้างของระบบ อันเนื่องจากการขับเคลื่อนเพื่อการปฏิรูปการเมือง

การดำเนินงานของประชาคมจังหวัดสงขลาหรือที่มาเรียกชื่อใหม่ว่า สงขลาประชาคมมาพื้นตัวอีกครั้ง เมื่อคณะทำงานทำงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากแกนนำองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 1-2 พฤศจิกายน พ.ศ.2540 ณ ห้องประชุม Baker Cottage บ้านตะลิ่งชัน อำเภอจะนะ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541 : 19) โดยมีผู้เข้าประชุม 31 คน ใช้เทคนิค Future Search เป็นเทคนิคการประชุม กล่าวคือ ให้ทุกคนช่วยกันมองย้อนดูอดีตของตนเอง ของชุมชน ของจังหวัด ของประเทศ ว่ามีการพัฒนาการอย่างไร จะมีทิศทางในอนาคตอย่างไร จะช่วยกันสรรค์สร้างสังคมให้ดีขึ้นได้อย่างไร พร้อมทั้งอภิปรายเรื่องสงขลาประชาคมว่าจะเดินหน้าอย่างไร หรือเป็นเพียงความฝันหรือเป็นการทำทนายของผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

ผลการประชุมวันนั้น กิจกรรมของสงขลาประชาคมได้เริ่มเดินหน้าอีกครั้ง โดยได้ให้ทุกคนที่เข้าประชุมเป็นกรรมการของสงขลาประชาคม และได้เลือกผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ รังสิโยกฤษณ์ เป็นประธาน มีรองประธาน 4 คน คือนายคณัย อนันติโย (ตัวแทนสหภาพนายควม) นายสิทธิศักดิ์ คันทมงคล (นายกสมาคมสถาปนิกสงขลา) พ.ญ.รัชณี บุญโสภณ (ชมรมส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน) และผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชช กัญจนสุวรรณ (ประธานสภานิติศาสตร์จังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง) โดยมีคุณพรณิภา ไสลดพันธ์ (สงขลาฟอรั่ม) และคุณพิภูล บุรีภักดี (กลุ่มรักคูซูด) เป็นกองเลขานุการ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541 : 19)

งานชิ้นแรกของสงขลาประชาคมคือ การร่วมจัดงาน “เทศกาลการเรียนรู้ : สงขลาน่าอยู่” ระหว่างวันที่ 9-11 มกราคม 2541 โดยบริษัทยูโนแคลไทยแลนด์ ผ่านโครงการมิตรภาพสู่ท้องถิ่นช่วยสนับสนุนทุนการจัดงาน งานดำเนินการไปด้วยดี มีการนำทัวร์คนรักบ้านเกิด เพื่อดูสถานที่ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดสงขลา มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ทำให้ชาวสงขลาตระหนักถึงปัญหาของจังหวัด และของประเทศ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสงขลาให้เป็นเมืองน่าอยู่

งานที่สองของสงขลาประชาคมคือ การเข้าร่วมงานการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติ ที่จัดโดยจังหวัดสงขลา ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541 คณะกรรมการของสงขลาประชาคม ได้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิสัยทัศน์ถึง 2 ครั้ง คือวันที่ 8 กุมภาพันธ์ และ 18 กุมภาพันธ์ 2541 คณะกรรมการสงขลาประชาคม ได้วิพากษ์และท้วงติงการทำงานของจังหวัด ในเรื่องการจัดทำ “วิสัยทัศน์สงขลา 2555” ที่มีจุดอ่อนหลายประการ การท้วงติงอย่างเอาจริงเอาจัง ทำให้คณะกรรมการของสงขลา

ประชามติ เริ่มมีความคิดเห็นแตกต่างเป็น 2 แนว แนวทางแรกเชื่อว่าควรร่วมมือกับจังหวัด ควบยก่องในเจตนาดีของข้าราชการที่ร่วมทำวิสัยทัศน์ น่าจะหลีกเลี่ยงมองข้อค่อย ข้อเสีย หรือจุดอ่อน เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน แนวทางนี้ผู้อาวุโสในสงขลาราชการเห็นด้วย ส่วนแนวทางที่สองเชื่อมั่นในหลักการของความเสมอภาค ระวีงกิจกรรมที่ครอบงำของราชการไทย ไม่เห็นด้วยกับการจัดองค์กร หรือการจัดตั้งที่ราชการเป็นผู้กำกับสั่งการ โดยขาดฐานรากของประชาชนในพื้นที่ คำปรามาสของกลุ่มนี้ที่ว่า “หากผู้ว่าราชการจังหวัดย้าย วิสัยทัศน์ของสงขลา 2555 ก็อาจจะเลิก” สะท้อนแนวคิดที่ไม่เชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ วิธีทำงานแบบราชการเป็นตัวหลักที่มักจะพียงพียงผู้นำองค์กร เมื่อเปลี่ยนผู้นำองค์กรกิจกรรมที่วางไว้ก็มักจะเปลี่ยน อย่างไรก็ตามแนวคิดทั้งสองก็สามารถหาข้อสรุปที่เหมาะสมได้ โดยทางสงขลาประชาคม ได้วิเคราะห์ทั้งเชิงแนวทางวิสัยทัศน์สงขลา เพื่อให้ทางจังหวัดได้ตระหนักถึงจุดค้อยของการทำวิสัยทัศน์ แต่ไม่พูดวิจารณ์ให้เสียหน้า

งานที่สำคัญในปี พ.ศ.2541 ของสงขลาประชาคมคือ งานสืบชะตาป่าต้นน้ำเทพา เพื่อเฉลิมพระเกียรติโดยสงขลาประชาคมได้ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการระดมทุน เพื่อการพัฒนาภาคใต้ เป้าหมายในการจัดงานเพื่อมุ่ง “สานต่อเจตนารมย์ของชุมชนและกลุ่มประชาสังคมต่าง ๆ ในจังหวัดและใกล้เคียง โดยการนำแนวทางของศาสนา ความเชื่อ หรือพิธีกรรมต่าง ๆ และเจตนารมย์ของผู้คนมาประยุกต์กับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า” (สำนักงานส่งเสริมการระดมทุนเพื่อการพัฒนาภาคใต้, 2540) ป่าต้นน้ำเทพาครอบคลุมทั้งจังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา มีพื้นที่ป่ากว่าแสนไร่ เป็นป่าของต้นน้ำ แม่น้ำเทพา ที่มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร ที่ให้น้ำจืดและน้ำบริสุทธิ์แก่ชุมชน ช่วยรักษาระบบนิเวศวิทยา โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ชาวสงขลาตื่นรู้ ตื่นตัวในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยเฉพาะป่าดิบชื้น ที่ยังคงสมบูรณ์ในเขตจังหวัดสงขลา ในการจัดงานสืบชะตาป่าต้นน้ำเทพาครั้งนี้ได้มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชาวบ้าน เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้นำทางสถาบันศาสนา โดยผู้ว่าราชการจังหวัด และเจ้าคณะจังหวัดสงขลา (ผู้นำทางสงฆ์) ได้เป็นกำลังสำคัญ ในการร่วมกิจกรรม โดยระดมทุนเพื่ออนุรักษ์ป่า โดยจัดทอดผ้าป่า ขณะเดียวกันก็ได้มีพิธีบวชป่า เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้และระบบนิเวศ (“สืบชะตาป่าต้นน้ำ : มิติใหม่ของการร่วมมือ”, 2540 : 4)

เมื่อประเทศประสบกับภาวะเศรษฐกิจวิกฤติ มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วทั้งประเทศ ชาวสงขลาเริ่มตระหนักถึงปัญหาเศรษฐกิจ ได้มีการจัดกลุ่มเสวนา สงขลาประชาคมได้เปิดเวทีสาธารณะให้แก่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญพิเศษกับเรื่องสื่อ ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เพราะถือว่าหากได้สื่อที่มีคุณภาพ จะทำให้คนตื่นรู้ ตื่นตัวต่อปัญหาต่าง ๆ รวดเร็วขึ้น ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2541 สงขลาประชาคมร่วมมือกับสงขลาฟอรั่ม จัดเสวนาเรื่อง “คนทำสื่อกับการสร้างต้นทุนทางสังคม”

ช่วงปลายปี พ.ศ.2542 สงขลาประชาคมได้ร่วมกับโครงการมิตรภาพสู่ท้องถิ่น และสงขลาฟอรั่ม ได้เตรียมงานเวทีสร้างอนาคตเด็กไทยหัวใจโท โดยได้จัดเสวนาเรื่อง “อนาคตวัยรุ่นไทย” ในวันที่ 15 มกราคม 2542 โดยมีเป้าหมายให้ “ผู้ใหญ่ใจดีที่จะเป็นพลังทางสติและปัญญาในการช่วยกันวางรากฐานชีวิต เตรียมความคิด และกิจกรรมสร้างสรรค์แห่งปัจจุบันสู่อนาคต เพื่อให้เด็กวัยรุ่นไทยผสมผสานภูมิปัญญาไทย และสากลได้อย่างเข้มแข็งและงดงาม” (จดหมายเชิญจากประธานคณะกรรมการที่ร่วมสร้างอนาคตเด็กไทย หัวใจไทย, 2542)

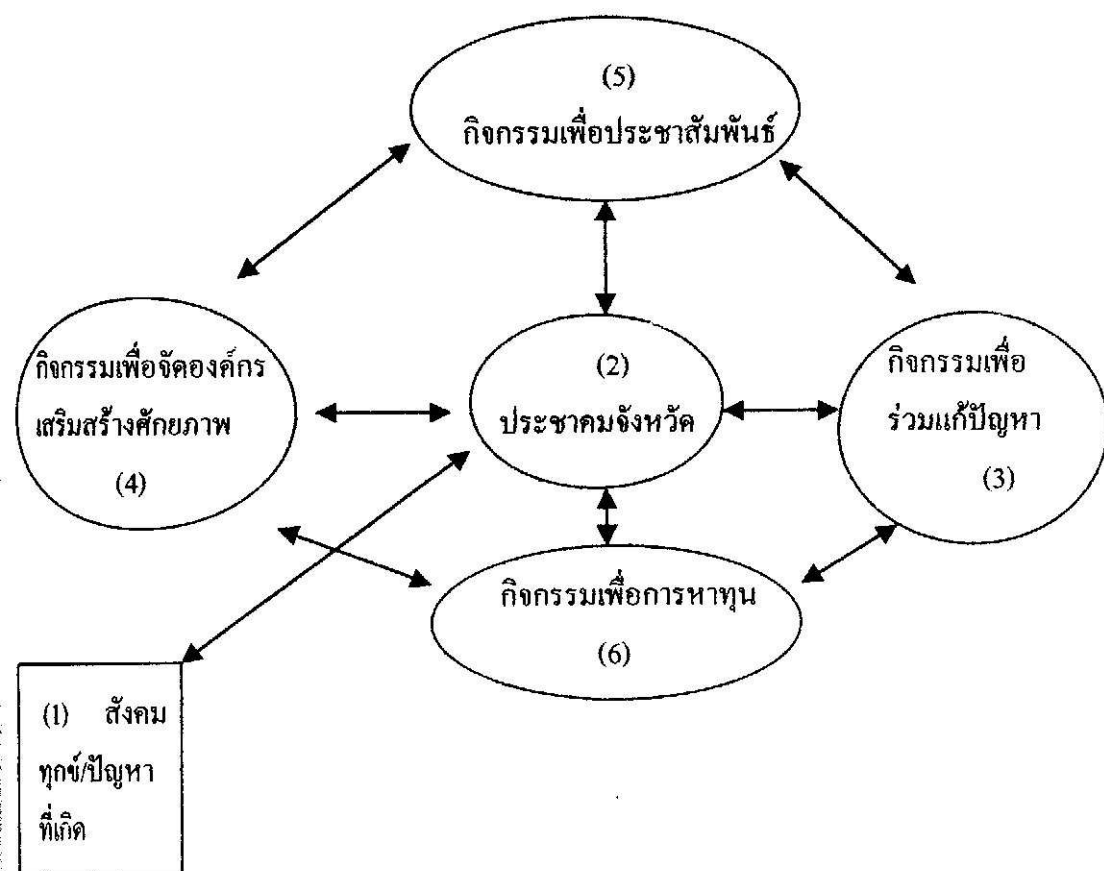
วันที่ 20-27 กุมภาพันธ์ 2542 แกนนำกลุ่มสงขลาประชาคม ได้ร่วมกับชมรมรวบรวมเรื่องเมืองหาดใหญ่ หนังสือพิมพ์โฟกัสสงขลา และโครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จัดงานเทศกาลการเรียนรู้เรื่องเมืองหาดใหญ่ โดยกิจกรรมในงานประกอบด้วย “การแสดงนิทรรศการการเมืองหาดใหญ่ การแสดงภาพเก่า การเสวนา การเดินศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์เมืองหาดใหญ่...เพื่อเป็นการให้ความรู้ และปลูกจิตสำนึกในความภาคภูมิใจตัวเมืองหาดใหญ่แก่ผู้เข้าร่วมงาน” (จดหมายเชิญผู้เข้าร่วมเสวนา, 2542) หัวข้อเสวนาที่น่าสนใจคือ เรื่อง “ย้อนอดีต...เมืองหาดใหญ่” โดยผู้อาวุโสที่ศึกษาประวัติศาสตร์เมืองหาดใหญ่ “เสียงจากเด็กหาดใหญ่” โดยตัวแทนเยาวชนหาดใหญ่ ขอวาที “ของดีเมืองหาดใหญ่” เสวนาเรื่อง “อะไร...สัญลักษณ์เมืองหาดใหญ่”, “หาดใหญ่ในอนาคต” และ “เรื่องของท้องถิ่น...รู้ไปทำไม” โดยมีนิทรรศการ “คือ...เมืองหาดใหญ่” แสดงที่บ้านขุนนิพัทธจินนคร ทั้งตลอดสัปดาห์การจัดงานได้มีผู้เข้าร่วมพอสมควร แม้ว่ากรรมการ ซึ่งบางท่านรู้สึกว่ คนเข้าร่วมน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ แต่ทุกคนตระหนักว่า ทุกคนที่มาร่วมมาด้วยความเต็มใจ สนใจจะศึกษาเรื่องเมืองหาดใหญ่อย่างจริงจัง อาจจะน้อยปริมาณ แต่คุณภาพผู้เข้าร่วมสูงมาก โดยเฉพาะการเดินทางย้อนประวัติศาสตร์หาดใหญ่ตามเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 มีผู้เข้าร่วมนับร้อยคน แต่ละคนตื่นเต้นกับสิ่งที่ตนคิดว่ารู้แล้ว แต่จริง ๆ ยังไม่รู้อดีตความเป็นมา

กล่าวโดยสรุปกิจกรรมของสงขลาประชาคมพอจะแยกออกได้ 4 งานหลักคือ 1. งานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2. งานด้านส่งเสริมด้านสิทธิเสรีภาพของเยาวชนและประชาชน 3. งานวัฒนธรรมที่เน้นเรียนรู้ชุมชน/จังหวัดของตนเอง 4. งานสนับสนุนกิจกรรมของจังหวัดหรือหน่วยงานราชการที่ร้องขอมา และทางสงขลาประชาคมเห็นด้วย โดยทางสงขลาประชาคมเป็นเวทีกลางช่วยเชื่อมประสานกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ให้มาร่วมงาน นอกจากนั้นพยายามส่งเสริมกิจกรรมประชาสังคมที่องค์กรสมาชิกดำเนินการอยู่ไม่ว่าเรื่องเทศกาลเรียนรู้ โครงการสืบชะตาป่าต้นน้ำเทพา เรื่องวิถีทัศน์สงขลา หรือเรื่องสื่อและเรื่องเยาวชน

คณะผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ประเมินการทำงานของสงขลาประชาคม ว่ามีปัญหาสำคัญอยู่สามประการคือ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541 : 21-22) ปัญหาแรก คือการประสานงาน เนื่องจากสงขลาประชาคมมาจากกลุ่มที่หลากหลาย กองเลขานุการ ต้องทำงานหนัก เพื่อประสานวิถีคิด วิธี

ทำงาน บางครั้งก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เช่น การช่วยเหลือจังหวัด เรื่องวิทยาลัยศนัสนสงขลา 2555 ปัญหาถัดมาคือ เรื่องทุนดำเนินการ เนื่องจากทุนจริง ๆ ของสงขลาประชาคมเกือบจะไม่มี แต่เวลามีกิจกรรม กลุ่มองค์กรที่เป็นองค์กรหลักจะเป็นผู้จ่าย ซึ่งบางครั้งทำให้งานไม่คล่องตัว และปัญหาสุดท้ายคือ “สงขลาประชาคมเป็นงานอาสาสมัครของบุคคล กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ทำงานด้วยใจรัก บางครั้งกิจกรรมที่ออกมาอาจจะดูไม่สำเร็จอย่างที่กรรมการบางท่านคาดหมาย โดยเฉพาะเมื่อมีการประสานงานไม่ดีพอ ทำให้ดูเหมือนว่างานอาสาสมัครทำเหมือนมือสมัครเล่น”

ผู้วิจัยมีมุมมองว่า หากไม่คาดหวังมากถือว่างานสงขลาประชาคมในระยะสองปีที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จอย่างสูง หากดูงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากคณะกรรมการกระทำการด้วยใจรักและศรัทธา เพียงแต่ว่า ชื่อสงขลาประชาคมอาจจะวัดกว่าเป็นตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ ในสงขลาได้อย่างไร? ซึ่งคณะกรรมการหลายท่านไม่ค่อยเห็นด้วยในชื่อ แต่เห็นด้วยกับกิจกรรม เพราะสภาพที่สังคมมีปัญหาจะผลักดันให้คนมาสนใจเรื่องราวในท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุย และผลักดันให้เกิดกิจกรรม เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและแนวทางที่จะทำงานร่วมกันในอนาคต กลุ่มคนและองค์กรที่มาร่วมอาจจะต้องใช้เวลาในการปรับตัว คุณนิคม ภู่อสุตสุข หนึ่งในแกนนำก่อตั้งสงขลาประชาคมได้เสนอความคิด กระบวนการทำงานของประชาคมจังหวัดไว้ที่น่าสนใจ (กรณาคูภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 กระบวนการทำงานของประชาคมจังหวัด

ที่มา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541 : 36

จากภาพจะเห็นว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประชาคมจังหวัดมาจาก สภาพปัญหาที่แต่ละพื้นที่ประสบอยู่ (1) ทำให้บุคคลองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อรวมตัวกันทำความเข้าใจปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหา โดยตระหนักว่า แก้ไขปัญหาโดยปัจเจกชนไม่ได้ ต้องผนึกกำลังหลาย ๆ ฝ่าย (หลายภาคี หลายองค์กร) เข้าด้วยกัน (2) การเริ่มต้นรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมที่จะแก้ปัญหา (3) ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาองค์กร ต้องมีการจัดการภายใน หรือการบริหารองค์กรแบบพหุภาคีให้มีประสิทธิภาพ (4) ภาษาใต้เรียกว่า “คับเนื้อคับตัว” (แต่งเนื้อแต่งตัว) ซึ่งระยะนี้ต้องใช้เวลาพอสมควร เพื่อให้กระบวนการทำงานคัดสรรผู้นำองค์กร ที่จะได้คนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายเป็นผู้นำ ขณะเดียวกันเมื่อทำกิจกรรมก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์ (5) ให้สาธารณชนได้รับรู้ และหากเห็นด้วยจะได้เข้าร่วม กิจกรรมประเภทไม่ใหญ่เกินไปและเป็นกิจกรรมเชิงบวก (ไม่โจมตีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด) จะนำไปสู่ความสำเร็จเบื้องต้น ที่ทำให้ผู้เข้าร่วม เกิดปิติ เกิดความประทับใจและสร้างความเชื่อมั่นให้คณะผู้ทำงานประชาคมได้ ส่วนกิจกรรมเพื่อการหาทุน

(6) น่าจะดำเนินการเมื่อทำงานไปได้ระยะหนึ่ง กองทุนที่คืนน่าจะมาจากการช่วยหาของสมาชิกทั้งหมด เช่น การทำเล็อรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดพิมพ์หนังสือขายแก่สาธารณชน หรือแม้แต่การบริจาคเงินจากคนที่ศรัทธาจากกิจกรรมของประชาคม ก็ควรจะรับไว้หากเป็นไปได้ อาจจะถูกการสนับสนุนจากเงินของมูลนิธิ และองค์กรเอกชน ที่จริงใจเกี่ยวพันงานของประชาคม โดยมีข้อแม้ว่า บริจาคเงินได้โดยไม่มุ่งหวังจะเข้ามารถอบงำหรือใช้ประชาคมเป็นเครื่องมือ แต่เห็นชอบในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ระยะยาวของสังคม หากกระบวนการทำงานของประชาคมทั้ง 6 ชั้นตอนเดินหน้าไปด้วยดี ประชาคมจังหวัดจะก่อตั้งขึ้นอย่างมีศักยภาพในการทำงาน และจะมีความยั่งยืนกว่าองค์กรจัดตั้งแบบสั่งการ

3. วิสัยทัศน์สงขลา 2555

นายบัญญัติ จันทน์เสนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ได้ริเริ่มดำเนินการจัดทำ “วิสัยทัศน์สงขลา 2555” ที่กำหนดแนวทางในการพัฒนาจังหวัดสงขลา 9 ด้าน ได้กลายเป็นแบบอย่างในการกำหนดกรอบการพัฒนาของจังหวัดต่าง ๆ ที่ใช้วิธีการ “วิสัยทัศน์” ซึ่งหล่อหลอมแนวคิดของบุคคลหลากหลายอาชีพ เพื่อกำหนดทิศทางจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่ไปในทิศทางที่ปรารถนา โดยจังหวัดเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการ

วิสัยทัศน์สงขลาได้เริ่มขึ้น เมื่อวันที่ 29-30 มิถุนายน 2539 ณ โรงแรมหาดแก้วปรีนเซส รีสอร์ท อ.สิงหนคร จ.สงขลา โดยจัดสัมมนาจุดประกายวิสัยทัศน์ครั้งที่ 1 โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากตัวแทนหลายกลุ่มสาขาอาชีพ ประมาณ 140 คน พิธีเปิดการเสวนาระดมสมอง “จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2555” เริ่มต้นโดยการปาฐกถาพิเศษขององคมนตรี 4 คนๆ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (อดีตนายกรัฐมนตรี คนที่ 16 ที่มีบ้านเกิด ณ จังหวัดสงขลา) ท่านได้ให้ข้อคิดว่า “...ผมเป็นคนสงขลาและก็มีความปรารถนาเช่นเดียวกับท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่อยู่ในห้องนี้ว่า เมื่อเราเกิดมาบนแผ่นดินของสงขลาแล้ว เราต้องมีหน้าที่ที่ต้องทำ บ้านเกิดของเราให้มีความเจริญมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ...ผมเสียใจที่มีคนพูดให้ผม ได้ยินและให้พวกเราได้ยินว่า ผู้หญิงที่หาดใหญ่ราคาถูก...ไปคระลึกถึงความสำคัญของภาษาถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตา เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของภาคใต้ของสงขลา ...ผมคิดว่า 10 % ของคนสงขลาอยู่ในฐานะยากจน...คำว่าเสี่ยสละมันต้องทั้งเสี่ยและกัทั้งสละด้วย อย่างสนามกอล์ฟที่สมิหลา อาจจะมีคนไปใช้บริการสัก 100 คนถึงมัย แต่ถ้าเราเปลี่ยนสนามกอล์ฟที่สมิหลาเป็นอย่างอื่น เป็นสถานที่ที่เราให้บริการอย่างอื่นสำหรับคนพันคน เราควรจะเลือกอย่างไร...” (เปรม ติณสูลานนท์, 2539)

นอกจากนั้นท่านได้ฝากข้อคิดเรื่อง แข่งขันกันอย่างไรให้ร่วมมือซึ่งกันและกัน ที่เรียกว่า cooperative competition ไม่ใช่ว่ากระดืบอำเภอหนึ่งอำเภอใด โดยทำให้อำเภออื่น ๆ เสียโอกาส ต้องร่วมมือแข่งขัน ให้ได้ประโยชน์กันทุกฝ่าย

หลังจากปาฐกถาพิเศษของประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ เป็นการอภิปราย โดยตัวแทนของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตัวแทนกลุ่มธุรกิจและตัวแทนวิชาการ และผู้เข้าร่วมสัมมนาแยกย้ายกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ 8 กลุ่ม ตามสาขาอาชีพ คือ (จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2555, 2533 : 21)

1. กลุ่มข้าราชการ (ผู้แทนกระทรวงระดับจังหวัดและนายอำเภอ) 2. กลุ่มการเมืองและกลุ่มสื่อมวลชน 3. กลุ่มนักวิชาการและกลุ่มศาสนา 4. กลุ่มนักธุรกิจและกลุ่มผู้แทนธนาคาร 5. กลุ่มเกษตรและประมง 6. กลุ่มนักเรียน / นิสิต / นักศึกษา / เยาวชน 7. กลุ่มผู้นำท้องถิ่นโดยธรรมชาติ และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน 8. กลุ่มอื่น ๆ การสัมมนากลุ่มย่อยใช้เวลาค่อนข้างมาก เพราะมีการประชุมกลุ่มย่อย ตั้งแต่ช่วงบ่ายของวันเสาร์ที่ 29 มิถุนายน มาสิ้นสุดประมาณ 10.00 น.ของวันอาทิตย์ที่ 30 มิถุนายน แล้วแต่ละกลุ่มย่อย เสนอผลการวิเคราะห์ต่อที่ประชุมใหญ่ โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่พักที่โรงแรมที่จัดสัมมนา

บรรยากาศโดยทั่ว ๆ ไป เป็นไปอย่างคึกคัก ดังคำกล่าวของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาที่ว่า "...ผมคิดว่าอาหารที่เราได้วันนี้เป็นอาหารทิพย์โดยเฉพาะผมเองคิดว่า อาหารส่วนนี้ทำให้ประทังชีวิตได้นานเลยครับไม่หิวเลยครับไม่หิวจริง ๆ เพราะตอนนี้เกือบบ่ายโมง ผมไม่หิวเลย...บทบาทของจังหวัดต่อไปนี้จะต้องยืนบนจุดที่เราจะต้องประสานประโยชน์ให้ได้...ผมเชื่อนะครับว่าเราจะต้องไปเจออะไรอีกร้อยแปด นั่นคือหนทางที่เราเดิน ไปข้างหน้ามันย่อมมีปัญหาอุปสรรค เราจะต้องไม่ท้อ เราจะต้องไม่ถอย เราจะต้องมุ่งมั่น เราจะต้องยืนหยัด คนเดียวไม่ได้ครับ ต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือถึงจะสำเร็จ..." (บัญญัติ จันทน์เสนะ, 2539)

สองเดือนต่อมา งานสัมมนาประมวลวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ได้จัดขึ้นวันที่ 25 สิงหาคม 2539 ณ จุดคิด หาดใหญ่ พลาซ่า ซึ่งถือว่าเป็นงานครั้งที่ 2 ของวิสัยทัศน์ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากทุกกลุ่มสาขาอาชีพ ประมาณ 500 คน อีก 3 ครั้งต่อมา เป็นการระดมความคิดเห็นแนวทางพัฒนาจังหวัดจากประชาชนในอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ (วิสัยทัศน์สงขลา 2555, 2539 : 1-2)

ครั้งที่ 3 ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2539 โดยจัดขึ้น ณ อำเภอเมือง อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด อำเภอควนเนียง อำเภอรัตนภูมิ และอำเภอกระแสสินธุ์ ทั้ง 7 อำเภอมีผู้เข้าร่วมสัมมนา 541 คน

ครั้งที่ 4 ได้จัดขึ้น ณ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอนาหม่อม อำเภอบางกล่ำ และกิ่งอำเภอคลองหอยโข่ง ในวันที่ 26 ตุลาคม 2539 มีผู้เข้าร่วม 303 คน

ครั้งที่ 5 ได้จัดขึ้น ณ อำเภอสะเดา อำเภอจะนะ อำเภอเทพา และอำเภอบางขัน ในวันที่ 27 ตุลาคม 2539 มีผู้เข้าร่วม 342 คน

ครั้งสุดท้าย (ครั้งที่ 6) ได้จัดขึ้นในวันที่ 24 ธันวาคม 2539 ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ชั้น 7 จุดคิด หาดใหญ่ พลาซ่า อำเภอหาดใหญ่ เป็นการนำเสนอวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ที่ได้ประมวลข้อคิดเห็นจากการ

สัมมนาทั้ง 5 ครั้ง ที่ผ่านมา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 500 คน ผลการประชุมวลวิสัยทัศน์ ได้กำหนด
แนวทางการพัฒนาไว้ 9 ด้านคือ (สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2540 : 11)

1. ด้านทรัพยากรมนุษย์ : เป็นศูนย์กลางการศึกษา ประชาชนมีคุณภาพและมีคุณธรรม
2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ : เป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. ด้านเศรษฐกิจ : เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ และภูมิภาค โดยมีรายได้ประชาชาติอยู่ในระดับ 1 ใน 5 ของประเทศ มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน : เป็นศูนย์กลางการคมนาคม การขนส่ง การสื่อสารของภาคใต้ และภูมิภาค
5. ด้านการท่องเที่ยว : เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว การประชุมและการแสดงสินค้าในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ
6. ด้านสังคมวัฒนธรรมและศาสนา : สังคมมีคุณธรรม ประชาชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
7. ด้านการเมืองการปกครอง : ประชาชนมีศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
8. ด้านการบริหารการจัดการ : กลไกของรัฐมีประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการ โดยภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วม
9. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : มีระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการรวบรวมเบื้องต้นได้เสนอ 8 ด้าน โดยรวมด้านทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีและสารสนเทศ ไว้เป็นด้านที่หนึ่ง แต่ต่อมาได้มาแยกเป็น 2 ด้าน จึงเกิดวิสัยทัศน์ 9 ด้าน (วิสัยทัศน์สงขลา 2555, 2539 : 4)

ภายหลังประกาศวิสัยทัศน์ทั้ง 9 ด้านแล้ว ปัญหาหลักที่ต้องแก้ไขคือ จะแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างไร เพราะหลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่จะทำงาน ทรัพยากรที่จะใช้ และยุทธวิธีเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยกำหนดความสำคัญว่าจะทำอะไรก่อนหลังตามลำดับ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ได้ลงนามในประกาศจังหวัดสงขลา ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 เรื่องแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ โดยได้แต่งตั้งที่ปรึกษา จำนวน 36 คน ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 8 คน ของจังหวัดสงขลา อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา 3 คน อธิบดีผู้พิพากษภาค ๔ อธิบดีอัยการเขต ๔ ผู้บัญชาการกองทัพเรือสงขลา ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 42 ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๔ ผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 4 ประธานสภาจังหวัดสงขลา ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ประธานสภาอุตสาหกรรม

จังหวัดสงขลา ประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการลงทุนภาคใต้ และบุคคลที่มีชื่อเสียงโดดเด่น ในจังหวัดอีก 7-8 คน (ประกาศจังหวัดสงขลา เรื่องการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานดำเนินการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555, 2540)

ส่วนคณะทำงานดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติที่มีหน้าที่ “ทำการวิเคราะห์และแปลงวิสัยทัศน์ในแต่ละด้าน ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดสงขลาอย่างเป็นระบบ” โดยให้สรุปผลการปฏิบัติและรายงานความก้าวหน้าให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบภายในวันที่ 20 ของทุกเดือน คณะกรรมการแต่ละด้านจะมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะทำงาน มีบุคลากรจากหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณาจารย์จากสถาบันการศึกษา และเจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัด โดยแต่ละด้านมีคณะทำงาน 16-18 คน หากรวมทั้งที่ปรึกษาและคณะทำงานทั้งหมด จะมีผู้ร่วมแปลงวิสัยทัศน์ทั้งหมด 189 คน (ประกาศจังหวัดสงขลา, 2540 : ภาคผนวก ก และ ข) ซึ่งถือว่าเป็นการรวมพลังครั้งสำคัญ ของบุคคลชั้นนำของราชการที่มาร่วมปรึกษาค้นหาแนวทางแปลงวิสัยทัศน์ให้เป็นรูปธรรม

การแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา และร่วมแรงร่วมใจกันปรึกษาหารือกันอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถนัดนัก ทางจังหวัดตระหนักถึงเรื่องนี้ได้ จึงได้กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เป็น 5 ขั้นตอนคือ (จดหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา, 2540)

1. พฤษภาคม 2540 คณะทำงานประชุมซักซ้อม เตรียมการ
2. มิถุนายน 2540 คณะทำงานยกร่างแผนและส่งแผนให้จังหวัด
3. กรกฎาคม 2540 จังหวัดจัดสัมมนาคณะทำงานเพื่อประสานแผนทั้ง 9 ด้าน
4. สิงหาคม 2540 คณะทำงานสรุปแผนและส่งแผนให้จังหวัด
5. กันยายน 2540 นำแผนวิสัยทัศน์เสนอให้คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) ให้ความเห็นชอบ เพื่อนำไปสู่การปรับแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในระยะ 5 ปีแรก

นายบัญญัติ จันทน์เสนะ ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ฝากข้อคิดเห็นในการสัมมนาแนวทางการแปลงแผนเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2540 ณ โรงแรมหาดแก้วรีสอร์ท 3 ประการคือ (สรุปผลการประชุมคณะทำงานดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ, 2540)

1. การจัดทำวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เป็นความมุ่งมั่น ร่วมมือร่วมใจในการประมวลแนวคิดจากบุคคลทุกสาขาอาชีพ ถือเป็นงานของทุกคน
2. วิสัยทัศน์ต้องดำเนินการไปจนถึงปี พ.ศ. 2555 หรืออีก 15 ปี ข้างหน้า หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารไปแล้ว กิจกรรมส่วนนี้ยังต้องมีการปฏิบัติต่อไปอย่างต่อเนื่อง
3. ให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่วิสัยทัศน์ให้กว้างขวางและซึมซาบไปยังประชาชนทุกกลุ่ม

นอกจากนั้น นายชิต นิลพานิช ผู้อำนวยการสถาบันที่ปรึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา) ได้เสนอข้อคิดเห็นที่น่าสนใจ ในงานสัมมนาวันนั้นไว้ 3 เรื่องคือ (สรุปผลการประชุมคณะทำงานดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ, 2540 : 1)

1. การแปลงวิสัยทัศน์ควรให้มีกรรมการกลางอีกชุดช่วยกลั่นกรองในส่วนที่อาจตกหล่น
2. กิจกรรมในแต่ละด้านอาจมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน คณะทำงานแต่ละชุดควรประสานกันด้วย
3. การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของแผน / โครงการ / กิจกรรม ควรตรวจสอบให้ชัดเจน อาจเป็นแผน 1 ปี 5 ปี 10 ปี เป็นต้น

ข้อสังเกตของนายชิต นิลพานิช เป็นเรื่องที่ต้องตระหนัก เพราะหากการประสานแผนของแต่ละด้านไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้ จะทำให้การปฏิบัติลำบาก เช่นเดียวกับการจัดลำดับความสำคัญของแผนและโครงการเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง เพราะระยะเวลาปฏิบัติการถึง 15 ปี หากกำหนดความสำคัญไม่ถูก และงบประมาณจำกัด จะทำได้ไม่กี่โครงการ จะกลายเป็นความฝันมากกว่าแผนปฏิบัติการ ซึ่งการนี้คณะทำงานได้ระมัดระวังเป็นพิเศษ จึงได้กำหนดให้เลขานุการคณะทำงานดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ ประชุมร่วมกันในวันที่ 17 กรกฎาคม 2540 ณ โรงแรมหาดแก้วปรีณเซสริสอร์ท อำเภอสิงหนคร พร้อมทั้งได้มอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบเป็นเลขานุการคณะทำงานแต่ละด้านดังนี้ (วิสัยทัศน์สงขลา 2555 : การแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ, 2540 : 1)

1. ด้านทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ด้านเศรษฐกิจ พาณิชย์จังหวัดสงขลาช่วยรับผิดชอบ
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โยธาธิการจังหวัดสงขลาช่วยดูแล
5. ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้ เขต 1
6. ด้านสังคมวัฒนธรรมและศาสนา ศึกษาธิการจังหวัดสงขลา เป็นเลขานุการ
7. ด้านการเมืองการปกครอง จำจังหวัดสงขลาเป็นเลขานุการคณะทำงาน
8. ด้านการบริหารการจัดการ สถาบันราชภัฏสงขลา
9. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคใต้

โดยแต่ละด้านจะมีการกำหนดทิศทางการพัฒนา แนวทางการดำเนินการ พร้อมทั้งกำหนดภารกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งระบุหน่วยงานรับผิดชอบ แต่ละด้านได้เสนอโครงการเป็นจำนวนมาก เช่น ด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อบรรลุเป้าหมาย “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกด้านให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมและทักษะ” เสนอ 31 โครงการ “ส่งเสริมและสร้างความเสมอภาค และโอกาสทางการศึกษาแบบตลอดชีวิต” เสนอ 20 โครงการ “ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสุขภาพและเพื่อการแข่งขัน” เสนอมา 10 โครงการ ฉะนั้นเฉพาะ

ด้านทรัพยากรมนุษย์มีถึง 61 โครงการ แต่ละโครงการ ปกติเป็นงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดูแลอยู่แล้ว ในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สถาบันการศึกษาทุกแห่ง มีข้อน่าสังเกตว่าแต่ละโครงการไม่ได้กำหนดวงเงินงบประมาณ และระยะเวลาปฏิบัติ (วิสัยทัศน์สงขลา 2555 : การแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ, 2540 : 3-24) ซึ่งหากวิเคราะห์ในเชิงการบริหารโครงการ ถือว่าขาดส่วนสำคัญ ยังไม่กำหนดว่าโครงการใดทำก่อนหลัง โอกาสที่จะสำเร็จเป็นไปได้ยาก

ความจริงทางจังหวัดได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ได้มีจดหมายลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2540 (ที่ สข 0017.2/6052) ให้จัดทำแผนงาน / โครงการ เพื่อรองรับวิสัยทัศน์ในแต่ละด้าน แยกออกเป็น 3 ระยะ มี 3 แบบฟอร์ม แผนงานระยะสั้น ปฏิบัติ 1 ปี ให้จัดทำตามแบบวิสัยทัศน์ 01 แผนงานระยะกลาง ปฏิบัติ 5 ปี (2541-2544) ให้จัดทำตามแบบวิสัยทัศน์ 02 และแบบระยะยาว (10-15 ปี) ดำเนินการในปี พ.ศ. 2545-2555 จัดทำตามแบบวิสัยทัศน์ 03 ซึ่งแบบฟอร์มทั้ง 3 แบบ ได้กำหนดระยะเวลาชัดเจน พร้อมทั้งประมาณการเรื่องงบประมาณไว้ด้วย แต่ในการประชุมวันที่ 17 กรกฎาคม 2540 ขาดแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ ตามวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2540 เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจจะมาจากแนวคิดของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดที่ว่า “การจัดทำโครงการทั้งหมดขออย่าได้เอาเงื่อนไขของงบประมาณ และแหล่งงบประมาณมาเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน แต่ให้ยึดถือหลักการที่ว่า โครงการที่บรรจุลงในวิสัยทัศน์สงขลา 2555 นี้คือ การมองการแก้ไขปัญหา หรือเป็นการวางแผน เพื่อการพัฒนาจังหวัดในอนาคต ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปใช้ในการผลักดันโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนในช่องทางต่าง ๆ ที่มีอยู่ และใช้เป็นเอกสารแผนที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดสงขลาในอนาคต และเป็นแผนที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามภาวะของสถานการณ์ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-10 ในอนาคต” (จดหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดถึงคณะกรรมการดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติทุกด้าน, 2542 : 3)

หลังจากคณะกรรมการได้ทำการแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว ได้มีการจัดสัมมนา เพื่อให้ผู้แทนองค์กรต่าง ๆ เสนอแนะข้อคิดเห็นจากวิสัยทัศน์ในวันอังคารที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541 ณ อาคารเรียนรวมคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ ซึ่งผู้แทนองค์กรต่าง ๆ ให้ข้อเสนอแนะทั้งเชิงสนับสนุนและข้อสงสัยใหม่ ในการบริหารงานของจังหวัดที่พึงเสียง พึงความคิดเห็นขององค์กรต่าง ๆ แม้ว่าบางองค์กรจะตั้งข้อสังเกตว่า วิสัยทัศน์สงขลาขึ้นอยู่กับความสนใจของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดคนปัจจุบัน หากท่านถูกย้ายก็อาจจะสิ้นสุด หรือเมื่อประกาศแล้วอาจจะหยุดเพียงเท่านั้น แต่หลังจากประกาศวิสัยทัศน์ไปแล้ว ทางจังหวัดได้ติดตามการทำงาน โดยได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา ดำเนินการดังนี้ (จดหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดถึงคณะกรรมการดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติทุกด้าน, 2542 : 3)

1. ให้นายอำเภอทุกอำเภอ ประชุม อบต.และเทศบาลในพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหา ความต้องการของชุมชน และพิจารณาศักยภาพของอำเภอในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดทำโครงการรองรับวิสัยทัศน์สงขลา 2555
2. ให้ส่วนราชการต่าง ๆ พิจารณาครอบงวดกระทรวง และกรม รวมทั้งภารกิจที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ด้านต่าง ๆ แล้วจัดทำโครงการรองรับ
3. ให้เลขานุการคณะวิสัยทัศน์ด้านต่าง ๆ ได้พิจารณารูปแบบในการประสานข้อมูลทั้งส่วนที่ (1) และ (2) โดยอาจจัดประชุมกำหนดกรอบภารกิจร่วมกันในการปฏิบัติงาน แล้วจัดทำเป็นร่างกรอบโครงการรองรับวิสัยทัศน์สงขลา 2555

เพื่อให้แนวคิดแผนและ โครงการวิสัยทัศน์ได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานของกระทรวงต่าง ๆ ทางจังหวัดสงขลา ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ ในวันที่ 27-28 กันยายน 2542 ณ โรงแรม บี.พี. สมิทธิราช อำเภอเมืองสงขลา ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดของ 8 กระทรวงหลัก 2 หน่วยงานเสริม เจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอทุกอำเภอ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) (จดหมายจากสำนักงานจังหวัดสงขลา 2542) ซึ่งในวันนั้นได้มีการบรรยายความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด แนวคิดและเทคนิคในการแปลงวิสัยทัศน์ไปเป็นแผนปฏิบัติ พร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อแปลงวิสัยทัศน์ทั้ง 9 ด้าน ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเสนอต่อคณะทำงานแปลงวิสัยทัศน์

จากกิจกรรมที่กล่าวมาตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2539 ถึงปลายปี พ.ศ.2542 ชี้ให้เห็นว่าทางจังหวัดสงขลา ให้ความสำคัญเรื่องวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เป็นอย่างมาก ได้จัดประชุมสัมมนามากกว่า 10 ครั้ง ในช่วง 2 ปีที่ถัดมา ได้ประสานงานขอความร่วมมือจาก องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลาให้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ ถือว่าเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นมิติใหม่ทางการบริหารที่เน้นปรึกษาหารือขอความร่วมมือ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันรับผิดชอบ ภายใต้ยุทธศาสตร์ของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาที่ว่า “เรารักสงขลา ร่วมแก้ปัญหารุ่งรัดพัฒนาให้สงขลาก้าวไกล ” ถึงแม้ว่าวิสัยทัศน์ทั้ง 9 ด้าน ที่วางไว้ ค่อนข้างจะยากลำบากที่จะผลักดันให้บรรลุผล ภายในเวลา 15 ปี ที่วางไว้ แต่การมีแผนย่อมดีกว่าไม่มี และการมีจุดเริ่มต้นก็ถือว่าก้าวไปข้างหน้า ก้าวหนึ่งแล้ว แม้ว่ามีอุปสรรคและปัญหาอีกหลายประการ ก็ต้องชมเชยในความพยายาม

จากการวิเคราะห์สามองค์กรหลักที่ก่อตัวเป็นสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง สงขลา ประชาคม และวิสัยทัศน์สงขลา 2555 จะไม่ตระหนักถึงโอกาส และข้อจำกัดของแต่ละองค์กร หากขาดการพิจารณา ตามสิทธิขององค์กรย่อยที่สนับสนุนองค์กรหลัก ซึ่งแต่ละองค์กรย่อยมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในการทำงานร่วมกับองค์กรอื่น ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมประสานงาน เพื่อพัฒนาสังคมร่วมกัน

ข. สามสิบองค์กรย่อย

1. หอการค้าจังหวัดสงขลา

หอการค้าจังหวัดสงขลาได้สนับสนุนให้ความร่วมมือกับทางจังหวัดเป็นอย่างดี ในกิจกรรมวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ในวันประชุม “จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2555” เมื่อวันที่ 29-30 มิถุนายน 2539 ณ โรงแรมหาดแก้ว ปรีณเชส รีสอร์ท อ.สิงหนคร จ.สงขลา ได้มีประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา และแกนนำคนสำคัญ ถึง 4 คน ได้เข้าร่วมประชุมในนามกลุ่มนักธุรกิจ คือ นายบุญเลิศ ลาภาโรจน์กิจ นายบุญช่วย จังศิริวัฒน์ธำรง นายอรัญ จิตเดสโน นายเจริญ ลิ้มสกุล และนายสุรัชย์ จิตภักคิบดีนทร์ (ประมวลวิสัยทัศน์สงขลา 2555, 2539 : 41)

หอการค้าสงขลาเกิดขึ้นและจดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2526 มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2527 มีคณะกรรมการบริหาร 15 ท่าน คณะกรรมการได้เลือก นายบุญเลิศ ลาภาโรจน์กิจ เป็นประธานคนแรก (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2540 : 15) และหอการค้าจังหวัดสงขลาถือว่าเป็นหอการค้าลำดับที่ 15 ของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ.2509 ถือว่าหอการค้าเป็นองค์กรนิติบุคคล จัดตั้งได้จังหวัดละ 1 แห่ง มีสมาชิกได้ 4 ประเภท คือสมาชิกสามัญ สมาชิกวิสามัญ สมาชิกสมทบ และสมาชิกกิตติมศักดิ์ โดยหอการค้าจังหวัด ต้องเป็นสมาชิกของหอการค้าไทย และบริหารงานโดย “คณะกรรมการ” พระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ.2509 จัดแบ่งหอการค้าออกเป็น 4 ประเภท คือ 1 หอการค้าจังหวัด 2.หอการค้าไทย 3. หอการค้าต่างประเทศ และ 4. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย โดยสังกัดสำนักงานกลางทะเบียนหอการค้า กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ มีอธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นนายทะเบียนกลาง และผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นนายทะเบียนประจำจังหวัด (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2540 : 14)

นอกจากนั้น หอการค้าถือว่าเป็นหนึ่งในสามองค์กรเอกชน คือสภาอุตสาหกรรม และสมาคมธนาคารไทย ที่รัฐบาลจัดตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า “กรอ.” จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2524 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (ฯพณฯ นายเกษม วัฒนสุข) ท่านนายกรัฐมนตรีจึงจึงบัญชาให้มีการจัดตั้ง กรอ.ระดับจังหวัด โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีหอการค้าเป็นองค์กรหลัก มีสภาอุตสาหกรรม และสมาคมธนาคาร (ถ้ามี) ร่วมเป็น กรอ.จังหวัด

ในปัจจุบันหอการค้าจังหวัดสงขลา มีที่ทำการอยู่ที่เลขที่ 8 ซอย ป.ฉัฐพล 4 ถ.ศรีภูวนารถ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีคณะกรรมการบริหาร 27 คน มีเจ้าหน้าที่ 4 คน มีสมาชิกกว่า 600 คน (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2540 : 15)

แต่ละปีหอการค้าจังหวัดสงขลา จะจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ซึ่งจะสรุปกิจกรรมที่ทำมาในรอบปี เช่นการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2542 ได้จัดขึ้นวันที่ 27 มีนาคม 2542 ณ ห้องหาดใหญ่ โรงแรมเจบี ได้สรุปผลงานที่ผ่านมามีออกเป็น 6 ด้านคือ (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2542 : 7-20)

1. ด้านการต้อนรับคณะบุคคลต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปีละประมาณ 20 ครั้ง
2. ด้านการเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ และบรรยายสรุปต้อนรับคณะต่างๆ ปีละประมาณ 25 ครั้ง
3. ด้านการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ/การอภิปราย ปีละประมาณ 10 ครั้ง
4. การร่วมแสดงความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคม ปีละประมาณ 15 ครั้ง
5. งานด้านการให้บริการแก่สมาชิก และผู้ประกอบการทั่วไป เช่น การรับรองเอกสารทางการค้าระหว่างประเทศ
6. งานด้านการให้บริการข้อมูลข่าวสารทางการค้าและการลงทุน ข้อมูลที่บริการคือ รายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลา ทำเนียบรายชื่อองค์กรต่างๆ ในจังหวัดสงขลา เป็นต้น

รายได้หลักของหอการค้าจังหวัดสงขลา มาจากค่าธรรมเนียมรับรองเอกสาร (รับรองมาตรฐานสินค้าขาออก) ประมาณร้อยละ 70 ของรายรับทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นรายได้จากค่าบำรุงสมาชิก และจากการจัดกิจกรรม ส่วนรายจ่ายหลักคือเงินเดือนและค่าจ้าง/ค่าเช่าสำนักงาน ประมาณร้อยละ 55 ของรายจ่ายทั้งหมด แต่ละปีรายรับและรายจ่าย ประมาณ 800,000 บาท (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2542)

ผู้วิจัยเคยร่วมสังเกตการประชุมของหอการค้าจังหวัดสงขลา มีการบริหารเวลาได้ดีมาก สมาชิกยังมาร่วมประชุมน้อย แต่ร่วมมือกันดี เรื่องใดที่อาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อน มีการพูดคุยนอกรอบ ก่อนที่จะประชุมทางการ ทำให้การประชุมเป็นไปอย่างรวดเร็ว (การประชุมคณะกรรมการหอการค้าจังหวัดสงขลา, 2543)

การประชุมสามัญประจำปี ถือเป็นระเบียบข้อบังคับของหอการค้าจังหวัด จะต้องสมาชิกเข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด (สมาชิกที่ติดภาระ สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นทำแทนได้) การประชุมจะรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในรอบหนึ่งปี และมีการพิจารณาอนุมัติงบดุลประจำปี และที่สำคัญคือให้สมาชิกร่วมซักถามการทำงานของคณะกรรมการได้ เช่น ประชุมประจำปี พ.ศ.2542 สมาชิกท่านหนึ่ง เสนอให้คณะกรรมการของหอการค้าไปร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่ประสานและเลขาธิการหอการค้าเป็นหลักทุกๆงาน (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2542) เช่นเดียวกับการประชุมประจำปี 2543 สมาชิกท่านหนึ่งได้ตั้งคำถามต่อกรรมการหอการค้า ที่มีคนเข้ามาประชุมน้อย ว่ามาจากเหตุไม่ได้รับจดหมายการประชุม ประชุมแล้วไม่ได้อะไร ได้เสนอให้มีการประชุมสัญจร เลี้ยงพบปะสังสรรค์ หรือไปทัศนศึกษาร่วมกัน ประธานหอการค้า ซึ่งเป็นประธานที่ประชุม ได้แสดงความใจกว้าง รับฟังและขอขอบคุณสมาชิกที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2543)

คุณอรุณ จิตตะเสน โคนนำคนสำคัญของหอการค้าจังหวัดสงขลา (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองประธานคนที่หนึ่ง) ได้ร่วมสังเกตการทำงานของประชาคมจังหวัด วิสัยทัศน์สงขลา และสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง (3 องค์กรหลัก) ได้วิเคราะห์ทั้ง 3 องค์กร ดังนี้

“ประชาคมจังหวัด เป็นการรวมตัวแบบหลวมๆ มีอิสระ เป็นเอกเทศ ถ้าจะคิดแก้ปัญหา ต้องมีทีมบริหารที่มีเวลา มีการวางแผนร่วมกันล่วงหน้า

วิสัยทัศน์สงขลา 2555 หายเจียบไปเลย หลังจากสัมมนา 2-3 ครั้ง การมองวิสัยทัศน์ต้องมองไปถึงการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก..... VISION ไม่ใช่การมองครั้งเดียวแล้วทิ้งไปเลย เพราะกระแสโลกเปลี่ยนแปลงเป็นรายวัน

สมาชิกจังหวัดสงขลา คือการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ รวมตัวกันตามสถานการณ์ แทนที่จะเป็นผู้นำเป็นผู้ชี้แนะทางการเมือง ความคิด หน้าที่ต้องทำตรงนี้ ไม่ใช่เหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว ไปทำตามเขา ครอบงำที่เราทำงานเคลื่อนไหวตามหลังนักการเมืองในยุคปัจจุบัน ทุกอย่างจะล้มเหลวหมด.....สมาชิกจึงต้องการคนที่มาทำตรงนี้ ต้องมีความเสียสละมาก ๆ” (อรุณ จิตตะเสน, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2543)

ส่วนประธานหอการค้าจังหวัดสงขลาคนปัจจุบัน คุณบุญช่วย จังศิริวัฒนธำรง ได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ว่า ปัญหายังไม่ครอบคลุมทุกสาขาอาชีพ และการจะนำมาปฏิบัติใช้ให้เป็นรูปธรรมค่อนข้างยาก ส่วนสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง การทำงานจะทำให้เป็นรูปธรรมได้ไม่ชัดเจน (บุญช่วย จังศิริวัฒนธำรง, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2543)

หอการค้าจังหวัดสงขลาได้ช่วยงานวิสัยทัศน์สงขลา 2555 อยู่เสมอ เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเป็นกรรมการ แต่งานของสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง จะมีคณะกรรมการบางท่านของหอการค้าไปเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราว หอการค้าจังหวัดสงขลา ไม่เป็นองค์กรร่วมของสมาชิกจังหวัดสงขลา เช่นเดียวกับประชาคมจังหวัด ที่กรรมการบางท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราว แต่ไปในนามส่วนตัวมากกว่าในนามของหอการค้า

2. ศูนย์รวมยางบ้านพรุ

การทำสวนยางพาราถือว่าเป็นอาชีพหลักของชาวดำ ชาวสวนยางส่วนใหญ่เป็นสวนยางขนาดเล็ก มีพื้นที่น้อยกว่า 50 ไร่ โดยทั่วไป ประมาณ 10-15 ไร่ ชาวสวนยางมักจะขายยางแผ่นดิบ ให้แก่พ่อค้าเร่ พ่อค้าในหมู่บ้าน และพ่อค้าคนกลางในเมือง พ่อค้าคนกลางมักจะเอารถเขาเปรียบชาวสวนยาง เพราะราคายางเคลื่อนไหวตามราคาตลาดโลก ชาวสวนอาจจะไม่ทันต่อข้อมูลข่าวสารและขาดอำนาจต่อรองกับคนกลาง

ศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ ถือเป็นกลุ่มแรกเริ่มของชาวสวนยาง ที่ได้รวมตัวกัน เพื่อขายยางให้แก่พ่อค้ารายใหญ่โดยใช้วิธีประมูลราคา ทำให้ได้ราคาสูงกว่าท้องตลาด ประมาณ 1 บาทต่อกิโลกรัม ศูนย์รวม

ยางตำบลบ้านพรุ เริ่มรวมตัวกันครั้งแรก ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2512 โดยมีสมาชิกแรกเริ่มในการก่อตั้งจำนวน 5 คน ภายใต้การนำของนายพริ้ม นันท์รัตน์ รวมยางครั้งแรกได้ 587.5 กิโลกรัม ขายได้กิโลกรัมละ 7.90 บาท สูงกว่าท้องตลาด 60 สตางค์ (จำนงค์ แรกพิณิจ, ม.ป.ป. : 3) หลังจากนั้นได้มีการขยายงานออกไปมาก มีชาวสวนยางในหมู่บ้านข้างเคียงอีก 11 หมู่บ้าน ใน 4 ตำบลมารวมด้วย โดยแยกเป็นกลุ่มๆ ถึง 14 กลุ่มย่อย มีสมาชิกถึง 800 ครัวเรือน แบ่งการบริหารภายในออกเป็น 3 ฝ่าย คือฝ่ายคณะกรรมการศูนย์รวมยาง ซึ่งเป็นตัวแทนจากสมาชิกกลุ่มย่อย 14 กลุ่มจำนวน 14 คน (กลุ่มละคน) ฝ่ายคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพยาง มีจำนวน 2 คน เพื่อให้ยางแผ่นของกลุ่มมีคุณภาพตามที่กำหนด และคณะกรรมการฝ่ายตลาด มีจำนวน 2 คน จะทำหน้าที่สืบราคายางในตลาด และรับของการประมูลจากพ่อค้ายาง (จำนงค์ แรกพิณิจ, ม.ป.ป. : 4-5)

นายพริ้ม นันท์รัตน์ ผู้เป็นประธานกรรมการศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ ซึ่งปัจจุบันอายุ 78 ปี ได้เป็นประธานกรรมการมาถึง 30 ปี ได้ให้ข้อคิดว่า ความสำเร็จของศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ มาจากการรวมตัวของสมาชิกที่ทุกคนได้ประโยชน์เพราะได้ราคาสูงกว่าท้องตลาด และคนที่มาทำงานไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน สมาชิกกลุ่มจะไม่เอาเปรียบพ่อค้า และไม่ให้พ่อค้าเอาเปรียบสมาชิกด้วย ผู้นำของกลุ่มต้องซื่อสัตย์ เสียสละ และรับผิดชอบ เขาได้นำสมาชิกศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุเข้าร่วมกิจกรรมกับสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง ด้วยเหตุผลว่า เพื่อไม่ให้ชาวสวนยางที่เดือดร้อนถูกเอารัดเอาเปรียบทางสังคม พร้อมทั้งให้ความรู้ทางการเมืองกับสมาชิก เพื่อได้เรียนรู้เท่าทันต่อสังคม ทางกลุ่มจึงได้ร่วมรณรงค์เพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน แม้ว่าสมาชิกส่วนมากจะมีวุฒิการศึกษาน้อย แต่จิตใจที่จะช่วยงานส่วนรวมสูง ได้ระดมกำลังมาร่วมเดินรณรงค์เรียกร้องให้รัฐสภารับรองร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เมื่อประมาณปี พ.ศ.2540

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างสมาชิกและกรรมการกลุ่มหลายท่าน พบว่าสมาชิกส่วนมากจะมุ่งสนใจกิจกรรมของศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ เป็นเรื่องหลัก ยังให้ความสนใจต่อปัญหาสังคมค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะเห็นด้วยกับการปฏิรูปการเมือง แต่มองว่า คงต้องใช้เวลาอีกนานกว่าจะบรรลุผล โดยทั่วไปจะพึงพอใจกับการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการทำงานที่มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และมีแกนนำที่เชื่อถือได้ แม้ว่าจะเจอปัญหาที่สามารรถแก้ไขได้ ประธานกรรมการศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ ได้สรุปเป็นบทเรียนเพื่อเตือนคนรุ่นหลัง ให้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา โดยท่านกล่าวว่า “ปัญหาต่างๆ ไม่เกิดหากคนไทยรวมกลุ่มกัน ร่วมกันทำกิจกรรม และเชื่อมั่นในความสามารถของคนไทย” (พริ้ม นันท์รัตน์, สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2542) ซึ่งข้อเตือนใจของคุณพริ้ม นันท์รัตน์ คล้าย ๆ ของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ที่จะเน้นว่าการตื่นตัวของคนไทยจะทำให้ปัญหาต่าง ๆ แก้ได้ โดยเฉพาะการตื่นตัวที่จะใช้ปัญญา เหตุผล เข้าศึกษาปัญหา และร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา โดยเฉพาะให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยท่านได้เสนอยุทธศาสตร์ของปัญญา 8 ประการคือ ญาณวิทยา ครอบครั้ว เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การปฏิรูปการเรียนรู้ในสถาบัน

การศึกษา การเรียนรู้ในองค์กรและบทบาทของกองทัพ การสื่อสารมวลชน การวิจัย และการจัดการเพื่อความเข้มแข็งทางปัญญา (ประเวศ วะสี, 2538 : 24-61)

การบริหารจัดการของศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ เป็นไปตามยุทธศาสตร์เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ที่ทำให้ชุมชนเกิดปัญหาในการแก้ปัญหา “ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านทั้งในชนบทและในเมืองรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ของชุมชน มีองค์กรชุมชน....องค์กรชุมชนเป็นองค์กรการจัดการของชาวบ้าน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรื่องของตัวเองให้มากที่สุด รวมทั้งจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในปริมณฑลของชุมชน และให้ชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ถ้าทำได้ดังนี้ สังคมและธรรมชาติจะเกิดสันติสุข ถ้าปราศจากการเรียนรู้ของชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้” (ประเวศ วะสี, 2538 : 37-38)

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2540 ได้ผ่านรัฐสภาแล้วกิจกรรมของสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ได้ลดน้อยลงอย่างมาก จึงทำให้การเข้าร่วมของกลุ่มย่อย ที่เคยทำกิจกรรมก็ลดน้อยลงไป เพราะศูนย์รวมยางตำบลบ้านพรุ ไม่ได้มีตัวแทนเป็นกรรมการของสมาชิกฯ จึงไม่แปลกใจที่สมาชิกและกรรมการที่สัมพันธ์เกี่ยวกับงานของสมาชิกฯ จะไม่ค่อยรับรู้ และไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมในระยะหลัง ซึ่งอาจจะเป็นข้อจำกัดของสมาชิกฯ ในการประสานงานกับกลุ่มย่อย

3. คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้

คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ ใช้ชื่อย่อว่า กป.อพช.ใต้ เป็นองค์กรประสานงานกลางขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529 เพื่อสนับสนุนการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านต่างๆ พร้อมทั้งช่วยประสานงานกับหน่วยงานองค์กรอื่นๆ ในงานพัฒนาสังคม กป.อพช. ของภาคใต้ มีสมาชิก 17 องค์กร (แลได้, 2541 : 16)

กป.อพช. ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยมีสมาชิกร่วม 106 องค์กร ปัจจุบันมี 220 องค์กร (Amara Pongsapich, Nitaya Rataleeradabhan, 1997 : 124-125) โดยมีคณะกรรมการ 3 ชุด ในการบริหารงานของ กป.อพช. ชุดแรกเรียกว่า คณะกรรมการระดับภาค ซึ่งแบ่งออกภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง โดยแต่ละภาคจะมาร่วมกันจัดการประชุมใหญ่ ปีละ หนึ่งครั้ง ถือว่าเป็นการประชุมประจำปีขององค์กรสมาชิก เพื่อทบทวนงานที่ผ่านมา และวางแนวทางสำหรับอนาคต ชุดที่สองเรียกว่าคณะกรรมการระดับชาติ ประกอบด้วย 10 องค์กรหลักที่มีกรรมการ 22 คน ที่แต่ละองค์กรหลักให้นั่งเป็นตัวแทนระดับชาติ โดยมีการประชุมเดือนละครั้ง ส่วนกรรมการชุดที่สาม เรียกว่ากรรมการบริหารของ กป.อพช. มีกรรมการ 5 คน ที่คัดเลือกมาจากกรรมการระดับชาติ ซึ่งจะประชุมเดือนละ 2 ครั้ง (Amara Pongsapich, Nitaya Rataleeradabhan, 1997 :125)

งานหลักของกป.อพช. ภาคใต้ คือสนับสนุนการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ เช่น การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ประสานงานกับแหล่งเงินทุน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และรณรงค์ปัญหาระดับนโยบายต่างๆ ส่วนงานที่สำคัญของ กป.อพช. ภาคใต้ คือสำนักงานส่งเสริมการระดมทุนเพื่องานพัฒนาภาคใต้ ศูนย์ฝึกอบรมเกษตรกรทางเลือกและองค์กรชุมชนภาคใต้ และศูนย์ข้อมูลและเผยแพร่งานพัฒนา โดย กป.อพช. ภาคใต้ เลื่อนเลขานุการ กป.อพช. ภาคใต้ ทุกๆ สองปี เพื่อเป็นบุคลากรหลักในการประสานงานทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยทั่วไป หัวหน้าโครงการทุกโครงการที่เป็นสมาชิก กป.อพช. จะเป็นกรรมการ กป.อพช. โดยตำแหน่ง

Amara Pongsapich กับ Nitaya Rataleeradabhan (1997 :170-178) ได้สรุปบทบาทที่สำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย ออกเป็น 2 บทบาท คือ บทบาทแรก เป็นภารกิจเพื่อสนับสนุนการต่อสู้เพื่อระบบประชาธิปไตย และประชาสังคม ซึ่งเป็นบทบาททางการเมือง เนื่องจากประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนจากระบบเผด็จการ มาสู่ระบบประชาธิปไตย เช่นแกนนำขององค์กรพัฒนาเอกชนหลายคนได้อุทิศตนเอง เพื่อต่อสู้กับรัฐบาลทหาร ในช่วงพฤษภาคม 2535 ซึ่งการเป็นแกนนำต่อสู้กับรัฐบาลทหาร จะทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในช่วง สองทศวรรษที่ผ่านมา ที่ทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน อันเนื่องจากโลกทัศน์ที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งขององค์กรพัฒนาเอกชนคือ การต่อสู้เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน แม้ว่าประเทศไทยมีอัตราเติบโตสูงมากในสองทศวรรษที่ผ่านมา แต่ปัญหาการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป กล่าวคือช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนเพิ่มสูงขึ้น ทำให้คนจนยิ่งจนลงมาก ทำให้ผู้นำขององค์กรเอกชนจำนวนมาก เสนอทางเลือกในการพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้ (self-relevance) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งแทนที่จะทำให้กระแสนเป็นตัวขับเคลื่อนอย่างที่เป็นอยู่ ซึ่งทำให้คนจน คนชนบท เสียเปรียบ ขาดอำนาจต่อรอง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก Southeast Asia Forum for Development Alternatives (SEAFDA) โดยจัดพรรคแผนของประชาชนในศตวรรษที่ 21 (People's Plan for the 21 st - PP21)

องค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ (แกลใต้, 2541 :10-11) มีประมาณ 20 องค์กร ทำงานอยู่ใน 200 ชุมชนทั่วภาคใต้ โดยเฉพาะหมู่บ้านประมงพื้นบ้าน ชุมชนแออัดของเมืองต่างๆ และชาวสวนยางขนาดเล็ก โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการทำงานเป็น 3 ประเภท คือ 1.การเสริมสร้างองค์กรชาวบ้านให้เข้มแข็งเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองของภาคประชาชน 2. พัฒนาทางเลือกใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพและดำรงชีพ 3. ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย กฎหมายต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์กับชาวบ้านผู้คือโอกาส วิธีการทำงานจะส่งเจ้าหน้าที่ภาคสนามให้ทำงานร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาผู้นำองค์กรและเครือข่ายให้เข้มแข็ง โดยได้รับเงินช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศในประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งองค์กรสหประชาชาติ และ

งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เช่น กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

องค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ ไม่มีองค์กรใดณรงค์ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือประเด็นการเมืองโดยตรง แต่จะถือว่าทุกองค์กรมีภาระหน้าที่ที่จะช่วยขับเคลื่อน โดยร่วมมือกับองค์กรอาสาสมัครประชาชน กลุ่มอื่นๆ ในการขับเคลื่อน จึงไม่แปลกใจที่คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ ได้ร่วมงานกับสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง เพื่อณรงค์เรื่องปฏิรูปการเมือง โดยอาสาสมัครเป็นกองเลขานุการ เช่นเดียวกับแกนนำสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้หลายคน ได้เข้าร่วมงานกับสงขลาประชาคม และขณะเดียวกัน บางคนก็เข้าร่วมประชุมงานวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เพราะทางจังหวัดได้เรียนเชิญมา

ปกติงานใดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนไม่ยอมเข้าร่วม เพราะไม่เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะแก้ปัญหา โดยการชี้นำชาวบ้านได้ และหน่วยงานของรัฐโดยทั่วไป ก็มุ่งประโยชน์ของหน่วยงานมากกว่าผลประโยชน์ของชาวบ้าน จึงไม่แปลกใจทัศนคติของคนทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน โดยทั่ว ๆ ไปไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งประชาคมตำบล โดยหน่วยงานของรัฐ หรือการทำวิสัยทัศน์ที่มุ่งการชี้นำจากข้าราชการ คนชั้นกลาง และกลุ่มธุรกิจ มากกว่าการฟังเสียงของชาวบ้านที่ค่อยโอกาสทางสังคม

การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ หลายครั้งที่ประชาชนไม่เข้าใจ หากว่าเป็นกลุ่มต่อต้านการพัฒนา ทำให้ขาดแนวร่วม มีความรู้สึกโดดเดี่ยว การประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ ก็ทำได้ไม่เต็มที่ เพราะมีทัศนคติในทางลบต่อกันและกัน อย่างไรก็ตามกลุ่มอาสาสมัครประชาชน ที่ทำงานทางสังคม เมื่อทำงานกับบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว โดยทั่ว ๆ ไปจะประทับใจในความเสียสละ อดทน และจริงจังต่อการทำงาน

แกนนำสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้หลายคน ที่ทำงานในจังหวัดสงขลา ได้กล่าวยอมรับต่อผู้วิจัยว่า องค์กรพัฒนาเอกชนมีบุคลากรน้อย เพราะเป็นงานที่ทวนกระแส เงินที่สนับสนุนมีไม่มาก คนที่ทำได้ใจชอบจริง ๆ จะหาความก้าวหน้าอย่างภาคราชการและธุรกิจเอกชนไม่ได้ แต่ถือว่าเป็นงานที่สำคัญ ที่จะทำให้สังคมไทยเกิดสันติสุขระยะยาว เพราะจะเน้นส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มุ่งรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เหตุผลสำคัญที่เข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง เพื่อได้มีส่วนร่วมในการผลักดันรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อำนาจโดยตรง ที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นทางเลือกแก่สังคมไทย แทนที่จะเป็นในลักษณะประชาธิปไตยแบบตัวแทนอย่างที่ผ่านมานในอดีต ที่ประชาชนเกือบจะหมดสิทธิหลังจากหย่อนบัตรเลือกตั้งแล้ว เหตุผลสำคัญที่เข้าร่วมกิจกรรม

ของสงขลาประชาคม คือ อยากให้มีองค์กรความร่วมมือของภาคประชาชนจริง ๆ ที่มาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหาของจังหวัดสงขลา โดยไม่มีองค์กรใด องค์กรหนึ่งขึ้นมา อย่างน้อยจะได้เป็นเวทีเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขององค์กรอาสาสมัครประชาชน จะได้ช่วยเกื้อหนุนซึ่งกันและกันได้ ส่วนที่ไม่เข้าร่วมงานวิสัยทัศน์สงขลา 2555 แคนนำบางคนให้เหตุผลว่า เพราะภาครัฐขึ้นำมากเกินไป โอกาสสำเร็จยาก โดยเฉพาะเมื่อมีการโยกย้ายผู้ว่าราชการจังหวัด คนต่อมาอาจจะไม่ให้ความสำคัญก็ได้

4. กลุ่มทนายความจังหวัดสงขลา

กลุ่มทนายความจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสภาทนายความภาคฯ ซึ่งงานหลักของสภาทนายความภาคฯ คือ การช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมายเบื้องต้นแก่ประชาชน โดยให้ทนายอาสา ออกไปให้คำปรึกษา โดยมีการเลือกตั้งทนายความเป็นวาระ วาระละ 3 ปี ให้ทนายความที่มีใบอนุญาตในจังหวัดลงคะแนนเลือก โดยแบ่งโครงสร้างเป็นภาค ๆ แล้วลงระดับจังหวัด สภาทนายความภาค ๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา องค์กรประกอบการบริหารจะมีประธาน 1 คน และ กรรมการ 12 คน ปฏิบัติงานตามนโยบายสภาทนายความ โดยมีงบประมาณมาให้ตามโอกาส เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน การทำงานจะอยู่ในรูปของกรรมการ มีการปรึกษาหารือเพื่อทำกิจกรรมตามความเหมาะสม

สภาทนายความถือว่าเป็นองค์กรวิชาชีพ ที่จัดตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้สมัครเป็นสมาชิกมีอาชีพเป็นทนายความที่มีใบอนุญาต ธรรมเนียมรายปี ปีละ 500 บาท หรือตลอดชีพ 3,000 บาท งานของสภาทนายความถือว่าเป็นงานอาสาสมัคร บางครั้งบางกิจกรรมมีคนอาสาเข้าร่วมงานน้อย เพราะแต่ละคนก็มีภาระงานของตนเอง ทำให้หากคนช่วยงานยากลำบาก เพราะคนที่จะไปเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ จะต้องมีความสามารถในการพูดชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ

ปัญหาและอุปสรรคของสภาทนายความ มาจาก 2 สาเหตุใหญ่ เหตุแรกเนื่องจากสมาชิกแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนิทและคุ้นเคย ซึ่งมีการตั้งทีมแข่งขัน เพื่อบริหารสภาทนายความ ทุก ๆ 3 ปี ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันบ้างในบางครั้ง ขัดแย้งกันบ้าง เหตุประการที่สองคือ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรมาน้อยมาก ไม่สามารถออกไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจอย่างทั่วถึงต้องใช้งบประมาณพอสมควร นอกจากนี้บางกลุ่มองค์กรไม่เข้าใจงานของสภาทนายความ เชิญเข้ามารับฟังเรื่องกฎหมายได้รับความร่วมมือยังน้อยจากองค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

การเคลื่อนไหวทางกิจกรรมทางสังคม กลุ่มทนายความจะไม่ใช้ชื่อของสภาทนายความ เพราะจะทำให้การทำงานล่าช้า ต้องขอความเห็นชอบจากองค์กรต้นสังกัดเสียก่อน ดังนั้นจึงรวมตัวกันตามความถนัดเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ตนและพรรคพวกเห็นด้วย เช่น คุณคนัย อนันติโย ทนายความอาวุโส ประจำจังหวัด

สงขลา เคยเป็นสภาพนายความภาคฯ เป็นผู้ที่มีกิจกรรมทางสังคมหลากหลาย เป็นกรรมการสถาบันราชภัฏสงขลา เป็นรองประธานสมาชิกรัฐสภาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง และเป็นกรรมการสงขลาประชาคม เวลาเคลื่อนไหวจะใช้นามกลุ่มทนายความจังหวัดสงขลา เพื่อไม่ให้เข้าใจผิดกับองค์กรที่ตนสังกัด โดยทั่ว ๆ ไปกลุ่มทนายความจะมีจุดแข็งในการร่วมงานกับกลุ่มอื่น ๆ เพราะกลุ่มทนายความจะช่วยชี้แนะข้อกฎหมายได้อย่างมีพลัง โดยเฉพาะเมื่อมีข้อโต้แย้งทางด้านกฎหมาย

คุณจำแลง มงคลนิสกุล ที่ปรึกษากรรมการบริหารสภาพนายความภาคฯ ได้ให้ข้อคิดว่า “การเผยแพร่ความรู้กฎหมาย ควรจะให้สภาพนายความเข้าร่วม เช่น อาสาสมัครเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง ส.ว. ส.ส.แบบใหม่ น่าจะดึงสภาพนายความของจังหวัดเข้าไปเป็นผู้เชี่ยวชาญแนะนำแก่ชาวบ้าน เพราะอาสาสมัครที่ไม่มีพื้นฐานทางกฎหมาย ก็ไม่สามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดข้อสงสัย เมื่อรัฐไม่ดึงสภาพนายความเข้าไปก็ไม่สามารถทำได้ จะเสนอตัวไปเองก็คงยาก เพราะทนายต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเงินเดือน” (จำแลง มงคลนิสกุล, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2542)

นายนรา ไชยชนะ ประธานสภาพนายความจังหวัดสงขลา กล่าวว่า “สภาพนายความจะเข้าไปช่วยเหลือดูแลในเรื่องของกฎหมาย โดยกรรมการวินิจฉัยเป็นกรณีไป ทนายความจะไปดูแลหากมีปัญหาประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากส่วนราชการ หากพิจารณาเข้าหลักเกณฑ์ สภาพนายความจะเข้าไปช่วยโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ทั้งนี้ต้องมีการร้องขอเข้ามา ทนายความจะเข้าข้างประชาชน จะไม่เข้าข้างหน่วยงานของรัฐ เพราะรัฐมีพร้อมทุกอย่าง แต่ชาวบ้านไม่มีอะไร สภาพนายความจึงเข้าไป” (นรา ไชยชนะ, สัมภาษณ์ 18 ธันวาคม 2542) บทบาทที่กล่าวมาถือว่าเป็นบทบาทอาสาสมัครเพื่อสังคมที่นำร่องของสภาพนายความ

อาชีพทนายความถือว่าเป็นอาชีพที่อิสระ คนที่จะประกอบอาชีพนี้ได้ต้องมีใจรักพอสมควร คนที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตนเองก็มีความประสงค์จะช่วยเหลือเกื้อหนุนคนในวิชาชีพของตนเองที่ตกลำบาก เช่น มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือทนายความ และนอกจากนั้นการที่ตนเอง และเพื่อนฝูงรู้ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมของสังคมไทยดี ก็มีแรงจูงใจ ที่จะทำให้สังคมดีขึ้น จึงมารวมตัวเป็นองค์กรอาชีพ ช่วยเหลือสังคมความเหมาะสม พร้อมทั้งร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ขับเคลื่อนเพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมของสังคม เช่น การเข้าร่วมเรื่องปฏิรูปการเมืองกับสมาชิกรัฐสภาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง

5. มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยทักษิณเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยการเรียนการสอนจะเน้นทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งพัฒนาการจากสถาบันฝึกอบรมครู โดยก่อนหน้านั้นชื่อว่า มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้เข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคมอยู่บ่อยครั้ง เช่น การจัดทำวิสัยทัศน์สงขลา 2555 กองเลขานุการของคณะทำงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยทักษิณ การรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจระบอบประชาธิปไตย โดยใช้บัณฑิตอาสาสมัคร ที่ทำงานร่วมกับคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดสงขลา ภายใต้การนำของอาจารย์ สุภาคย์ อินทองคง ก็ใช้สถานที่ของมหาวิทยาลัยทักษิณ นอกจากนี้ ยังมีสถาบันทักษิณคดีศึกษา ภายใต้การนำของศาสตราจารย์สุทธีวงศ์ พงษ์ไพฑูย์ ได้เป็นสถานที่จัดประชุม ฝึกอบรม ผู้นำชาวบ้านอยู่บ่อยครั้ง พร้อมทั้งเป็นแหล่งรับบริจาคเงินบริจาคแก่สังคมตลอดมา การทำงานของประชาคมจังหวัดสงขลา วิสัยทัศน์สงขลา 2555 และสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ได้รับการสนับสนุนด้วยดีจากคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

ผศ.ไพโรจน์ อินทรศิริสวัสดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่เคยเป็นรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้เปรียบเทียบกับพฤติกรรมนักศึกษาของสถาบันนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “นักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณจะมีพฤติกรรมเรื่องสัมมาคารวะ สูงมาก มอ. (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) ผู้ไม่ได้...แต่ตรงนี้ทำให้นักศึกษาเสี้อะไรบางอย่างคือ ทำให้นักศึกษาไม่กล้าที่จะโต้แย้ง ต้องแก้ ไม่เหมือนมอ. โต้แย้งเก่ง แต่ไม่มีสัมมาคารวะกับครู อาจารย์” (ไพโรจน์ อินทรศิริสวัสดิ์, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2542)

ผศ.ไพโรจน์ อินทรศิริสวัสดิ์ ได้วางนโยบาย บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อชุมชนไว้ว่า “มหาวิทยาลัยทักษิณมีส่วนเข้าไปร่วมกับชุมชนมากขึ้น แต่ไม่ได้เข้าไปทำให้ แต่เรามีแค่กระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำอย่างไรให้คนในประชาคมมีส่วนร่วมกันทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเค้า ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ หากประชาชนได้รวมตัวกันเพื่อการเรียนรู้ตลอดเวลา จะมีความไวต่อปัญหา รู้จักปัญหาและก็รู้จริง รู้แจ้ง แล้วก็รู้วิธีการแก้...ประชาชนจะร่วมคิด ร่วมทำ ฟังตนเองได้ ไม่ต้องฟังรัฐ” (ไพโรจน์ อินทรศิริสวัสดิ์, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2542)

ส่วนปัญหาของมหาวิทยาลัยในทัศนะของอธิการบดีคือ ปัญหาการวางแผนที่ต้องรับแผนมาจากส่วนกลาง ไม่สามารถทำแผนได้เอง มหาวิทยาลัยทักษิณยังค้อยทางสายวิทยาศาสตร์ เพราะมีพื้นฐานมาจากวิชาชีพครู ต้องค่อยพัฒนาความรู้ทางด้านวิจัย ซึ่งแน่นอนผู้บริหารต้องใช้ความอดทนสูงในการปรับเปลี่ยนบทบาทของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะเมื่อมีการขยายวิทยาเขต ไปจังหวัดพัทลุงด้วย ซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการก่อสร้าง

ในมุมมองของอาจารย์สุภาคย์ อินทองคง อาจารย์ที่อุทิศตนเองให้แก่งานอาสาสมัครทางสังคมค่อนข้างมาก ย้อนกลับมาวิเคราะห์ปัญหา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ ท่านเสนอแนะว่า “ขั้นตอนในการวางแผนการทำงานควรเปิดให้ประชากรขององค์กรมีส่วนร่วมมากกว่าที่เป็นอยู่ และควรให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น การบริหารงานภายในควรมีการกระจายอำนาจหรือให้อิสระในการจัดองค์กรและกลุ่มให้มาก

ขึ้น โดยผู้นาองค์กรควรให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือมากกว่าที่เน้นการตรวจสอบ” (สุภาภย์ อินทองคง, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2542)

คณาจารย์อีกหลายท่านที่ถูกสัมภาษณ์มองปัญหาการวางแผนคล้าย ๆ กันคือ ยังจำกัดอยู่กับผู้ที่มีอำนาจโดยตรง ขาดความสามารถระดมความคิดเห็นจากประชาชนได้ การบริหารงานขึ้นอยู่กับภาระสนับสนุนของเงินงบประมาณแผ่นดิน และการประสานงานก็ต้องประสานงานกับทางส่วนกลาง และส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันการณ์ หลายท่านจึงตั้งความหวังไว้กับการพัฒนามหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ ที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลอยู่ขณะนี้ อาจจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ส่วนงานอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม คณาจารย์บางท่านมองว่า กลุ่มที่ทำในระบบจะไม่ค่อยได้มีจิตใจเสียสละที่แท้จริง เพราะต้องทำตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ส่วนกลุ่มที่ไม่คิดในระบบ จะอาสาไปทำอย่างเสียสละ แต่จะมีน้อยคน เพราะทุก ๆ คนมีภาระส่วนตัวสูง จึงทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนค่อนข้างยาก ซึ่งข้อสังเกตนี้อาจจะใช้ได้กับทุกสถาบัน และทุกองค์กรของราชการ

6. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยหลักของหาดใหญ่ที่เปิดการเรียนการสอนถึง 176 สาขาวิชา ใน 16 คณะ โดยแบ่งการบริหารออกเป็น 5 วิทยาเขตคือ วิทยาเขตปัตตานี วิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตภูเก็ต วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี และวิทยาเขตตรัง วิทยาเขตที่หาดใหญ่ถือว่าเป็นศูนย์กลางของการบริหารเป็นที่ตั้งของสำนักงานอธิการบดี อธิการบดีถือว่าเป็นผู้บริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัย จะใช้วิธีการสรรหา อยู่ในวาระครั้งละ 3 ปี ที่ผ่านมาคณาจารย์จากวิทยาเขตหาดใหญ่ ได้รับการแต่งตั้งเป็นอธิการบดี เพราะเป็นวิทยาเขตที่มีคณะที่สุดถึง 12 คณะ คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติและ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะศิลปศาสตร์และคณะวิทยาการจัดการ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541 : 4)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ประกอบด้วยคณาจารย์หลายร้อยคน บุคลากรสาย ข และสาย ค นับพันคน และนักศึกษาประมาณหกพันคน จะเน้นการเรียนการสอนสายวิทยาศาสตร์ มีเพียง 2 คณะ ที่เป็นสายสังคมศาสตร์ คือ คณะศิลปศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ แต่อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน 2510 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามมหาวิทยาลัย บทบาทของคณาจารย์ นักศึกษา และข้าราชการสาย ข และสาย ค ต่อการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมภาคใต้ ต่อการเคลื่อนไหวผลักดันโครงสร้างระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ไม่น้อยหน้ากว่ามหาวิทยาลัยส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็น 14 ตุลาคม 2516 , 6 ตุลาคม 2519 พฤษภาคม 2535 และการปฏิรูปการเมือง 2540 ที่นักศึกษาคณาจารย์ ได้ร่วมกันยื่น

หัตถ์จรรโลงผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของมหาชน และปกป้องรักษาระบบประชาธิปไตย ในการเคลื่อนไหวระดับภูมิภาค ปัญหาการสร้างทำนบกั้นน้ำเค็ม ในทะเลสาบสงขลา การสร้างอุโมงค์ลอดใต้ทะเลสาบสงขลา การฟื้นฟูคลองอยู่ตะกา อำเภอกาบังใหญ่ การประชาสัมพันธ์การลงทุนชุดเก้าขมาใช้ระหว่างไทยกับมาเลเซีย และการสนับสนุนประมงพื้นบ้านในการเคลื่อนไหวการปกป้องสิทธิของตนเอง บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไม่น้อย ได้เข้าร่วมกิจกรรม อาจจะในอนาคตส่วนตัว แทนที่จะเป็นนามสถาบัน

ดร.แสวง รัตนมงคลมาส ได้วิเคราะห์ลักษณะของอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยจัดแบ่งอาจารย์ออกเป็น 10 ประเภทคือ (แสวง รัตนมงคลมาส, 2525 : 141-156)

1. ประเภท “ปิ่นปักผมบัณฑิตวิชาการ” ผู้ที่เข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัยเพื่อหวังโอกาสเพียงการเรียนต่อสูงขึ้น ส่วนเมื่อเรียนจบแล้วหรือหมดพันธะสัญญาไปแล้ว ก็อาจจะอยู่หรือจะไปก็ยังไม่แน่ใจในการตัดสินใจ
2. ประเภท “ใช้บันไดวิชาการเพื่อก้าวสู่บันไดอำนาจและหรือเงิน”
3. ประเภท “เหยียบเรือสองแคม” คนประเภทนี้ตัวสังกัดอยู่มหาวิทยาลัย ทำงานให้มหาวิทยาลัยบางส่วน และอีกบางส่วนก็ออกไปทำงานหรือหาเงินภายนอก
4. ประเภท “ชอบอิสระเสรี”
5. ประเภท “ชอบความมั่นคงของระบบ”
6. ประเภท “ชอบสะดวกรักสบาย”
7. ประเภท “ชอบเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งการมีตำแหน่ง”
8. ประเภท “ชอบเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งการเป็นข้าราชการ”
9. ประเภท “แกะดำของสังคม” บุคคลที่เข้ากับสังคมในระบบราชการทั่วไปหรือรวมทั้งสังคมไทย โดยส่วนรวม ได้ยาก คนประเภทนี้มักจะนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ

10. ประเภท “ชอบงานวิชาการ” บุคคลที่ชอบแสวงหาความรู้และถ่ายทอดความรู้อย่างจริงจังและจริงใจ เป็นเพียงกลุ่มคน ไม่มากนัก อาจจะเรียกได้ว่าเป็น “นักวิชาการ โดยจิตสำนึก”

หากใช้แนวคิดของอาจารย์แสวง รัตนมงคลมาส มาวิเคราะห์คณาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่ ว่าส่วนใหญ่เป็นลักษณะใด ผู้ตอบคำถามส่วนมาก จะวิเคราะห์ไปในแบบที่ 4, 6, 7 และ 10 อาจจะมีบ้าง แต่คงส่วนน้อยที่เป็นแบบที่ 1, 2, 3, 5, 8 และ 9

ผศ.จรวย เพชรรัตน์ อดีตประธานสภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อาจารย์ที่ได้ร่วมกิจกรรมสังคมอันหลากหลาย ได้ให้ข้อสังเกตบทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต่อสังคมว่า “การเข้าไปมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับสังคมมีน้อย จะมีองค์กรที่สามารถช่วยเหลือสังคม เป็นตุลาการของสังคม หากเกิดกรณีพิพาท แต่ตอนนี้ประชาชนสงสัยในบทบาท อาจารย์บางคนที่ไม่กล้าแสดงออกว่า ตัวเองเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ ความคิดของอาจารย์อย่างหนึ่ง แต่มหาวิทยาลัยกลับไม่ทำ

ไปนำเสนออีกอย่างหนึ่ง ที่บางครั้งมันสวนทางกัน ผู้บริหารก็ยังคงคิดในระบบราชการ คนนอกเมื่อนึกถึง มอ. ก็ระแวกถึงแค่โรงพยาบาล ไป มอ. ก็คือไปโรงพยาบาล” (จรวาย เพชรรัตน์, สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2543)

มุมมองของ ผศ.จรวาย เพชรรัตน์ คล้าย ๆ กับ รศ.ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อาจารย์คณะทรัพยากรธรรมชาติ ที่กล่าวว่า “การให้ความร่วมมือกับองค์กรภายนอกของ มอ. ให้ศูนย์ เนื่องจากมหาวิทยาลัยสนับสนุนให้บุคลากรไปในการหารายได้ รับจ้าง ศึกษาทำวิจัย แต่ในเรื่องของการให้คำแนะนำ หรือให้คำปรึกษาแก่กลุ่มคน/ชาวบ้าน มหาวิทยาลัยกลับไม่เห็นความสำคัญ ตัวอย่างเช่นในเรื่องของแนวท่อก๊าซ หรือปัญหาประมงพื้นบ้าน” (สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543)

อย่างไรก็ตาม รศ.ดร.สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล ได้ใช้เทคนิค SWOT วิเคราะห์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่า มีจุดแข็งคือ บุคลากรมีศักยภาพทางการศึกษาสูง และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการมากมาย แต่มีจุดอ่อนคือ ผู้บริหารไม่ส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยต่างคนต่างอยู่ กิจกรรมทางด้านนักศึกษายังไม่เพียงพอ ไม่มีพลังและมหาวิทยาลัยทะเลาะการมีส่วนร่วมที่ท้องถิ่นในการเข้าไปแก้ไขความขัดแย้งทางสังคม โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยคือ มีโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาภาคใต้มากมาย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สารสนเทศนี้มีความก้าวหน้ามาก สามารถเข้าถึงวิชาการได้อย่างลึกซึ้ง มอ.มีการลงนามในความร่วมมือทางวิชาการ ทั้งมหาวิทยาลัยในภูมิภาคหรือในระดับนานาชาติ และสังคมปัจจุบันยังมองภาพของมหาวิทยาลัยในทางบวก แต่อุปสรรคที่สำคัญคือ ปัญหาค่านิยมประมาทของรัฐบาลที่ร่อยหรอลงไป และแผนปฏิบัติการในการออกนอกระบบของรัฐบาล ยังไม่มีความชัดเจน (สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543)

ผศ.สุพจน์ โกวิทยา อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ ที่เป็นรองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและการศึกษาค่อเนื่อง ได้กล่าวสรุปปัญหาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์คือ เป็นการทำงานแบบข้าราชการคือแบบไปเรื่อย ๆ ขาดการวางแผนระยะยาว ขาดการมองไปข้างหน้าในอีก 10 ปี 15 ปี ว่ามีทิศทางจะเป็นเช่นไร ต้องวางแผนล่วงหน้า กำหนดทิศทางในการพัฒนาบุคลากร การทำงานควรมีการตั้งเป้าหมายในระยะยาว ซึ่งจะส่งผลไปยังการพัฒนาบุคลากร (สุพจน์ โกวิทยา, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543)

จริง ๆ แล้ว บทบาทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คงไม่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐอื่น ๆ ที่ถูกสังคมคาดหวังให้มีบทบาทรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงก็มีข้อจำกัดทั้งที่เกิดจากจิตสำนึกของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและระบบการบริหารแบบราชการ จึงเป็นธรรมดาที่มีแต่คณาจารย์ส่วนน้อยที่ไปทำงานอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม หรือเข้าเคลื่อนไหวกับประชาชนที่เสียเปรียบทางสังคม

7. สภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งของภาคใต้ ชื่อของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่มีบทบาทเคลื่อนไหวผลักดัน แก้ไขปัญหาสำคัญอยู่บ่อย ๆ อดีตประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีชื่อโดดเด่นต่อสาธารณชนข้างนอก เช่น ผศ.ทวี รัตนตระกูล (ประธานสภาอาจารย์ ปี 2524-2526) ดร.เริงชัย คັນสกุล (ประธานสภาอาจารย์ ปี 2528-2530) ดร.ศิริชัย ศรีพงษ์พันธ์ (ประธานสภาอาจารย์ ปี 2530-2531) นายปราโมทย์ จุฑาพร (ประธานสภาอาจารย์ ปี 2535-2540) ผศ.จรววย เพชรรัตน์ (ประธานสภาอาจารย์ ปี 2540-2542) และนายวิระพันธ์ มุสิกะสาร (ประธานสภาอาจารย์ปี 2542-ปัจจุบัน)

มติสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ครั้งที่ 1/2522 เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2522 ได้วางระเบียบการจัดองค์กร สภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยให้มีสมาชิกแยกเป็น 2 ประเภทคือ สมาชิกสภาอาจารย์ประเภททั่วไป และสมาชิกสภาอาจารย์ประเภทคณะ สำหรับประเภทคณะให้สิทธิอาจารย์มีสิทธิลงเลือกตั้งจากคณะที่ตนสังกัด แข่งขันกันภายในคณะ ให้อาจารย์ในคณะเป็นผู้เลือกตั้ง จำนวนคณะละ 2 คน ส่วนประเภททั่วไป อาจารย์ทุกคณะมีสิทธิลงเลือกตั้ง และมีสิทธิในการเลือกตั้ง ประธานสภาอาจารย์ โดยทั่วไป ไปมักจะมาจากประเภททั่วไป

วิชัย กาญจนสุวรรณ (2534 : 1) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของสภาอาจารย์ในการพัฒนามหาวิทยาลัย : ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะสภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่าองค์กรของสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เผชิญกับปัญหา 4 ประการคือ

1. อาจารย์ทั่วไป ไม่เห็นความสำคัญของสภาอาจารย์ ไม่ยอมสมัครเป็นสมาชิกสภาอาจารย์ มีบ่อยครั้ง จะไม่มีตัวแทนของอาจารย์จากคณะต่าง ๆ หรือสมัครเท่าจำนวน คือ 2 คน โดยไม่ต้องเลือกตั้ง
2. สมาชิกสภาอาจารย์ ทำงานอยู่ระยะหนึ่งแล้วจะออก เพราะขาดแรงจูงใจในการทำงาน
3. เป็นเพียงองค์กรที่ให้คำปรึกษา ไม่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา
4. มีความขัดแย้งกับผู้บริหารมหาวิทยาลัยในบางโอกาส จึงถูกมองว่าเป็นที่รวมตัวของผู้คิดหวังงานบริหารของคณะ หรืองานบริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสภาอาจารย์มีปัญหาหลายประการ แต่ถ้าสถานการณ์ของสังคมมีปัญหา สภาอาจารย์จะเป็นที่รวมพลคนมหาวิทยาลัยมารวมตัวกันหาทางออกในการแก้ปัญหา เช่น วิกฤตการณ์พฤษภาคม 2535 การขับเคื้อนของสภาอาจารย์ทำให้เกิดการเดินขบวนครั้งใหญ่ของชาวหาดใหญ่/สงขลา เพื่อขับไล่ รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร

รศ.อติลา รัตนเพ็ชร รองประธานสภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ คนปัจจุบัน และเป็นสมาชิกสภาอาจารย์ หลายสมัย ได้สรุปว่า “วัตถุประสงค์ของสภาอาจารย์คือ การเป็น

ตัวแทนของอาจารย์ ในการรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การประสานงาน เป็นสื่อกลางถึงผู้บริหาร เพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัย การทำงานของสภาอาจารย์ อาจารย์จะสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ อาจารย์บางส่วน เป็นผู้ที่ไม่สามารถอยู่กับคณะก็จะเข้ามาอยู่ในสภาอาจารย์ แล้วจะเกิดปัญหาตรงอาจารย์ส่วนนี้จะไม่ค่อยไว้วางใจ และขัดแย้งกับผู้บริหารต้นสังกัดโดยตลอด ปัญหาส่วนใหญ่ความขัดแย้งจะไม่ค่อยมีในสภาอาจารย์ แต่จะเป็นความขัดแย้งระหว่างสภาอาจารย์กับผู้บริหารมหาวิทยาลัย ซึ่งสภาอาจารย์ก็ยังอยู่ในระบบราชการ ยังมีกฎ กติกาที่ต้องกระทำอยู่ในมหาวิทยาลัย ยังต้องมองถึงมารยาทความควรหรือไม่ควรมากกว่ามาตรากฎหมายอย่างเดียว เพราะบางครั้งมีสมาชิกบางคนยังไม่ค่อยเข้าใจบทบาทของสภาอาจารย์ อยากรจะทำอะไรก็ทำโดยลืมนึกถึงเงื่อนไข” (อาริสรา รัตนเพ็ชร, สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2543)

ผศ.น้อย จันทรอำไพ สมาชิกสภาอาจารย์หลายสมัย ได้กล่าวถึงจุดแข็งของสภาอาจารย์ว่า “ความต่อเนื่องของสมาชิกสภาอาจารย์ที่ทำงานต่อเนื่อง ประมาณร้อยละ 75 ของการเลือกตั้ง จะเป็นข้อดีสมาชิกสภาอาจารย์ นอกจากนั้นสมาชิกสภาอาจารย์สามารถใช้สิทธิได้อย่างเสรี ใช้เหตุผลได้เต็มที่ ทุกคนมาทำงานด้วยใจรัก ไม่ใช่เพื่อผลตอบแทน แต่มีจุดอ่อนที่สมาชิกสภาอาจารย์ส่วนใหญ่จะมีงานมาก ทำให้การประชุมบางครั้งไม่ครบองค์ประชุม ไม่สามารถลงมติได้ จึงเป็นการคุยกันนอกวาระมากกว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยบางท่านมีอคติ เห็นสภาอาจารย์เป็นฝ่ายค้าน ข้อเสนอแนะที่ได้เสนอไปก็ไม่ได้รับความสนใจ ไม่รับฟัง” (น้อย จันทรอำไพ, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2543)

แม้ว่าสภาพของสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จะมีปัญหาภายในอยู่บ้าง แต่กับสังคมภายนอก ถือเป็นองค์กรที่ถูกคาดหวังว่า จะช่วยชี้นำต่อปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น การเปิดเวทีสาธารณะของสภาอาจารย์ จึงได้รับความสนใจจากบุคลากรภายใน และบุคลากรภายนอก เช่น การจัดอภิปรายเรื่อง ท่อก๊าซไทย มาเลเซีย ใครได้ใครเสีย เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2543 พร้อมทั้งได้ถ่ายทอดสดผ่านวิทยุของ มอ. ทำให้ปัญหานี้ได้รับการพิจารณารอบด้าน เห็นมุมมองที่หลากหลาย โดยสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นเจ้าภาพในการจัด นายวิระพันธ์ นุสติกสาร ประธานสภาอาจารย์เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย นอกจากนั้นสภาอาจารย์ยุคสมัย ปี พ.ศ.2539-2541 มีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกับสมัชชาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง อาจารย์ปราโมทย์ จุฑาพร ประธานสภาอาจารย์ในช่วงนั้น เป็นกรรมการของสมัชชาฯ ด้วย เช่นเดียวกับยุคที่ ผศ. จรววย เพชรรัตน์ เป็นประธานสภาอาจารย์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมหลายอย่างกับสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ซึ่งทำให้ประเด็นที่ร่วมเคลื่อนไหวมีพลังมากขึ้น แม้ว่าบางครั้งจะมีปัญหาและอุปสรรคในการประสานงานอยู่บ้าง แต่โดยทั่วๆ ไป ทำงานกันได้ด้วยดี

8. กองทุนรักบ้านเกิด (มูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้)

กองทุนรักบ้านเกิด มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อระดมทุนในท้องถิ่น เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น และเพื่อเป็นสื่อปลูกสำนึกรักท้องถิ่น และรับผิดชอบต่อสังคม (พระณิภา โสภณคุณาทร, 2540 : 13) ปัจจุบันได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ เรียกว่า มูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ โดยมีพระครูโสภณคุณาทร เป็นประธานมูลนิธิ โดยมีที่ทำการอยู่ที่วัดคลองเปล บริเวณหน้าสวนสาธารณะหาดใหญ่

รศ.ดร.เริงชัย ต้นสกุล หนึ่งในผู้ก่อตั้งกองทุนรักบ้านเกิด กล่าวว่า “กองทุนรักบ้านเกิดปัจจุบันเป็นมูลนิธิแล้ว เกิดขึ้นจากกลุ่มคนในสงขลา-หาดใหญ่ อยากทำงานเพื่อบ้านเกิด ซึ่งชื่อก็บอกอยู่แล้ว เมื่อเจอกันก็คุยกัน พออยากจะทำงานมากขึ้นก็รวมตัวเป็นกลุ่ม หาเงินมาเป็นกองทุน เป็นมูลนิธิมาเกือบ 2 ปีแล้ว จะประชุมแค่ครั้งเดียว เนื่องจากส่วนหนึ่งมีเรื่องอื่นเข้ามาแทรกในพื้นที่ กิจกรรมของมูลนิธิอยากจะทำแบบอื่น ๆ ดี ๆ เช่น เรื่องวัฒนธรรม เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีเรื่องเข้ามาเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ว่าจะป็นปลากะตัก ท่อก๊าซ อุโมงค์ลอดทะเลสาบ แต่ละเรื่องเป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องทำ ทำให้ไม่สามารถหาเวลามาทำกิจกรรมที่วางแผนเอาไว้” (เริงชัย ต้นสกุล, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543)

คำกล่าวของ ดร.เริงชัย ตรงกับข้อสรุปของ อาจารย์ประสาธ มีแค้น กรรมการของมูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ ที่กล่าวว่า “เราเกาะกลุ่มกันอย่างหลวม ๆ จดทะเบียนถูกต้อง เมื่อก่อนเราแข็งเพราะยังไม่มีกลุ่มหลายกลุ่ม เราจึงค่อนข้างคัง พอมีหลายกลุ่มขึ้นมาก็ลอบทบาทหลง...แต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นไม่ได้มี จะมีคนของเราเข้าไปอยู่ด้วยทั้งนั้น อย่างเช่นในสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ล่อง ไปสู่มมาตัก 10 คน จะมีคนของกลุ่มรักบ้านเกิดหลายคน” (ประสาธ มีแค้น, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543)

จุดอ่อนของมูลนิธิรักบ้านเกิดในมุมมองของ ดร.เริงชัย คือ “ความไม่มีอะไรเลย ความไม่มีเงิน ไม่มีคณะทำงาน ไม่มีที่ ต้องอาศัยเขาทุกอย่าง แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นจุดแข็งเช่นกัน เมื่อไม่มีเงิน ไม่มีตำแหน่ง ไม่มีอำนาจ มีแต่งานคุณจะทำมัย หากทำก็เอาไปทำ” เช่นเดียวกับอาจารย์ประสาธ ที่วิเคราะห์ว่า “มูลนิธิขาดคนทำงานเต็มเวลา ถ้าจะจ้างก็ขาดเงิน เราเป็นองค์กรอาสาสมัคร ทุกคนมีงานประจำที่ “สิ้นมือ” ซึ่งตรงกับคำกล่าวของประธานมูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ (พระครูโสภณคุณาทร) ที่ว่า “มูลนิธิมีคนน้อย ส่วนมากก็เป็นอาสาสมัคร ว่างไม่ตรงกัน ไม่เต็มที ต่างคนมีภาระ แต่เราก็สามารถทำงานอยู่ได้ องค์กรระดับประเทศให้การยอมรับเรา ถึงแม้ว่าจะไม่มีขุมทรัพย์ทางปัจจัย แต่เรามีขุมทรัพย์ทางปัญญา ทางบุคคล ที่สามารถยื่นหยัดอย่างมีคุณค่า” (พระครูโสภณคุณาทร, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543)

มูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ นับว่าเป็นองค์กรแรก ๆ ของภาคใต้ที่ระดมทุนของท้องถิ่น เพื่อทำกิจกรรมพัฒนาสังคมในท้องถิ่น เช่น การฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเทพา เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรอาสาสมัครของภาคประชาชนอย่างแท้จริง ที่ช่วยกันคิด ช่วยกันหาทุน และช่วยกันทำ ไม่มีใครที่จะวิจารณ์ได้ว่า รับเงินจากต่างประเทศมาปลูกระดมคนไทย เหมือนอย่างองค์กรพัฒนาเอกชนถูกกล่าวหาอยู่บ่อยครั้ง

แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้คนไทยยังไม่ตระหนักว่า ตัวเขาเองมีศักยภาพ แม้ว่าเป็นคนตัวเล็กตัวน้อย ก็สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมได้ หากรวมกลุ่มกันศึกษาแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน และทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ต้องให้หน่วยงานของรัฐเข้ามา หากดูกำลังคนแล้วอาจจะคาดคิดไม่ถึงว่า ทำกิจกรรมได้มากขนาดนั้น เช่น ผลงานของมูลนิธิรักบ้านเกิดคือ การร่วมฟื้นฟูคลองอู่ตะเภา และทะเลสาบสงขลา เป็นแกนหลักการจัดงานบวชป่าร่วมกับองค์กรชาวบ้าน ตำบลนาโหนด อำเภอตะปั่วน้อย เนื่องในโอกาสกองทุนอายุ 3 ปี ณ ป่าชุมชนบ้านไร่เหนือ (ป่าลุงนอม) ซึ่งเป็นป่าชุมชนที่อยู่ติดกับป่าต้นน้ำลุ่มน้ำเทพา ประมาณ 150,000 ไร่ (พรรณิภา โสคติพันธ์, 2540 : 6) ยิ่งดูวิธีระดมทุนแล้วน่าทึ่งยิ่ง “พยายามฝ่าใจแบ่งปันเงินมาสมทบทุนสถาบันผู้ที่มีจิตใจเสียสละบริจาคเป็นประจำทุกเดือน นักวิชาการช่วยกันเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ เงินค่าตอบแทนยกให้กองทุน...ถ้าไรจากธุรกิจเล็ก ๆ ที่ดำเนินอยู่แบ่งสรรปันส่วนมาที่นี่ ร่วมกิจกรรมและสละเงินช่วยเหลือเป็นครั้งคราว ไม่มีเงินแต่ส่งกำลังใจมาให้เป็นประจำ ร่วมเป็นอาสาสมัครในการทำงานรณรงค์” (พรรณิภา โสคติพันธ์, 2540 : 6) นอกจากนั้นการที่ประสานพลังกับพระภิกษุ ทำให้กิจกรรมหลายอย่างได้รับความร่วมมือด้วยดี แม้ว่าผู้ริเริ่มหลักท่านหนึ่งคือ ดร.สุภาพ พัส่อง ได้ย้ายไปทำงานที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กิจกรรมของมูลนิธิก็เดินหน้าไปด้วยดี ซึ่งแสดงว่าองค์กรมีความเข้มแข็งระดับหนึ่ง

9. กลุ่มวิทยุสร้างสรรค์

พรรณิภา โสคติพันธ์ (2540 : 3-4) ผู้เขียน “คืนกล้าพลงเมือง...บนเส้นทางสู่สงขลาประชาคม” แกนนำคนสำคัญของกลุ่มวิทยุสร้างสรรค์ ได้เขียนว่า “ปี 2530 กลุ่มคนทำสื่อที่มีถิ่นฐานเกิดในจังหวัดสงขลา รวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีเงินทุนไม่มาก รวมตัวกันบนความเชื่อมั่นในพลังของสื่อ ในขณะที่รายการวิทยุทั่วไปพูดถึงสิ่งไกลตัว พูดถึงความฝันไปของชีวิตเมืองหลวง แต่คนกลุ่มนี้พูดถึงท้องถิ่น คนดีที่มีจิตใจเพื่อส่วนรวมในท้องถิ่น ทะเลสาบที่กำลังถูกลืม การรวมพลังรักบ้านเกิด...คอร์เรดิโอ นับเป็นศูนย์กลางการรวมกลุ่ม ของ ‘คนรักบ้านเกิด’ เป็นกลุ่มแรกโดยใช้สโลแกนประจำรายการว่า ‘กลุ่มวิทยุสร้างสรรค์เพื่อคนรักบ้านเกิด’ เป็นรายการวิทยุเพื่อ รายงานความเคลื่อนไหว กิจกรรมลุ่มน้ำทะเลสาบอย่างต่อเนื่อง และ โยงใยไปสู่กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน”

กลุ่มวิทยุสร้างสรรค์ เพื่อคนรักบ้านเกิดมีรายการที่สำคัญคือ รายการสงขลาสนทนา สถานีวิทยุ สท.ร.6 สงขลา FM 94.5 เมกะเฮิรตซ์ ทุกวันเสาร์ 9.00-10.00 น. และวันอาทิตย์เวลา 9.00-12.00 น. รายการเช้าวันนี้ สถานีวิทยุ สท.ร.6 สงขลา 94.5 เมกะเฮิรตซ์ จันทร์ถึงศุกร์ 8.30-9.00 น. หาดใหญ่สนทนา FM 96.5 เมกะเฮิรตซ์ วันอาทิตย์เวลา 5.00-6.30 น.

โดยนำเสนอเพื่อปลูกจิตสำนึกแห่งความเป็นชุมชน และพลังของชุมชน กลุ่มองค์กรของชาวบ้าน "เพื่อตอกย้ำว่า พลังจากคนเล็กคนน้อย คนธรรมดาสามัญ เป็นพลังที่น่าสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้" กลุ่มผู้ผลิตรายการประกอบคด้วยนักจัดรายการ นักวิชาการ นักพัฒนา ข้าราชการ นักธุรกิจ และกลุ่มพลเมืองเล็ก "ที่มองเห็นคุณค่าของสื่อท้องถิ่น รวมตัวกันผลิตรายการด้วยหัวใจของอาสาสมัคร" (พรรณิภา โสคติพันธ์, 2540 : 4)

ความเป็นชุมชนเกิดไม่ได้หากขาดการสื่อสาร การสื่อสารที่สร้างสรรค์ช่วยพัฒนาสังคมและชุมชนไปในตัว ปัญหาของสังคมไทยที่ผ่านมา หลายปัญหา สื่อสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ได้รับการวิจารณ์อยู่บ่อยครั้งว่าเป็นต้นเหตุของปัญหา ไม่ได้คิดสร้างสรรค์หรือรังสรรค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่มุ่งเพื่อกำไรในประโยชน์ธุรกิจที่ทำอยู่ จนถูกประณามว่า ขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ในช่วงการปฏิรูปการเมือง จึงได้มีบทบัญญัติมาตราที่ 40 ที่ได้ตระหนักถึงการปฏิรูปสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มากขึ้น

"คลื่นความถี่ที่ใช้ในการฟังวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ การดำเนินการตามวรรคสอง ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม"

นักธุรกิจในพื้นที่ยังไม่ค่อยจะเห็นความสำคัญ ในการทำสื่อเพื่อชุมชนอย่างเช่น กลุ่มวิทยุสร้างสรรค์ ผู้สนับสนุนรายการที่สำคัญคือ มูลนิธิฟรีดริช เนามัน แห่งประเทศเยอรมัน ซึ่งเป็นมูลนิธิที่มีปรัชญาการทำงาน ที่เน้นประชาธิปไตยเสรี ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน และกลไกตลาดเสรีในทางธุรกิจ โดยมีพรรค Free Democratic Party เป็นผู้ดูแลกิจกรรม กิจกรรมสำคัญของกลุ่มวิทยุสร้างสรรค์ นอกจากการจัดรายการแล้ว คือการเข้าร่วมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในพื้นที่ภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน เช่น โครงการโลกสดใสในบ้านเกิด ที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาของทะเลสาบสงขลา โดยร่วมโครงการธรรมชาติเพื่อทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 ซึ่งได้จัดเดินรอบลุ่มน้ำทะเลสาบทุก ๆ ปี เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนรักหวงแหนทะเลสาบสงขลา ได้ร่วมโครงการเทศกาลเรียนรู้ ที่จัดทั้งในตัวเมืองสงขลา และหาดใหญ่ ตั้งแต่ ปี 2541 ที่พยายามรณรงค์ให้คนในตัวเมืองตื่นตัวกับปัญหาต่าง ๆ มาตั้งวงเสวนาหาทางออก เพื่อแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมคิด ร่วมกันทำ แบบอาสาสมัครไม่ต้องรอให้ผู้มีอำนาจสั่งการ รวมตลอดถึงการจัดงาน สีสันบนลานถนนของคนเมืองหาดใหญ่ และรมรื่น

บนลานเมือง ที่จัดงานเดือนละครึ่งเพื่อเป็นเวทีกลาง ให้ผู้รักชุมชน ได้ร่วมพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรรค์สร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

บทบาทของกลุ่มวิทยุสร้างสรรค์ คงจะเพิ่มมากขึ้น หากกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ได้มีการประกาศใช้กันอย่างจริงจัง ที่พยายามจัดสรรคลื่นวิทยุให้ภาคประชาชน ร้อยละ 20 ซึ่งคงจะเป็นพลังสำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงสังคมที่จะช่วยเกื้อหนุน การเมืองของภาคประชาชนมากขึ้น

10. หาดใหญ่สนทนา

อาจารย์ปราโมทย์ จุฑาพร อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ อดีตประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และอดีตผู้อำนวยการศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แก่นนำคนสำคัญของกลุ่มหาดใหญ่สนทนา ได้กล่าวไว้ว่า “หาดใหญ่สนทนาเป็นรายการวิทยุที่ถือว่าเป็นโครงการนำร่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ และมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระยะแรก ๆ ไม่ค่อยจะมีรายการเช่นนี้ มีคนสนใจสูงมาก ระยะเวลาที่มีรายการประเภทนี้มากขึ้น จึงลดบทบาทลง...จุดอ่อนของรายการคือ การนำเสนอรายการยังขาดทีมงานมืออาชีพ ส่วนใหญ่ก็เป็นมือสมัครเล่นและมิงานประจำที่ต้องทำ หากต้องการมืออาชีพต้องมีงบประมาณค่อนข้างสูง มีทีมงาน มีการวางแผน ทีมงานวิจัยหาข้อมูลพื้นฐาน และจ้างทรัพยากรบุคคล สิ่งเหล่านี้ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง” (ปราโมทย์ จุฑาพร, สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2543)

อาจารย์จรูญ หยุทอง นักวิจัยสถาบันทักษิณ ผู้ดำเนินรายการหาดใหญ่สนทนาคนปัจจุบันกล่าวว่า “หาดใหญ่สนทนา เป็นรายการวิทยุที่อยู่ภายใต้การดูแลของสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง... สมาชิกฯ ชวนให้มาทำ” (จรูญ หยุทอง, สัมภาษณ์ 23 ธันวาคม 2542)

รายการวิทยุหาดใหญ่สนทนาเมื่อก่อน ได้จัดรายการอยู่ที่ สถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (FM 88 เมกะเฮิรตซ์) โดยมีผู้ดำเนินรายการคือ นายบรรจง ทองสร้าง กับอาจารย์ปราโมทย์ จุฑาพร ต่อมาหลังเห็นว่าค่าเช่าค่อนข้างสูง จึงย้ายไปจัดที่สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. FM 96.5 เมกะเฮิรตซ์

กลุ่มคนในหาดใหญ่สนทนา ถือว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มวิทยุสร้างสรรค์ที่เน้นผู้นำที่อยู่ในเขตอำเภอหาดใหญ่ โดยการสนับสนุนของมูลนิธิฟรีดริช เนามัน แห่งประเทศเยอรมัน ซึ่งจะสนับสนุนค่าเช่าเวลาและค่าดำเนินการเล็กน้อย ผู้ดำเนินรายการต้องมีจิตใจเสียสละในการทำงาน เพราะต้องเตรียมข้อมูลข่าวสารที่จะรายงานให้ผู้ฟังทราบ และเน้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยิ่งการจัดรายการตั้งแต่ 5.00-6.30 น. ในวันอาทิตย์ หากคนที่ไม่มีอุทิศตนจริง ๆ คงจัดรายการไม่ได้

อาจารย์ปราโมทย์ จุฑาพร (สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2543) ได้กล่าวถึงปัญหาการทำงานของกลุ่มหาดใหญ่สนทนาว่า “ขาดการวางแผนระยะยาว มักจะทำงานตั้งรับมากก่า ทำงานเชิงรุก การจัดองค์กร

บริหารยังไม่ดี ขาดการแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจน หากต้องการปรับปรุง ควรให้ความสำคัญ เรื่องการวางแผนและการบริหารงาน”

หากดูจำนวนคนที่อยู่ในกลุ่ม 6-7 คน สามารถสรรค์สร้างงาน ให้เกิดผลกระทบต่อสังคมได้ระดับที่ผ่านมา ถือว่ารายการวิทยุของหาดใหญ่สนทนาประสบความสำเร็จ เพราะปัจจุบันมีรายการประเภทนี้มากขึ้น เช่น รายการสภากาแฟ FM 88 ที่เชิญคนในท้องถิ่นมาถก มาอภิปรายปัญหาต่าง ๆ เกือบจะทุกวัน รายการไฟกัสนอนแอร์ ที่มีหนังสือพิมพ์ Focus เป็นผู้สนับสนุนและดำเนินรายการ ที่เรียกตนเองว่า “สื่อเพื่อวิถีชุมชน” หรือ “คลื่นชีวิตชุมชน” ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 9.00-10.00 น. อ.ส.ม.ท. FM 96.5 เมกะเฮิร์ตซ์ สงขลา และรายการวิทยุชาวบ้าน รายการข่าวผู้บริโภคร โดยทีมงานเครือข่ายผู้บริโภคสงขลา วิทยุเอเอ็ม มก. สงขลา 1269 กิโลเฮิร์ตซ์ เวลา 13.00-14.00 น. ทุกวันเสาร์ ซึ่งถือว่ารายการเหล่านี้เดินตามเส้นทางของหาดใหญ่สนทนา

11. สงขลาฟอรัม

สงขลาฟอรัม (Songkhla Forum) เป็นการรวมตัวของชาวสงขลา ที่สนใจปัญหาสังคม รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ที่มีกิจกรรมหลัก ๆ อยู่ 3 ด้านคือ

1. เวทีการเสวนา จะมีรูปแบบและการจัดที่หลากหลาย โดยนำเรื่องที่ประชาชนสนใจมาสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยจะจัดเดือนละประมาณ 1 ครั้ง เช่น เรื่องวิสัยทัศน์ของนักการเมืองท้องถิ่น การพัฒนาเมืองสงขลาให้น่าอยู่ ทะเลสาบสงขลาจะฟื้นฟูปูอย่างไร? วิกฤติทางปัญญากับนักศึกษายุคปัจจุบัน การก่อสร้างอุโมงค์ลอดทะเลสาบ เป็นต้น สถานที่จัดอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม เช่น ในห้องประชุมของโรงแรม สนามหญ้า พื้นที่ชุมชน และริมทะเลสาบ (พรรณนิภา โสคติพันธ์, 2540 : 8)

2. รายการวิทยุที่เรียกว่า สงขลาสนทนาออกอากาศ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยคอรัเรดิโอ ร่วมกับสำนักข่าวแลได้ เลือกประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง 2-4 คน มาสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้ฟัง โดยเน้นให้โทรศัพท์เข้ามาร่วมซักถาม ซึ่งได้รับความสนใจจากสังคมพอสมควร

3. เป็นองค์กรจัดสัมมนา เพื่อพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ให้แก่ชาวสงขลา ที่สนใจจะร่วมอาสาพัฒนาท้องถิ่น ของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาเมืองสงขลาให้น่าอยู่ การทำงานเป็นทีม และการสรรสร้าง (Team Work and Creativity) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยการสนับสนุนขององค์กรหลากหลาย เช่น บางกอกฟอรัม (ผ่านมูลนิธิฟรีดริช เนามัน) โครงการมิตรภาพสู่ท้องถิ่น (โดยการสนับสนุนของบริษัทยูโนแคล) เป็นต้น

อาจารย์ไพฑูริย์ ศิริรักษ์ (สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542) แกนนำของสงขลาฟอรั่ม ได้กล่าวถึงการทำงานของกลุ่มว่า “มีการบริหารแบบอิสระ ตำแหน่งต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม และความถนัด การประสานงานจะใช้วิธีการประสานทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ มีการประชุมสม่ำเสมอ และตามความจำเป็นในวาระเร่งด่วน แรงจูงใจในการทำงานของกลุ่มสงขลาฟอรั่มคือ มีความชอบเนื่องจากมีความอิสระในทางความคิด” แต่ทัศนะของคุณธรรมศาสตร์ โสคติพันธ์ (สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542) ผู้ประสานงานของกลุ่มวิเคราะห์ถึงการทำงานของกลุ่มสงขลาฟอรั่มว่า “ไม่มี นาย ไม่มีลูกน้อง ใช้ ‘ใจ’ บริหาร ผู้นำองค์กรทุ่มเทกำลังใจกำลังกายให้กับงานขององค์กรเต็มที่ จนรู้สึกเหนื่อย แทบทุกคนมีใจให้กับงานเต็มที่ ทุ่มสุดกำลัง จนบางครั้งจะทำให้ชีวิต load กับงานมาก...ความเป็นตัวของตัวของสมาชิกแต่ละคนมีสูง จึงมีการโต้เถียงกันบ้าง แต่มองว่านี่ไม่ใช่ความขัดแย้ง แต่เป็นความหลากหลายในความคิด...อาจจะขัดแย้งกับเวลาที่มีน้อย และภารกิจของสมาชิกที่มีมากขึ้นไป จนทำให้ทุกคนเหนื่อยเกินไป”

ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มสงขลาฟอรั่ม ตามทรรศนะของคุณพรรณิภา โสคติพันธ์ (สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2542) แกนนำคนสำคัญมองว่า “น่าจะมีแหล่งทุนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งระบบข้อมูลของเรา ยังอ่อน ไม่เป็นระบบ ทรัพยากรคนอื่นยังไม่ได้ มีคนน้อย แหล่งทุนไม่มาก การดีไซน์ (design) งานจึงค่อนข้างหนักหนา”

จากการจัดองค์กรที่เน้นความสัมพันธ์ทางแนวราบ ทำให้มีจุดแข็งคือ ทุกคนที่เข้าร่วมรู้สึกว่าเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระ แต่ในความอิสระบางครั้งผู้ทำงานโดยเฉพาะ ผู้ประสานงานค่อนข้างหนัก เพื่อให้งานที่ทำแต่ละชิ้นให้ได้รับความสำเร็จตามที่ตั้งใจ ซึ่งเป็นปกติขององค์กรอาสาสมัครประชาชน ที่ขาดทั้งกำลังคน กำลังทรัพย์ ที่ทางกลุ่มสงขลาฟอรั่ม ทำได้อย่างที่ผ่านมา ถือว่าควรแก่การยกย่องสรรเสริญ

12. ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก

ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็กจังหวัดสงขลา พัฒนาการมาจากศูนย์ส่งเสริมเยาวชนสมิหลา ที่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยมีคุณวันชัย พุทธทอง และอาจารย์กรรมธิการ ปานดำรงค์ เป็นผู้บุกเบิก โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเพื่อเด็กและกลุ่มแลได้เพื่อการฟื้นฟูทะเลสาบ ผู้ปกครองของเด็กที่ร่วมกิจกรรมช่วย ร่วมสนับสนุนทั้งทุนทรัพย์และแรงงานอาสาสมัคร กิจกรรมที่ทำคือ การจัดค่าย และเวทีแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกทางการเมือง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใน ปี พ.ศ. 2538 เปลี่ยนชื่อจากศูนย์ส่งเสริมเยาวชนสมิหลาเป็น ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก (พรรณิภา โสคติพันธ์, 2540 : 6-7)

หลักการในการทำงานของศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก มี 4 ประการคือ (พรรณิภา โสคติพันธ์, 2540 : 7-

1. ส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นกิจกรรมเล็ก ๆ แต่ได้ศึกษาอย่างถุ่มลึก โดยมีผู้จัดการศูนย์ประสานกับวิทยากรอาสาสมัครที่เป็นผู้ใหญ่จากสาขาอาชีพต่าง ๆ มาช่วยให้คำแนะนำ
2. ส่งเสริมให้สื่อโดยเฉพาะสื่อท้องถิ่น นำเสนอความคิดใหม่ ๆ ในการจัดทำกิจกรรมทางเลือกของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้พลังของเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม เพื่อให้เปลี่ยนแนวคิด ที่ฝังหัวว่า บ้านเมืองไม่ใช่ของเด็ก
3. ส่งเสริมการเรียนรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ให้แก่พลเมืองเด็ก เช่น งานศิลปะ การประดิษฐ์ งานดนตรี การฝึกพูดสาธารณะ การเขียนบทความ รวมถึงการจัดเวที เพื่อปรึกษาหารือ ในประเด็นต่าง ๆ ที่สนใจ
4. ส่งเสริมให้พลเมืองเด็กเป็น “ผู้ให้” โดยการช่วยเหลือเกื้อกูลน้อง ๆ ที่ด้อยโอกาส พี่ ๆ จะช่วยสอนพิเศษให้ ไปร่วมอาสาพัฒนาชุมชนแออัด ไปร่วมปลูกป่ากับชาวบ้าน เป็นต้น

นายวันชัย พุทธทอง (สัมภาษณ์ 19 ธันวาคม 2542) ผู้จัดการศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็กกล่าวว่า “ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก ตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลมากนัก สมาชิกทุกคนเป็นอิสระ จะเข้าร่วมในกิจกรรมหรือไม่ก็ได้ มีการเคารพความคิดเห็นของสมาชิก ไม่ยึดติดกับงบประมาณ สามารถทำได้ทุกอย่างที่ทำเท่านั้น จึงไม่มีปัญหาและอุปสรรค” พร้อมทั้งวิเคราะห์การทำงานเป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ มีข้อดีว่า “กลุ่มไม่เป็นระบบ จะโปร่งเคลื่อนไหวเร็ว ตัดสินใจเร็ว ไม่มีขั้นตอนเยอะในการพิจารณา ถ้าเป็นระบบจะมีขั้นตอน จะเป็นองค์กรที่มีศักยภาพอีกแบบหนึ่ง มีพลังแก่จะเข้าไปจับเคลื่อน แต่ให้มองว่าในอนาคตจะเป็นอย่างไรก็ต้องดูว่าเราทำอะไร ตั้งกลุ่มไว้เพื่ออะไร เพราะถ้าอยู่ต่อแต่ไม่เป็นประโยชน์กับสังคม ก็ไม่น่าอยู่ต่อ ต้องให้รู้ว่าเรามีภารกิจอะไร”

คุณศิริรัตน์ อนันต์รัตน์ และคุณธิดารัตน์ รัตไว้ (สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2542) อาสาสมัครของศูนย์ฯ ได้กล่าวถึงการทำงานของศูนย์พลเมืองเด็กว่า “โดยทั่ว ๆ ไปไม่มีการวางแผนล่วงหน้า โดยถือหลักว่าแล้วแต่ความสนใจของแต่ละคน ใครอยากจะทำก็มาทำ ซึ่งบ่อยครั้งที่ทำให้การประชุมไม่ตรงเวลา ปัญหาที่สำคัญคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน”

แม้ว่าจะมีงบประมาณค่อนข้างจำกัด บริหารงานแบบไม่เป็นระบบ แต่หากดูกิจกรรมที่ผ่านมาของศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก ถือว่ามีผลงานที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ของชาวสงขลาอยู่หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรณรงค์การปฏิรูปการเมือง การรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่เรื่องปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับกลุ่มเรือปลากะตัก หรือเรื่องทอผ้าที่รัฐบาลทำโครงการร่วมกับประเทศมาเลเซีย ที่ชาวสงขลาจำนวนมากไม่เห็นด้วย จนเกิดปรากฏการณ์ ล้มเวทีประชาพิจารณ์ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2543

13. กลุ่มรักอุซูด

กลุ่มรักอุซูดที่มี คุณพิภุฑ บุรีภักดี เป็นประธานกลุ่มจะปรากฏชื่ออยู่บ่อยครั้ง ในการเมืองของภาคประชาชน และกิจกรรมอาสาสมัครทางสังคม ทางกลุ่มได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยการรวมตัวของกลุ่มคนหลายสาขาอาชีพ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับทะเลสาบ และตระหนักถึงการรวมตัวกัน เพื่อฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญสามประการคือ ส่งเสริมและทำหน้าที่ขององค์กรประชาชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ส่งเสริมทางเลือกด้านอาชีพของประชาชน และส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือ สนับสนุนการปล่อยกุ้ง ปลา ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน สนับสนุนการทำงานของประมงอาสาที่ดูแลเขตอนุรักษ์ ประสานงานการขุดลอกร่องน้ำทะเลสาบที่อุซูด ร่วมกับองค์กรชาวบ้าน จัดสัมมนาครอบครัวรอบทะเลสาบ ร่วมจัดงานโลกสดใสในบ้านเกิดที่อุซูด ตั้งแต่ ปี 2537 และส่งเสริมงานค่ายเยาวชนรอบทะเล (พรรณิภา โสคติพันธ์, 2542 : 10)

ในทัศนะของคุณสมพงษ์ หนูสา (สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2542) รองประธานกลุ่มรักอุซูดกล่าวว่า “จุดแข็งของกลุ่มรักอุซูดตอนนี้ คือประธานที่มีศักยภาพ มีความคิด มีกำลังในทุกด้าน คือการทำงานตอนนี้ ต้องดูประธาน หากประธานไม่เคลื่อนไหว งานก็ไม่เคลื่อนไหว มีงานอะไรของกลุ่ม ก็ไปคุยกับตัวประธาน ประธานเป็นตัวประธาน...ศักยภาพของกลุ่มตอนนี้เริ่มหดหาย เพราะกำลังหาประธานคนใหม่อยู่หลายปีแล้ว พยายามหาคนมาแทนประธานคนเก่า แต่ก็หาไม่ได้ เพราะประธานมีงานมากจึงหาคนใหม่ ทำให้กลุ่มรักอุซูดตอนนี้บทบาทจึงลดลงมา” ทัศนะของคุณสุมน ศรีแก้ว (สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542) ในฐานะกรรมการกลุ่ม และหัวหน้าฝ่ายการศึกษา กล่าวว่า “ผู้นำองค์กรดีมาก กิจกรรมทุกอย่างจะขึ้นอยู่กับผู้นำ แต่มีปัญหาเรื่องหาประธานคนใหม่ยาก คนไม่ยอมรับเพราะไม่มีศักยภาพ” จากมุมมองที่เป็นจุดแข็ง ในทัศนะของคุณดวงจิต พานิชกรณ์ (สัมภาษณ์ 9 พฤศจิกายน 2542) กรรมการกลุ่มรักอุซูด มองว่าน่าจะเป็นจุดอ่อนวิเคราะห์ว่า “ประธานรับภาระอยู่ทั้งหมด ทำให้ขาดผู้รับผิดชอบเป็นศูนย์ประสานงาน และแกนนำในการดำเนินงานของกลุ่ม ทำให้ขาดความคล่องตัวในการทำงาน” ซึ่งคุณดวงจิต พานิชกรณ์ ยังได้เสนออีกว่า “กลุ่มรักอุซูดควรจะมีเจ้าหน้าที่ประจำในการเป็นศูนย์ประสานงาน ดำเนินงานด้านธุรการ และการเงิน โดยกรรมการกลุ่มควรคิดกิจกรรมสร้างสรรค์ และทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่รอให้ประธานเรียกหรือสั่งเท่านั้น”

กลุ่มรักอุซูดถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างของชาวบ้าน ข้าราชการ และเอกชน ที่อาสาฟื้นฟูบูรณะสภาพแวดล้อมด้วยตนเอง โดยช่วยกันระดมทุน ระดมแรงมาแก้ไขปัญหา ในพื้นที่ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นฟูทะเลสาบ การขจัดขยะ การให้การศึกษาแก่สมาชิก โดยเน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป จึงให้การยอมรับกับการทำงานและให้ความร่วมมือ ความสำเร็จส่วนหนึ่ง ต้องยอมรับว่ามีประธานกลุ่มที่โดดเด่น มีฐานะ มีจิตใจเสียสละ และเป็นที่ยอมรับของกรรมการ

และสมาชิก ทางกลุ่มเองก็ยอมรับว่า การที่มีประธานกลุ่มเข้มแข็งอุทิศตน ทำให้งานลุล่วงไปด้วยดี แต่ก็เห็นจุดอ่อนไปในตัว คือ ฟังฟังประธานมากไป ทำให้กระบวนการสรรหาประธานคนใหม่ไม่สำเร็จ และพยายามขยายสมาชิกและกรรมการ ไปยังเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อมารับภารกิจต่อไป เพราะคนเก่าบางส่วนที่เป็นกรรมการเริ่มจะล่า เนื่องจากต้องทำงานส่วนตัวเลี้ยงครอบครัวไปด้วย กรรมการบางท่านจึงเสนอให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ เพื่อได้ลดภาระกรรมการ ในการทำงานธุรการ และการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ภาระจะไม่ต้องหนักกับประธานมากไป แต่ก็ยอมรับว่าอาจจะคิดขัด เรื่องงบประมาณ เพราะมีอยู่ค่อนข้างจำกัด แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่ากลุ่มรักภูเขาคงจะเดินไปข้างหน้าได้ด้วยดี เพราะมีความสามัคคี และมีการอุทิศตนเองของกรรมการค่อนข้างสูง คงจะเป็นกลุ่มตัวอย่างให้แก่องค์กรชาวบ้านอื่น ๆ ที่ต้องการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาพื้นที่ของตนเองอย่างแท้จริงเอาจริงเอาจัง ด้วยความเชื่อที่ว่า คนตัวเล็กตัวน้อยหากรวมพลังกัน ศึกษาปัญหา ทำกิจกรรมร่วมกัน ประสานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมให้ไปในทิศทางที่ปรารถนาได้

14. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดถือว่า เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ต้องมีอำนาจหน้าที่ดูแลปัญหาของทั้งจังหวัด มีสมาชิกสภาจังหวัด หรือที่เรียกว่า ส.จ. เป็นบุคคลที่เข้ามารับผิดชอบของกิจการ มีการเลือก ส.จ.หนึ่งคนเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแต่ละปีจะนำเสนอโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจังหวัด โดยอาจจะตราข้อบัญญัติของจังหวัด และขออนุมัติงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จากสภาจังหวัด มีประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้นำฝ่ายนิติบัญญัติประจำจังหวัด ก่อนที่จะมี พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ฉบับปี พ.ศ. 2540 ผู้ว่าราชการจังหวัดจะดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงมีนักวิชาการจำนวนมากมองว่าสภาจังหวัดเป็นเพียงตรายางให้แก่ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด แต่การศึกษาของวิชัย กาญจนสุวรรณ (2538 : 2) พบว่า “สภาจังหวัดไม่ได้เป็นตรายางตามที่หลายฝ่ายเข้าใจ แต่เป็นองค์กรที่สำคัญในการอนุมัติงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และควบคุมดูแลการบริหารงานของข้าราชการและผู้ว่าราชการจังหวัด” บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด หลังจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกสภาจังหวัดให้ดำรงตำแหน่ง จะมีผลกระทบต่อความคาดหวังของประชาชนในเขตพื้นที่สูงขึ้น

การศึกษาของวิชัย กาญจนสุวรรณ (2538 : 40-41) พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีปัญหาสำคัญอยู่หลายประการ ทำให้การบริหารงานขององค์การ ไม่มีประสิทธิภาพที่สำคัญคือ เงินประจำตำแหน่ง ส.จ. น้อยเกินไป หัวหน้าส่วนราชการหรือข้าราชการที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ฟังความคิดเห็นที่เสนอแนะขึ้นไป และขาดการติดตามผลงาน ที่สมาชิกสภาจังหวัดได้สอบถามเพื่อเสนอแนะขึ้นไป

อย่างไรก็ตามบทบาทของสมาชิกสภาจังหวัดอาจจะพิจารณาในฐานะปัจเจกชน ที่อาจจะทำภารกิจนอกเหนือจากงานประจำ หรือที่กฎหมายกำหนด แต่ไปร่วมกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์แก่จังหวัดของตน หรือคิดว่าเป็นผลประโยชน์ระยะยาวของประเทศ เช่น การเข้าร่วมมรดงศ์รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน กับสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง หรือการสนับสนุนการทำงานของสงขลาประชาคม และการทำงานเรื่องวิสัยทัศน์ 2555 ที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้ริเริ่มดำเนินการ บทบาทเหล่านี้ถือว่าเป็นบทบาทอาสาสมัครของประชาชน ที่มาจากองค์กรปกครองท้องถิ่น

คุณวรรณชัย สุวรรณกาญจน์ ผู้รับหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ซึ่งเป็นช่วงที่เขาเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ได้ร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมกับกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ได้กล่าวยอมรับว่าสมาชิกสภาจังหวัดมีพฤติกรรมที่หลากหลาย เข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด แต่โดยทั่วไปจะคำนึงถึงฐานเสียงในการเลือกตั้งด้วย ซึ่งบางครั้งทำให้ขาดความเป็นเอกภาพในการทำงาน

คุณเสาวดี ชูเกิด เข้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา กล่าวว่า “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจะล่าช้า เนื่องจากต้องรอความคิดเห็นของหลาย ๆ คน โดยเฉพาะนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจาก ส.จ. จะไม่กล้าตัดสินใจเพราะเกรงใจ ส.จ. ผู้นำองค์กรจึงขาดเอกภาพในการทำงาน มูลเหตุที่ขาดเอกภาพเพราะ การกระทำอะไรบางอย่างที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจาก ส.จ.รอบข้างก่อน หาก ส.จ.ไม่เห็นด้วยก็คัดค้านท่านนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปัญหาต่อมาคือ ชาวบ้านไม่ค่อยติดต่อกับข้าราชการ จะผ่านทาง ส.จ.มากกว่า ซึ่งก็ถูกต้อง แต่ปัญหาอยู่ที่สิ่งที่ประชาชนต้องการกับที่ ส.จ.มาแจ้งกับข้าราชการจะสวนทางกัน เพราะ ส.จ.บางคนจะทำในลักษณะหาเสียง ข้อมูลเลยไม่ตรงตามจริง” (เสาวดี ชูเกิด, สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2542)

คุณอนงค์ แก้วจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2542) วิเคราะห์ว่าปัญหาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องแก้มาจากส่วนกลาง และยังได้กล่าวว่า “พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ต้องดูแลเยอะ แต่งบประมาณมีน้อย เช่น โยธาจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ไม่ค่อยประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำอย่างไรให้สำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) กับโยชามาร่วมทำงานกับองค์กรท้องถิ่นให้มากกว่านี้ เพราะตัวแทนระดับท้องถิ่นรู้ปัญหาในพื้นที่ดีกว่าหน่วยงานส่วนกลาง รู้ว่าพื้นที่ใดควรทำก่อนหรือทำทีหลัง”

สำหรับการประสานงานกับจังหวัด ในเรื่องวิสัยทัศน์ 2555 มีปัญหา เนื่องจากระยะเวลาที่รับนโยบายไปแปลงเป็นแผนน้อยมาก ข้อมูลก็ไม่ละเอียด จึงต้องกลับมาหารือกันใหม่ทำให้เสียเวลา ซึ่งเสาวดี ชูเกิด (สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2542) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “อ.บ.จ. รับงานผู้ว่าราชการจังหวัดมาปรับปรุงแล้วก็ทำ โดยการร่วมมือกับโยธาและคลังในการสร้างถนน ปัญหาเกิดขึ้นในเรื่องของความซ้ำซ้อนของแผน

เช่น บางโครงการ อ.บ.จ.ของงบประมาณไปแล้ว จะลงพื้นที่ ปรากฏว่า อ.บ.ค.หางบมาได้ และทำงานขึ้นเดียวกัน เพราะขาดการประสานงานซึ่งกันและกัน”

กล่าวโดยสรุปองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีจุดเด่นที่ ศ.จ.มาจากการเลือกตั้ง รับรู้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี แต่เนื่องจากการเลือกตั้งมีการแข่งขันซึ่งกันและกัน ทำให้ ศ.จ.คิดโครงการเพื่อเอาใจฐานเสียงจนขาดการทำโครงการพัฒนาที่แก้ปัญหาระยะยาว นอกจากนี้ เนื่องจากเมื่อก่อนผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยตำแหน่ง การประสานงานกับฝ่ายองค์กรปกครองส่วนภูมิภาคสะดวก แต่เมื่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาจาก ศ.จ. ซึ่งตามหลักประชาธิปไตย ถือว่าถูกต้อง ที่ว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมาจากตัวแทนประชาชน แต่จะมีปัญหาการประสานงาน อาจจะต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งในการปรับตัวกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการเข้าร่วมกับองค์กรอาสาสมัครพัฒนาสังคมต่าง ๆ แล้วแต่ความถนัดและความสนใจของสมาชิกสภาจังหวัดแต่ละคน

15. จังหวัดและอำเภอ

จังหวัดและอำเภอถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนภูมิภาคที่มีหน้าที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ในจังหวัดสงขลา ได้มีการจัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 ระดับ คือระดับจังหวัด ประกอบด้วยหน่วยราชการประจำจังหวัด จำนวน 33 ส่วนราชการ ระดับอำเภอประกอบด้วย 16 อำเภอ 124 ตำบล 982 หมู่บ้าน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2543 : 2-6)

ผู้ว่าราชการจังหวัดถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาระดับจังหวัด และนายอำเภอถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาระดับอำเภอ ในการบริหารงานราชการแผ่นดิน ในทางพฤตินัย ทั้งจังหวัดและอำเภอ ได้ถูกลดอำนาจไปมาก เพราะการบริหารราชการส่วนกลาง ไม่มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ผลงานศึกษาของนิพนธ์ บุญญภัทโร (2530 : 50-78) ที่เสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เรื่อง ระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาค : วิเคราะห์เฉพาะกรณี เรื่องการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด (อาณานิคม หรือเมืองขึ้น) ได้ชี้ให้เห็นปัญหาอย่างชัดเจน เช่น ปลัดกระทรวงไม่มอบอำนาจการบริหารให้ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดีกรมตำรวจไม่มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดีกรมแรงงานไม่มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด แต่มอบอำนาจให้แรงงานจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัด และกรมป่าไม้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ภายใต้การควบคุมทางด้านบริหารของป่าไม้เขต กล่าวคือกรมต่าง ๆ มอบงานให้หัวหน้าส่วนราชการของตน ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดขาดเอกภาพในการบริหารงาน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาคนปัจจุบัน (นายบัญญัติ จันทน์เสนะ) มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาจังหวัดบ้านเกิดของตนเอง ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาจังหวัดในระยะยาวที่เรียกว่า วิสัยทัศน์สงขลา 2555 และร่วมผลักดันให้ก่อเกิดประชาคมจังหวัด ที่เรียกว่า สงขลาประชาคม แต่ในทัศนะของคุณชัยรัตน์ เสถียร

รองผู้ว่าราชการจังหวัดได้กล่าวว่า “ประชามจังหวัดเกิดจากการจัดตั้งโดยองค์กรของรัฐ มาถึงก็เป็น
 ประชาคมแล้ว คนจะได้อะไรจากประชามไม่มีใครรู้ เป็นเพียงนโยบาย นโยบายต้องการให้ชุมชนเข้มแข็ง
 แต่งบประมาณก็ไม่มีลงมาด้วย เพราะต้องมีการสัมมนา การอบรม อยู่คดี มารวมครรวมไม่ได้หรอก ราชการ
 ก็ไม่มีใครมาส่งเสริม ธรรมดางานหลักของสภาพัฒน์ฯ แต่เค้าไม่มาทำตรงนี้” และได้ตั้งข้อสังเกตงานวิจัย
 ทศน์สงขลา 2555 “เป็นนโยบายของผู้ว่าฯ บัญญัติ ไม่แน่ใจว่าหากผู้ว่าฯ ไม่อยู่ จะยังคงทำกันหรือเปล่า”
 (ชัยรัตน์ เติเกียรติ, สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542)

องค์กรประสานงานหลักในการบริหารงานของจังหวัด และอำเภอ คือ สำนักงานจังหวัดที่มีหัวหน้า
 สำนักงานจังหวัดเป็นผู้นำ ในทัศนะของคุณภาณุ อุทัยรัตน์ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดสงขลา (อดีต
 นายอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา) “ปัญหาเดียวคืองานมากคนน้อย สำนักงานจังหวัด งานจริง ๆ คือ ประสาน
 งาน ซึ่งสามารถทำได้ ได้รับการยอมรับจากส่วนราชการ เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับสำนัก
 งานจังหวัดมากขึ้น มีการประสานงานมากขึ้น เรามีทั้งแผน ทั้งฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายนโยบายและแผน ฝ่ายข้อ
 มูล...มีระบบของการประชุม มีประชุมฝ่ายงาน คณะกรรมการเศรษฐกิจ คณะกรรมการสังคมของจังหวัด
 โดยประชุมทุกวันที่ 15 ของเดือน ภาคเช้าเป็นเศรษฐกิจ ภาคบ่ายเป็นสังคม” (ภาณุ อุทัยรัตน์, สัมภาษณ์ 8
 ธันวาคม 2542)

การบริหารงานของจังหวัดและอำเภอ โดยทั่ว ๆ ไปมีระเบียบราชการปฏิบัติอยู่แล้ว และบุคลากรของ
 จังหวัดและอำเภอ จะเชื่อฟังผู้นาองค์กร ไม่ว่าจะผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ดังคำกล่าวของคุณโค
 กร้อมี (สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2543) ปลัดอำเภอหาดใหญ่ที่สรุปว่า “ปัญหาการทำงานขึ้นอยู่กับผู้บริหาร
 หากผู้บริหารมีใจที่จะพัฒนา มีใจที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ก็ไม่มีอุปสรรค” และคำกล่าวของท่านรองผู้ว่า
 ราชการจังหวัดสงขลา คุณชัยรัตน์ เติเกียรติ (สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542) ที่กล่าวว่า “ปัญหาทุกอย่างไม่ใช่ขึ้น
 อยู่กับการบริหารหรือระบบการบริหาร แต่อยู่ที่จิตใจ อยู่ที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานและแต่ละคนที่นำ
 ไปปฏิบัติ การทำงานต้องทำด้วยใจ ระบบราชการเป็นระบบที่ติดอยู่แล้ว แต่อยู่ที่คนทำจะให้ work หรือไม่
 work เหมือนกฎหมายที่ออกมา ต้องบังคับได้อย่างจริงจัง ข้าราชการต้องทำงานอย่างจริงจัง อย่าไปแสวงหา
 ประโยชน์ส่วนตัวคน ก็จะเกิดผลดีในทางปฏิบัติ ปัจจุบันคนเราขาดวินัย ไม่มีความกระตือรือร้นเพื่อสังคม”

กล่าวโดยสรุปการบริหารของจังหวัด และอำเภอ ในส่วนที่บังคับบัญชาโดยตรง ก่อนข้างจะเป็นเอก
 ภาพ แต่กับส่วนราชการต่าง ๆ อาจจะมีช่องว่างอยู่บ้าง เพราะหัวหน้าส่วนราชการมีผู้บังคับบัญชาโดยตรง
 อยู่ที่ส่วนกลางหรือกรมที่สังกัดอยู่ แต่การที่ข้าราชการของจังหวัด/อำเภอ ไปร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็น
 เรื่องที่นอกเหนือภาระงานประจำของเขา ถือว่าเป็นสิทธิของแต่ละคน แต่เนื่องจากตนเองรับผิดชอบอยู่กับ
 งานราชการ มีโอกาสรู้ข้อมูล สภาพปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่า ประชาชนทั่ว ๆ ไป ช่วยทำให้องค์กรที่ไปร่วม

ทำงานได้ดีขึ้น แต่มิใช่ไปครอบงำ หรือจะจัดตั้งให้มาช่วยงานราชการ ต้องไปช่วยอย่างเท่าเทียมกัน จะเกิดพลังของกลุ่มที่สรรค์สร้างสังคมได้ดีกว่า

16. สมาพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบล

ในจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2543 องค์กรปกครองท้องถิ่นของจังหวัด ได้รับเกียรติหลาย ๆ เรื่อง เรื่องแรกคือ ว่าที่ ร.ต.เสรี นวลเพ็ง นายกเทศบาลตำบลบ้านพรุ ได้รับเลือกเป็นนายกสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย (19 พ.ศ. 2543-2545) เรื่องถัดมาคือ นายอภิชาติ สังขชาติ ประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลคลองแห ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2543 และนายวรวิทย์ ขาวทอง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ได้รับเลือกเป็นประธานสมาพันธ์ อ.บ.จ.ภาคใต้ พร้อมทั้งได้ก่อตั้งและได้เป็นประธานชมรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสงขลา ที่พยายามรวม 142 องค์กรปกครองท้องถิ่น มาร่วมทำงานด้วยกัน จังหวัดสงขลามีองค์กรปกครองท้องถิ่น 142 องค์กร โดยแบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 19 เทศบาล และ 122 องค์การบริหารส่วนตำบล (โพธิ์สรายส์ปดาร์, 2543 : 1-2)

การเคลื่อนไหวระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนที่จะมารวมตัวกันระดับชาติ มีอยู่ 2 องค์กรที่เคลื่อนไหวมากก่อน ตั้งแต่ช่วงปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2540 คือ สมาพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสงขลา ที่มีนายโรจน์ แสงฤดู ประธาน อ.บ.ต.สนามชัยเป็นประธาน และชมรมองค์การบริหารส่วนตำบลที่มี นายโสภณ เลื่องลือ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคูเต่า เป็นผู้ประสานงาน โดยบทบาทของสมาพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสงขลา มีผลงานมาต่อเนื่อง ตลอด 2 ปี จึงขอวิเคราะห์การบริหารจัดการของสมาพันธ์ฯ

คุณโรจน์ แสงฤดู ได้กล่าวว่า “จุดเริ่มต้นของสมาพันธ์ อ.บ.ต. เริ่มจากที่ประชุมของสมาชิก อ.บ.ต. หลาย ๆ ตำบล มีความเห็นว่า น่าจะมีจุดรวมขององค์กร เพื่อความเข้มแข็ง และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน โดยสมาพันธ์ฯ ทำงานเรื่องการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ในส่วนการปกครองท้องถิ่น โดยการจัดสัมมนา เชิญวิทยากรมาบรรยาย เพื่อให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของ อ.บ.ต. ตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งเป็นศูนย์รวมในการรับฟังความคิดเห็นของ อ.บ.ต.ต่าง ๆ เพื่อช่วยกันเผยแพร่ข่าวสาร และให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน...แต่อย่างไรก็ตามความร่วมมือยังไม่มากเท่าที่ควร ได้ประมาณ 60 % ปัญหาสำคัญของสมาพันธ์คือ ไม่มีรายได้ที่จะมาใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ สาเหตุอีกอย่างที่ได้รับความร่วมมือน้อย อาจจะมาจากพื้นฐานของสมาชิกเอง มาจากชาวบ้าน ทำให้รับทราบในทางความรู้ ความเข้าใจน้อย สมาชิก อ.บ.ต.มาจากบุคคลในท้องถิ่นที่ส่วนใหญ่แล้วเป้าหมายในการเข้ามาใน อ.บ.ต.คือ มุ่งผลประโยชน์

ในเรื่องส่วนตัว การจะมาพัฒนาตนเอง หากความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ตนเองยังน้อย เพราะไม่ตรงกับเป้าหมายของเขา” (โรจน์ แสงฤๅ, สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2542)

ในทัศนะของนายสินทร อินทร์นั ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ในฐานะเลขานุการสมพันธ์ อ.บ.ต.จังหวัดสงขลา วิเคราะห์ว่า “การบริหารงานของสมพันธ์ยังขาดการร่วมมือของสมาชิก อ.บ.ต.ในจังหวัดสงขลาที่เป็นสมาชิกสมพันธ์ยังน้อย มีเพียง 69 อ.บ.ต. คณะกรรมการบริหารสมพันธ์ ชาติประชุม ยังไม่เข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของสมพันธ์เท่าที่ควร หากจะปรับปรุงสมพันธ์ต้องกำหนดบทบาทให้ชัดเจนว่า อะไรเป็นเรื่องสำคัญจากมาก-น้อย จะทำเรื่องที่สำคัญ ๆ พร้อมทั้งเลือกกรรมการสมพันธ์ใหม่ คัดเลือกเอาคนที่ตั้งใจและมีเวลา แบ่งงานการประสานงานให้มากขึ้น ส่วนเรื่องการเงิน เพื่อใช้ในการดำเนินงานของสมพันธ์ อ.บ.ต.ในจังหวัดควรตั้งเงินอุดหนุนสมพันธ์ เพื่อช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน” (สินทร อินทร์นั, สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2542)

ในมุมมองของอาภรณ์ ทองเมือง ผู้เป็นนายทะเบียนของสมพันธ์ อ.บ.ต. จังหวัดสงขลา ได้วิเคราะห์ถึงปัญหาการทำงานของสมพันธ์ว่า “สมาชิกยังขาดความเข้าใจในบทบาท บางคนจะให้ความร่วมมือเมื่อบอกว่านายสั่ง บางคนเข้ามาเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ปัญหาบางคนเข้ามาไม่มีความรู้ ความรู้แตกต่างกันทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน โดยสมาชิกบางคนยังมีความเชื่อเก่า ๆ ว่าต้องรับคำสั่งจากองค์การบริหาร ไม่ค่อยเชื่อในองค์การอิสระ จึงไม่ค่อยทำตาม” (อาภรณ์ ทองเมือง, สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542)

ในภาพรวมถือว่า สมพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสงขลา ได้พยายามรวมกลุ่มของสมาชิก อ.บ.ต.จากตำบลต่าง ๆ มาปรึกษาหารือ เพื่อช่วยนำเสนอแก้ปัญหาการบริหารงานของ อ.บ.ต.ที่ถือว่าเป็นจุดอ่อน โดยเสนอปัญหาาร่วมกันให้ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง พร้อมทั้งเสนอแนะเรื่อง การปรับปรุงนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ถือว่าเป็นองค์กรของบุคคลที่ทำงานคล้าย ๆ กัน มารวมกัน เพื่อให้การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดีขึ้น รวมกันโดยสมัครใจ ไม่มีใครสั่ง ถือว่าเป็นการพัฒนาขององค์กรทางสังคมประชาธิปไตยอย่างหนึ่งที่ดีควรจะสนับสนุน

17. กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาล

กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาลนครหาดใหญ่ เป็นกลุ่มฝ่ายค้านที่เรียกว่าทีมเกียรติภูมิ ได้รวมกลุ่มและเข้าร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ในการทำกิจกรรมทางสังคม นายอตุลศักดิ์ มูเก็ม แกนนำคนสำคัญที่ได้เข้าร่วมกับสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง โดยเป็นกรรมการของสมาชิกฯ ได้วิเคราะห์ถึงการทำงานของผู้บริหารสภาเทศบาลเพื่อการปฏิรูปการเมืองว่า “ในเจตนารมณ์และทุกคนมีเจตนารมณ์ที่ดี ปัญหาที่ถือเป็นองค์กรอาสาสมัคร พอเป็นองค์กรอาสาสมัครทุกคนก็ทำงานไม่เต็มที่ บางอย่างต้องใช้เวลาดกเถียงในที่ประชุมนานกว่าจะได้ข้อสรุป พอได้ข้อสรุปแล้วหลังจากนั้นก็ไม่มีใครทำต่อก็เลยว่างเปล่า สาเหตุก็คือไม่มี

ใครมีเวลา ไม่มีคนทำงานประจำ แต่ถ้ามองในรูปของการเคลื่อนไหวตามสถานการณ์มันก็ได้ประโยชน์ พอสถานการณ์มันร้อนทุกคนก็มารวมกัน แต่ถ้าเป็นการวางแผนระยะยาวก่อนข้างขรุขระ สิ่งที่เป็นปัญหาคือการจัดองค์การ แต่ก็ไม่มีงบประมาณ ความจริงน่าจะมีเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่ว่าไม่มีเงินแล้วทำไม่ได้ เพราะก็ต้องมีเงินมีเบี้ยอาสาสมัคร น่าจะมีการจัดองค์การ เพราะยังมีภารกิจอีกเยอะ เช่น กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญอีกมาก ที่ยังไม่ได้ไปถึงไหน แต่เนื่องจากสถานการณ์ไม่ร้อน คนสนใจน้อย สมัชชา ฯ น่าจะสร้างคนรุ่นใหม่” (อตุลศักดิ์ ภูเก็ม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2543)

กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาล วิเคราะห์การวางแผนของเทศบาลว่า เป็นการวางแผนที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกสภา แผนที่วางส่วนใหญ่มาจากข้าราชการประจำ การบริหารงานเป็นการรวมอำนาจไว้กับผู้ที่คือนายกเทศมนตรีแต่เพียงผู้เดียว ขาดการถกเถียงเหตุผล และวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน การประชุมของเทศบาล เป็นระบอบเผด็จการมากเสียงข้างมากลากไป จำกัดสิทธิของสมาชิกในการแสดงความคิดเห็น เพราะผู้นำองค์กรมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ไม่ฟังความคิดเห็นผู้อื่น โดยสรุปว่า “คณะผู้บริหารเทศบาลมาโดยทางอ้อม มาโดยสมาชิกสภาเทศบาล ทำให้ผู้บริหารอ่อนแอ เป็นในระบบอ่อนแอ ไม่ใช่ว่าผู้เป็นนายกเทศมนตรีอ่อนแอ แต่เค้าเรียกว่า ‘อ่อนแอโดยระบบ’ อย่างเช่นว่า แทนที่ผู้บริหารจะทำตามคำเรียกร้องของประชาชน ตามนโยบายที่วางไว้ ก็ต้องมาตามเสียงของสมาชิกสภาเทศบาล เพราะตำแหน่งนี้มาจากสมาชิกสภาไหนให้คุณภาพนั่งตำแหน่งนี้ ปัญหาอย่างอื่นก็มีมาก เช่น ปัญหาการไม่กระจายอำนาจ อำนาจในการพิจารณาต้องผ่านหลายขั้นตอน ปัญหาเรื่องงบประมาณที่จัดสรรจากส่วนกลาง มาสู่ท้องถิ่นน้อยลง ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาโครงสร้าง การจัดเก็บรายได้และตรวจสอบ” (อตุลศักดิ์ ภูเก็ม, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2543)

กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาลนครหาดใหญ่ เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกไม่มาก แต่เป็นกลุ่มที่เข้าใจสังคมเมืองสูงมาก มีศักยภาพในการวิเคราะห์ปัญหาได้ดี และมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางสังคมสูง ถือว่าเป็นกลุ่มอิสระที่มีบทบาทนอกสภาเทศบาลอย่างน่าสนใจ โดยสมาชิกบางคนได้ร่วมจัดรายการวิทยุ เพื่อให้ข้อคิดเห็นต่อสังคมในประเด็นปัญหาต่าง ๆ สมาชิกบางคนไปร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองกับองค์กรต่าง ๆ อยู่สม่ำเสมอ แม้ว่าจะประสบกับปัญหาการเลือกตั้ง ส.ท. ปี พ.ศ. 2543 ที่หลายคนหมดสมาชิกภาพ เพราะสอบตก แต่ยังคงทุ่มเททำงานเพื่อสังคมต่อไป

18. สหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา

สหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลาเป็นองค์กรออมทรัพย์ และให้สมาชิกกู้เงินได้ เพื่อไปพัฒนาการทำเกษตรที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น ที่มีเงินสะสมนับ 100 ล้านบาท มีการจัดองค์การไปทั้ง 16 อำเภอ และมีสมาชิกกระจายไปทุกตำบลของจังหวัดสงขลา พร้อมทั้งพยายามส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ

คุณลักษณะ หนูประดิษฐ์ ประธานกรรมการสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา เป็นผู้ที่ตั้งครรภ์กันทั่ว ๆ ไป มีความสามารถแข็งแรงให้ประชาชนสนใจออมทรัพย์ได้ดี ได้เข้าร่วมกับองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ของสังคมอยู่มาก เคยดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสี่ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา และรองประธานสภาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง

คุณลักษณะ หนูประดิษฐ์ (สัมภาษณ์ 19 ตุลาคม 2542) กล่าวว่า “ปัญหาของสหกรณ์ส่วนใหญ่จะเกิดจากข้างนอก คือ เกษตรกรค้างหนี้ และผลิตสัญญามากขึ้น เนื่องจากยางพาราราคาตก” ซึ่งปัญหานี้จะไปสัมพันธ์กับปัญหาซื้อปุ๋ย มาจัดจำหน่ายให้เกษตรกร เพราะฝ่ายการตลาด ทำในส่วนการตั้งของให้สมาชิก เมื่อเศรษฐกิจไม่ดี ราคาขาดตก ของก็ตั้งน้อย ปัญหาตามมาก็คือ การปล่อยสินเชื่อให้ชาวบ้านและการเก็บเงินระยะยาวจากสมาชิก เมื่อสมาชิกไม่มีเงินจ่าย ก็มีการผ่อนผัน แต่ก่อนหน้าที่จะมีวิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหานี้สูญอาจจะกล่าวได้ว่าไม่มี หากเทียบกับหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของธนาคารพาณิชย์ หนี้ของสหกรณ์ถือว่าน้อยมาก และแก้ไขได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตามในทัศนะของคุณวิโรจน์ สารศรี ผู้ช่วยผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา “กลุ่มออมทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรในระดับหมู่บ้านยังอ่อนแออยู่มาก ประเทศไทยจะไม่เสียหายขนาดนี้หากว่ากลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านเข้มแข็ง รัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก พอผลิตขึ้นมาแล้ว ไม่มีตลาด ไม่มีที่ขาย สหกรณ์การเกษตรน่าจะช่วยตรงนี้มากกว่าที่จะให้แต่เงินกู้ เพราะเมื่อให้กู้ ปัญหาตามมาก็คือ สหกรณ์มีเงินออกทุกวัน แต่ไม่มีเงินเข้า ชาวบ้านเมื่อก่อนได้เงินมาก็นำไปฝากธนาคาร เพราะสหกรณ์ไม่แข็งแกร่ง กลุ่มออมทรัพย์อ่อนแอ ทีนี้พอธนาคารมีปัญหาประเทศพัง แต่หากสหกรณ์แข็งแกร่งก็แก้ปัญหานี้ได้” (วิโรจน์ สารศรี, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2542)

ปัญหาอีกประการหนึ่งของกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านคือ ระบบบัญชีที่ทำให้ตรวจสอบได้ยาก ซึ่งการอธิบายระบบบัญชีให้ชาวบ้านเข้าใจต้องอาศัยเวลา และวิทยากรที่มีความสามารถและมีประสบการณ์ ฉะนั้นสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมากขึ้น มีการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปให้ชาวบ้าน มีการสนับสนุนชาวบ้านในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ให้แข็งแกร่ง และสหกรณ์การเกษตรควรเพิ่มการให้ความรู้และส่งเสริมในระบบการส่งเสริมอาชีพให้มากขึ้น

คุณกมล ประทุมพร พนักงานฝ่ายสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา ได้วิเคราะห์ว่า “สหกรณ์ยังขาดการวางแผนในการพัฒนางาน และขาดการประสานงานกับสหกรณ์อื่น ๆ เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และวิธีการทำงาน ควรมีการพัฒนาพนักงานในกลยุทธ์ในการทำงาน เช่น เทคนิคในการติดตามหนี้ เพราะปัญหาปัจจุบันที่สำคัญของสหกรณ์คือ การติดตามหนี้มาไม่ค่อยได้” (กมล ประทุมพร, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2542)

คุณลักษณะ หนูประดิษฐ์ ได้สรุปบทเรียนจากการบริหารงานและร่วมกิจกรรมทางสังคมกับกลุ่มต่าง ๆ ที่ สังคมไทยเริ่มต้น ชอบทำอะไรใหญ่โตแล้วค่อย ๆ เล็ก ๆ จนเลิกไป โดยเฉพาะการทำแบบราชการ

ปัญหาอีกอย่างคือ มีคนเก่งแต่พูด ไม่ได้ทำ อยู่มาคนร้อยละ 60 พูดไม่คิด ร้อยละ 20 เป็นนักต่อต้านคัดค้าน ร้อยละ 19 อยากเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 1 อยากเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ถักย์ หนูประดิษฐ์, สัมภาษณ์ 19 ตุลาคม 2542)

19. สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา

สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าหาวิธีการพัฒนาชนบทที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สนับสนุนการรวมกลุ่มชาวบ้านในชนบทด้านต่าง ๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธุรกิจชุมชน การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรและปศุสัตว์ การศึกษาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชนบท โดยการประสานงานสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือกันในการพัฒนาชนบท สนับสนุนการศึกษา ดูงาน การฝึกอบรมของชาวบ้านและองค์กรชาวบ้าน และประสานกับองค์กรชาวบ้านในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน (พรรณิภา ไสตติพันธ์, 2540 : 14)

สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลาเป็นการจัดองค์กรไม่เหมือนองค์กรแบบราชการ ไม่เหมือนกับสมาคมทั่วไป เป็นการทำงานในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคล มีกรรมกรโดยรูปแบบ เพราะมีการจัดตั้งตามกฎหมาย การประชุมของสมาคมฯ จะมี 2 ลักษณะคือ ประชุมที่เป็นประชุมหลัก กับอีกอย่างคือ การประชุมที่ประชุมในพื้นที่ ที่สมาชิกเป็นผู้นำชุมชน สมาชิกจะมาจากผู้นำในกลุ่มต่าง ๆ เช่น ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกลุ่มเลี้ยงโค ประธานกลุ่มหญ้าแพรก ซึ่งกระจายไปทุก ๆ อำเภอ

คุณจ้านงค์ แรกพินิจ ผู้ประสานงานฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา ได้กล่าวว่า “แรงจูงใจที่สำคัญของคนที่มาทำงานกับสมาคมฯ ก็คือการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน แผนการทำงานจะเป็นแผนการเรียนรู้เป็นหลัก คือเป็นเวทีเรียนรู้ สมาคมนี้ไม่มีงบประมาณ ทุกวันที่ 15 ของเดือนจะใช้ของตัวเอง มาถึงก็ออมทรัพย์ร่วมกัน แต่ถ้าตามถึงงบประมาณทำโน่นทำนี่เราจะมีแหล่งทุน แต่เป็นของรัฐบาล สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แล้วแต่เรื่องที่สมาคมฯ จะทำ โดยสมาคมจะประสานงานให้ แต่เงินจะไม่ผ่านมาจากสมาคม ผ่านตรงไปยังชุมชน สมาคมเป็นตัวแทนประสานให้ชุมชน ใครจะช่วยก็ช่วยชุมชนโดยสมาคมประสานให้ สมาคมไม่มีรายได้ ไม่มีรายจ่าย จะจัดการในเรื่องของกระบวนการให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ พอถึงสิ้นปีก็มีการรวมผลงานว่า ทำอะไร ปกติในการประชุม จะเป็นการเสนอผลงานที่แต่ละคนทำมา แลกเปลี่ยนกัน สมาชิกไม่ได้เสนอว่าจะทำอะไร อย่างไร แต่เป้าหมายคือการเรียนรู้ร่วมกัน ฉะนั้นในแต่ละเดือนที่มาประชุมทุกคนก็มีเรื่องของตนเองที่จะบอกคนอื่น ทำให้ทุกคนได้รู้ข้อมูลข่าวสาร” (จ้านงค์ แรกพินิจ, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2542)

หากวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสมาคม ฯ จะพบว่าจุดแข็งของสมาคมอยู่ที่ทุกคนได้เรียนรู้เท่าเทียมกัน มีการกระจายข่าวสาร อาจจะมีจุดอ่อนอยู่ตรงที่เป็นองค์กรที่ไม่มีอำนาจในการที่จะไปกำหนดทิศทางของสังคม แต่คนในสมาคม ไม่ถือว่าเป็นจุดอ่อน เพราะอยากทำเท่านี้ ดังคำกล่าวของคุณคล้าย แก้วเพชร กรรมการฝ่ายปศุสัตว์ ที่กล่าวว่า “สมาคม ฯ ไม่ค่อยมีปัญหา เพราะสมาคม ฯ ไม่ได้ให้อะไรเลย ประชุมก็มาประชุมกัน ก็คุยกันเรื่องทั่ว ๆ ไป มีปัญหาที่ว่ากันไป ก็ไม่ได้หวังอะไรมาก นำเสนอเรื่องที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขให้หน่วยงานของรัฐ สมาคมไม่ได้หวังจะได้อะไร และไม่ได้หวังจะให้เพื่อนเหมือนกัน” (คล้าย แก้วเพชร, สัมภาษณ์ 19 ธันวาคม 2542)

จากประสบการณ์การทำงานให้สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา คุณจำนงค์ แรกพินิจ จึงตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจในการทำงานของสงขลาประชาคมว่า “ประชาคมจังหวัดไม่เติบโตเพราะเราไปคนเดียวโดด ๆ ไม่เห็นพลังองค์กรที่จะดันให้เกิด เป็นเรื่องของการให้คนนั่งคุยกัน เสร็จแล้วก็กลับบ้าน หูดเสร็จก็เลิก ถ้าสงขลาประชาคมต้องการเข้มแข็งกว่านี้ ต้องมีการถล่มกรงบุคคล หรือประสานกับบุคคลที่เป็นผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน...ชาวบ้าน เพิ่มผู้นำที่มีองค์กรอยู่แล้ว จะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนได้” (จำนงค์ แรกพินิจ, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2542) เช่นเดียวกับเขาให้ข้อสังเกตเรื่องวิสัยทัศน์สงขลาว่า “เป็นเรื่องคิดในการคิด แต่การกระทำแบบเก่าคือ การเกณฑ์คนเข้าไปนั่งประชุม นั่งคุยแล้วก็สรุป ควรจะศึกษาจากองค์กรระดับล่าง วิสัยทัศน์ต้องทำในสังคมที่มีการกระจายอำนาจ แต่สังคมไทยยังไม่มีมีการกระจายอำนาจ เพราะโครงสร้างของสังคมไม่ได้กระจายอำนาจ ปัจจุบันแม้ว่าเราจะมืองค์การบริหารส่วนตำบลก็ตาม แต่ อ.บ.ต. เป็นแค่รูปหนึ่งของการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น” (จำนงค์ แรกพินิจ, สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2542)

สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา ถือว่าเป็นองค์กรอาสาสมัคร การทำงานร่วมกันของผู้นำชาวบ้านที่มีองค์กรของตนอยู่แล้วมาเป็นเวทีเรียนรู้ เกื้อหนุนกัน มีการจัดการที่น่าสนใจยิ่ง

20. สภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด ในแต่ละจังหวัด เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของไทยเรา โดยในแต่ละจังหวัดมีการจัดองค์กรกระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ โดยมีประธานสภาวัฒนธรรมประจำอำเภอเป็นผู้ดูแลกิจกรรม

คุณชบ ยอดแก้ว ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นผู้ที่อุทิศเวลาและทุ่มเทสนับสนุนชาวบ้านรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ จนได้รับการยกย่องเป็นคนดีศรีสังคม และได้รับการแต่งตั้งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการพัฒนาสังคมแห่งชาติ ของรัฐบาลชวน หลีกภัย ได้กล่าวถึงปัญหาสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลาว่า ปัญหาพื้นฐานคือ มีงบประมาณจำกัด สมาชิกอยากได้งบประมาณในการทำกิจกรรม และอยากทำ

กิจกรรมที่เป็นอิสระ แต่งงบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กำหนดมา เขามีแบบแผนมีกรอบในการดำเนินงาน อาจจะไม่เป็นไปตามที่สมาชิกคิดไว้ ทางแก้ปัญหานี้ท่านกล่าวว่า “ให้ความรู้มาก ๆ กับกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ในเรื่องงบประมาณส่งเสริมให้มีการหาทุนสนับสนุนเพิ่มเติม เพราะทำงานหากรอบประมาณก็ต้องไปทำตามเค้า แต่ถ้าหาทุนสนับสนุนเองก็สามารถทำอะไรก็ได้” ท่านประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ได้กล่าวถึงเทคนิคการทำงานว่า “ทำงานโดยไม่คิดอะไร ทำได้ก็ทำไปตามที่ทำได้ พยายามหลีกเลี่ยงไม่เข้าร่วมในความขัดแย้ง รู้สึกว่าทำงานให้กับสภาวัฒนธรรมไม่เต็มที่ เพราะมีภารกิจหลายอย่าง” (ชบ ยอดแก้ว, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2542)

คุณวิเชียร อ่อนประเสริฐ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสะบ้าย้อย ได้วิเคราะห์การทำงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลาว่า “การบริหารงานของสภา ฯ ยังเป็นรูปแบบไม่ชัดเจน เพราะเป็นเรื่องใหม่ ยังอ่อนด้อยในการประสานเครือข่ายระดับตำบล หมู่บ้าน โดยผู้นำองค์กรระดับตำบล หมู่บ้านยังไม่ค่อยมีความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม แรงจูงใจของกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลามีค่อนข้างน้อย เพราะกระแสธุรกิจสมัยใหม่ที่เน้นวัฒนธรรมแบบตะวันตกมากเกินไป และขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน” (วิเชียร อ่อนประเสริฐ, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2542)

กรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและยกระดับวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่การทำงานยังเข้าใจไม่ค่อยตรงกัน กรรมการบางท่าน เช่น คุณสุวิทย์ ชินศรี รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลามองว่า ปัญหาของการทำงานของสภาวัฒนธรรมคือ “ขาดงบประมาณ ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่าย” (สุวิทย์ ชินศรี, สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2542) ส่วนคุณกริเนตร พูลสวัสดิ์ ประชาสัมพันธ์สภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา วิเคราะห์ว่า “การวางแผนของสภา ฯ ไม่ค่อยถูกเป้าหมาย สวนทางกับการปฏิบัติ ไม่ตรงกับแผนงานที่วางไว้ การประสานงานบางครั้งติดขัดที่บุคลากรไม่พอเพียง การประชุมที่สมาชิกเข้าร่วมไม่ครบ หัวข้อการประชุมไม่เด่นชัด การแต่งตั้งคนรับผิดชอบไม่ถนัดต่อตำแหน่งหน้าที่ และขาดการติดตามผลงานที่มอบหมาย ทำให้สมาชิกบางส่วนขาดแรงจูงใจในการทำงาน” (กริเนตร พูลสวัสดิ์, สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2542)

จุดแข็งของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา คือ การมีความคิดเห็นหลาย ๆ มุมมอง ที่แตกต่างกัน หลายคนยอมรับว่า “มีความขัดแย้งในเรื่องนโยบายการทำงาน ซึ่งมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน” คุณสุนทร อุโฆษยง กรรมการอำเภอสติงพระ วิเคราะห์ว่า “ความขัดแย้งเพื่อสร้างสรรค์ต่างมุมมอง ย่อมดีเป็นเรื่องธรรมดา สภาวัฒนธรรมควรจะมีแนวร่วมที่หลากหลายและเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมให้มากกว่านี้เพื่อผดุงวัฒนธรรมพื้นบ้านและวิถีชีวิตชาวบ้านให้ดีขึ้น” (สุนทร อุโฆษยง, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2542)

สภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ถือว่าเป็นองค์กรอาสาสมัครประชาชน เป็นสถานแห่งการเรียนรู้ของชุมชน ที่สนใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรส่งเสริม

องค์ความรู้ในการระดมทุนจากท้องถิ่น เช่น จากวัด ผู้นำทางศาสนา และผู้สนใจงานวัฒนธรรม แทนที่จะมุ่งรอบประมาณจัดสรรจากราชการ และควรมุ่งไปที่ชุมชนเมืองด้วยเพื่อจะได้เป็นเวทีเรียนรู้ซึ่งกันและกันของคนในจังหวัดเดียวกัน

21. สถาบันราชภัฏสงขลา

สถาบันราชภัฏสงขลา เริ่มก่อตั้งครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2462 โดยจัดตั้งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู 1 พฤษภาคม 2504 ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูสงขลา 14 กุมภาพันธ์ 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ” แทนชื่อวิทยาลัยครู (สถาบันราชภัฏสงขลา, 2541 : 5-6)

สถาบันราชภัฏสงขลา ถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา ปัจจุบันเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาศิลปศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 7 คณะคือ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ คณะเกษตรและอุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ถือว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษา เปิดสอนวิชาการและวิชาชีพในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีได้ โดยมีคณาจารย์ทั้งหมด ประมาณ 250 คน นักศึกษาภาคปกติ ประมาณ 3,000 คน และนักศึกษา กศ.บป (การศึกษานอกเวลาประจำการ) หรือที่เรียกว่าภาคพิเศษ ประมาณ 7,000 คน

รูปแบบบริหารสถาบันราชภัฏสงขลา คล้าย ๆ กับการบริหารงานของมหาวิทยาลัยที่มีสภาประจำสถาบันราชภัฏสงขลา เป็นคณะผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ 18 คน โดยประมาณครึ่งหนึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก นายกสภาประจำสถาบันราชภัฏคนปัจจุบันคือ คุณโสภณ สุภาพงษ์ วุฒิสมาชิกเขตกรุงเทพมหานคร อดีตผู้จัดการใหญ่บริษัทบางจาก จำกัด ซึ่งเป็นผู้ที่มีผลงานโดดเด่นในการอุทิศตนเพื่อช่วยเหลืองานสังคม ผู้ดำรงตำแหน่งก่อนหน้านั้นคือ ดร.อริญ ธรรมโม อดีตปลัดกระทรวงการคลัง ซึ่งมีบ้านเกิดอยู่ที่จังหวัดสงขลา นอกจากนั้นกรรมการสภาประจำสถาบันราชภัฏสงขลา ประกอบด้วยคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่ว ๆ ไป อยู่หลายคน เช่น ศาสตราจารย์สุทริวงค์ พงษ์ไพบูลย์ (อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยทักษิณ) นายคนัย อนันต์โย (อดีตรองกรรมการสภาพนายควมภาค ฯ) นายเนตร จันทรีสมิ (กรรมการผู้จัดการบริษัทไดอาน่าจำกัด) นายอริญ จิตตะเสน (รองประธานหอการค้าจังหวัดสงขลา) พล.ต.ต.มาโนช ไกรวงศ์ และ ร.ต.อนุภูต สุภาไชยกิจ (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุงและอดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองจังหวัดพัทลุง) เป็นต้น

ผศ. อารี รังติโยกฤษฎ์ อดีตรองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษของสถาบันราชภัฏสงขลา ได้วิเคราะห์ปัญหาการบริหารของของสถาบันราชภัฏสงขลาที่บริการชุมชนน้อยไปข้างว่า มีปัญหาหลัก 2 ประการคือ ประการแรกคือ คณาจารย์ไม่มีเวลา เพราะทำงานทั้ง 7 วัน วันธรรมดาต้องทำ 10-18 ชั่วโมงต่ออาทิตย์ ใน

เรื่องการสอน วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ต้องสอน กศ.บป อีกประมาณ 12 ชั่วโมงต่ออาทิตย์ ทำให้คณาจารย์ไม่มีเวลา ที่จะไปทำงานบริการสังคม หรือบริการชุมชน เพราะต้องมีภาระในการสอนที่มากเกินไป โดยเฉพาะการสอน กศ.บป ที่มีนักศึกษา ประมาณ 7,000-8,000 คน แล้วเปิดถึง 4 ศูนย์คือ สงขลา หาดใหญ่ พัทลุง และสตูล เพราะมีบุคลากรที่ทำงานแล้วประสงค์ที่จะศึกษาต่อระดับปริญญาตรี นอกจากนั้นระบบของสถาบันราชภัฏสงขลาต่างจากมหาวิทยาลัยคือ ไม่มีข้าราชการสาย ข และสาย ค ที่จะช่วยงาน ทำให้ภาระของคณาจารย์ในการบริหารงานทั่ว ๆ ไปมีมากขึ้น

ปัญหาประการที่สองคือ การบริหารภายในที่ยังขาดวิสัยทัศน์ อันเนื่องจากระบบสหราชอาณาจักรบดี้ ที่ทำให้คนเกิดแตกแยก เนื่องจากในขั้นตอนการสรรหาให้หน่วยงานต่าง ๆ เสนอชื่อ คนที่ได้รับการเสนอชื่อมาก ไม่ได้รับการแต่งตั้งทำให้คณาจารย์เกิดความไม่พอใจ การบริหารงานจึงขาดเอกภาพ ผู้นำองค์กรที่ดีควรมีทักษะเรื่องวิชาชีพ (Professional skill) เรื่องมนุษยสัมพันธ์ (Human skill) และเรื่องวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กร (Vision skill) ผู้นำของสถาบันก่อนข้างขาดวิสัยทัศน์ (อารี รังสิโยภฤกษ์, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2543) จริง ๆ อาจจะเป็นเรื่องธรรมดาที่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกันในสถาบันการศึกษา เพราะกระบวนการสรรหาผู้นำ อาจจะเป็นเหตุหนึ่ง แต่ปัญหานี้พอจะแก้ไขได้ หากผู้นำมี "ศาสตร์ในการจัดการความขัดแย้ง อุปมาเหมือนเอาผีหนองออกมาเพื่อให้แผลหาย โดยการจัดสัมมนา หาเหตุว่าปัญหาของสถาบันอยู่ตรงไหน ไม่ใช่หาคนผิด แต่หาข้อผิดพลาดว่า การบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดประสิทธิผลเกิดจากเหตุใด จะทำให้เกิดการสลายตัว อุปมาใส่ยารักษาแผล อาจจะเจ็บปวดแต่องค์กรอาจจะพัฒนา" (สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2543)

อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์บทบาทสถาบันราชภัฏต่อการพัฒนาท้องถิ่น ถือว่ามีบทบาทที่สำคัญหลายเรื่อง เช่น ช่วยเป็นภาระทำงานร่วมกับจังหวัดในการกำหนดวิสัยทัศน์สงขลา 2555 คณาจารย์หลายท่านได้ช่วยงานสงขลาประชาคม และบริการชุมชนอยู่เสมอ เช่น ผศ.นิรันดร์ จรจิตร อธิการบดีคนปัจจุบัน ท่านได้เป็นวิทยากรฝึกอบรมให้แก่หน่วยงานของราชการและเอกชนอยู่มาก ผศ.อารี รังสิโยภฤกษ์ ก็มีผลงานโดดเด่น ในการให้ความรู้แก่ชุมชน โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวในเรื่องปฏิรูปการเมือง และการปฏิรูปการศึกษา ผศ.สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ ที่เป็นภาระในการฝึกอบรม พระสังฆาธิการ และการฝึกอบรมบุคลากรที่จะรับตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ตามโรงเรียนต่าง ๆ หรืออาจารย์สกลไส ขันดีวรพงษ์ นักแปลที่มีชื่อและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมมาตลอด

สถาบันราชภัฏสงขลาตั้งมั่นอยู่ในหลักการที่ว่า เป็นสถาบันอุดมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น แต่ผลงานที่ผ่านมานั้นการสอนให้แก่ กศ.บป (การศึกษาบุคลากรประจำการ) เป็นพิเศษ จึงทำให้ภาระบริการแก่ชุมชนท้องถิ่นด้านอื่น ๆ เช่น หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น ๆ แก่ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป อาจจะน้อยไปบ้างก็ต้องเห็นใจ

เพราะมีข้อจำกัดดังที่กล่าวมา แต่ในภาพรวมถือว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในจังหวัดสงขลาเป็นอย่างยิ่ง ได้ผลิตครู อาจารย์ อยู่กระจายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เกือบทั่วภาคได้

22. วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่

วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ก่อตั้งโดย อาจารย์ประณีต คิษยะสริน ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนในเครือหาดใหญ่อำนวยการวิทย์ โดยดำเนินการสอน 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต กับหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาเอกชนที่ได้มีการพัฒนาการอย่างรวดเร็ว จนเปิดสอนคณะนิติศาสตร์ได้เป็นแห่งแรกในจังหวัดสงขลา คณะผู้บริหารของสภาวิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ ประกอบด้วยคณะผู้บริหารวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก โดยมีนายนิพนธ์ บุญญภัทโร อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ปัจจุบันเป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นนายกสภาวิทยาลัย มี ผศ.ไพโรจน์ อินทรศิริสวัสดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ รศ.ดร.ศิริพงษ์ ศรีพิพัฒน์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นกรรมการอยู่ด้วย โดยมี ดร.วิจิตร จันทรากุล อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นอธิการบดีอยู่ในระยะแรกเริ่มก่อตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2539 แต่ปัจจุบัน รศ.ดร.วัน เดชพิชัย อดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นอธิการบดี (วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่, 2543 : 2)

รศ.พสุ ตัตตาภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและคณบดีคณะบริหารธุรกิจ ได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารงานของวิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ว่า “ภาพรวมยังไม่มียุทธศาสตร์ไหนเติบโตเร็วเท่าวิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ เนื่องจากมหาวิทยาลัยของรัฐคัดเอาเด็กที่หัวกะทิเข้าไปเรียนได้ แต่วิทยาลัยเอกชนต้องรับคนทั่ว ๆ ไป ทำให้คนที่เข้ามาอยู่ในระดับที่ต่างกัน การที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้การบริหารงานบุคลากรที่มีความชำนาญ เพราะมีการเข้าออกของบุคลากรบ่อย การนำพาองค์กรของวิทยาลัยเอกชน อำนวยการตัดสินใจจะอยู่ที่เจ้าของ (ผู้ลงทุน) จะเป็นผู้ตัดสินใจมากกว่าอธิการบดี แต่ข้อดีของวิทยาลัยเอกชนคือ มีการติดตามผลงานการเรียนการสอนค่อนข้างใกล้ชิด” (พสุ ตัตตาภรณ์, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543)

มูลเหตุที่อาจารย์ลาออกบ่อย ในมุมมองของอาจารย์รัตนา กิรดิชานนท์ อาจจะเนื่องจาก “การประสานงานในองค์กรไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากมีการสั่งการจากผู้มีอำนาจมากกว่า 1 คน ทำให้เจ้าหน้าที่และอาจารย์ไม่สามารถที่จะทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้...ทางฝ่ายบริหารควรที่จะเพิ่มขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรขององค์กรให้มากกว่าที่เป็นอยู่ จะทำให้บุคลากรทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจที่จะทำงานต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้อย่างดี และอาจจะได้ผลสำเร็จเกินคาดกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็เป็นได้” (รัตนา กิรดิชานนท์, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543)

วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ ได้จัดทำโพลส์เกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง สังคม เพื่อสำรวจทัศนคติ ของชาว จังหวัดสงขลาอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนั้นได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม กับหน่วยงานของราชการอยู่ ต่อมาเสมอ จึง ไม่แปลกใจที่สถาบันนี้ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง ที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนอยู่มาก จึง ต้องมีการสอบคัดเลือกเข้าเรียน

รศ.พสุ สัตถาภรณ์ จึงตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในการปรับปรุงวิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ ให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น จะต้อง “มีการวางแผนที่รัดกุม ทำได้ และทำไปตามแผน มีการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพและมีใจ รักในอาชีพ มีการจัดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเรียนการสอน” (พสุ สัตถาภรณ์, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543) ความเห็นของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่อีก 5-6 ท่าน ที่ไม่ประสงค์ออกนาม โดยทั่ว ๆ ไปก่อนข้างจะพึง พยายามในการทำงานในสถาบันแห่งนี้ ยอมรับในข้อจำกัดในการทำงาน เพราะเป็นสถาบันใหม่ ที่มีการเติบโต อย่างรวดเร็ว ทั้งที่ก่อตั้งในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

23. โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์การ

โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์การ ได้รับอนุญาตให้เปิดสอนจากกระทรวงศึกษาธิการเมื่อ ปี พ.ศ. 2524 ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี โดยมีนาย กระจ่าง จันทราช เป็นผู้รับใบอนุญาต ในปี พ.ศ. 2531 ได้ขอเปลี่ยนหลักสูตรจากหลักสูตรของกรม อชีวศึกษา มาเป็นหลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการสอนในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สายวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชา การบัญชี การตลาดและคอมพิวเตอร์ โดยมีปรัชญาของโรงเรียนคือ ปลูกฝังจริยธรรม เลิศล้ำวิชาการ ชำนาญ ทักษะ (โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์การ, 2542 : 5)

โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์การ ให้ความสำคัญพิเศษแก่กิจกรรมบริการชุมชน โดยร่วมมือกับหน่วย งานและองค์กรต่าง ๆ ทำกิจกรรมพัฒนาสังคมอยู่บ่อยครั้ง โดยให้ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชนเป็นฝ่ายหนึ่งของโรง เรียนที่ดูแลงานประชาสัมพันธ์ งานบริการชุมชน และงานกิจกรรมพิเศษ โดยมีอาจารย์อาสาสมัคร หนองศรี ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชนเป็นผู้ดูแล

นายสุพจน์ จันทราช ผู้จัดการโรงเรียนได้วิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนว่า “การบริหารงาน ผู้บริหารยังขาดประสบการณ์ในการบริหารงาน ขาดการวางแผนระยะยาว หรือแผน 5 ปีขึ้นไป การประสาน งานยังไม่เป็นไปตามสายบังคับบัญชา การติดตามผลงานยังขาดการติดตามผลงานอย่างสม่ำเสมอ การติดต่อ สื่อสารยังเป็นทางเดียว เวลาประชุมเป็นการประชุมทางเดียวคือผู้บริหารพูดชี้แจงฝ่ายเดียว ที่สำคัญคือ โรงเรียนยังขาดทุน และสถานที่ยังคับแคบ ไม่สามารถขยายได้” (สุพจน์ จันทราช, สัมภาษณ์ 7

พฤศจิกายน 2542) การที่ผู้จัดการกล้ายอมรับต่อปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา ถือว่าเป็นขั้นหนึ่งที่จะเผชิญกับปัญหาและจะแก้ไขให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

ในทัศนะของนายฮาเสส หนวงศ์ มองว่า “การบริหารงานยังขาดบุคลากรที่มีความเป็นมืออาชีพในการบริหาร ผู้นำองค์กรไม่ใช่มืออาชีพ จึงขาดวิสัยทัศน์ในการมองไปข้างหน้า บางครั้งทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน เพราะเสนอเรื่องต้องให้ข้างบนตัดสินใจ ก่อให้เกิดความล่าช้า แต่โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์ มีนโยบายที่ชัดเจนในกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หรือที่เรียกว่างานสัมพันธ์ชุมชน เพราะถือว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความเป็นเลิศทางวิชาการ จุดเด่นอยู่ที่ไม่ใช่โรงเรียนที่เข้าง่ายออกง่าย แต่เป็นโรงเรียนที่เข้าง่ายออกยาก” (ฮาเสส หนวงศ์, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2542)

คุณวานิช สุวรรณรัตน์ วิเคราะห์การบริหารงานของโรงเรียนว่า “การบริหารงานโดยส่วนใหญ่ เมื่อทำงานเสร็จแล้วจะไม่ค่อยสอบถามถึงปัญหาและอุปสรรคในแต่ละครั้งที่ทำไป จึงไม่ทราบถึงปัญหา เวลาประชุมมีผู้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะน้อย เนื่องจากไม่กล้าที่จะสอบถามในส่วนที่สงสัย” (วานิช สุวรรณรัตน์, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2542)

ปัญหาที่กล่าวมาเป็นเรื่องปกติที่จะพบในโรงเรียนเอกชน เพราะความเกรงใจต่อผู้บริหาร ต่อเจ้าของกิจการ ของบุคลากรที่ทำงานด้วย

โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์การ ที่มีคณาจารย์ถึง 80 คน มีนักศึกษาประมาณ 1,600 คน การทำงานย่อมประสบปัญหาบ้างเป็นเรื่องธรรมดา

24. สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์

สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า สรท. ตั้งขึ้นมาเพื่อ วัตถุประสงค์หลักในการเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของแรงงาน และให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องที่เกี่ยวกับแรงงาน หรือความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยพยายามประสานพลังองค์กรรัฐวิสาหกิจเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการเจรจาหรือ เรียกร้องปกป้องผลประโยชน์ของมวลสมาชิก องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ คือสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย ที่มีนายสมศักดิ์ โกศัยสุข เป็นนายกสมาคมฯ ซึ่งในสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย มีสหกรณ์ออมทรัพย์ของสมาคมฯ อยู่ด้วย ในปี พ.ศ. 2542 สหกรณ์ออมทรัพย์สมาคมรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย จำกัด มีทุนเรือนหุ้นประมาณ 128 ล้านบาท มีทุนดำเนินงาน 235.86 ล้านบาท และมีสมาชิกถึง 4,780 คน (สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย, 2542 : 5)

คุณวิชัย สุทธากาศ เลขานุการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ในเขตจังหวัดสงขลา ได้กล่าวถึง ปัญหาการทำงานของสมาพันธ์ ฯ ว่า “ขาดงบประมาณการเคลื่อนไหวทุกอย่าง การประชุมต้องมีค่าใช้จ่าย เอกสารการประชุม กระจายโรเนียวที่จะเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบก็ต้องมีค่าใช้จ่าย การรวมตัวในส่วนท้องถิ่น ไม่มีเหมือนส่วนกลาง โดยเฉพาะภาวะเศรษฐกิจแบบนี้ ทุกคนเห็นแก่ครอบครัวตนเอง นอกจากนั้น ผู้นำองค์กรแต่ละรัฐวิสาหกิจไม่เหมือนกัน ผู้นำมีความคิดแตกต่างกัน ขาดความอิสระในตัว ไม่กล้าตัดสินใจ” (วิชัย สุทธากาศ, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2543)

สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ในส่วนกลางได้เคลื่อนไหวกดดันต่อนโยบายรัฐบาลอยู่หลายครั้ง เช่น เดือนเมษายน 2542 ได้จัดทำหนังสือปกแดง “พรบ.ทุนรัฐวิสาหกิจ มีผลกระทบต่อพนักงานรถไฟอย่างไร” ได้เข้าร่วมชุมนุมคัดค้านกฎหมายขายชาติ (พรบ. 11 ฉบับ) จัดทำผ้าคาดหัว “หยุดขายรัฐวิสาหกิจหยุดขายชาติ” เดือนกันยายน 2542 ได้เคลื่อนไหวขบวนรถคาราวานเรียกร้องให้รัฐบาล “ยุบสภา คืนอำนาจให้ประชาชน” เพื่อให้กฎหมายขายชาติ เช่น พรบ.ทุนตกไป (สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย, 2542 : 34-36)

เนื่องจากการเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง คุณวิชัย สุทธากาศ จึงตั้งข้อสังเกตว่า “การเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการทำลายกระบวนการ นักต่อสู้แรงงาน บางคนถูกนักการเมืองกล่อม ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจบางคน ไปอิงนักการเมือง สายใครสายมัน ทำให้ไม่มีอิสระในการบริหารงาน หน้ามืดตามัว คัดสินใจผิด และผู้นำบางคนขาดความสนใจปัญหาของสังคม และมุ่งแก้ปัญหาส่วนตัวก่อน ” (วิชัย สุทธากาศ, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2542)

ในทัศนะของคุณวิชัย บุญโสภิต อดีตเลขานุการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ มองว่า “ปัญหาใหญ่คือ ประชาชนไม่ค่อยเข้าใจการทำงานของสมาพันธ์ฯ ยังมองว่าเป็นการเรียกร้องเพื่อประโยชน์ของตน ในสายตาของประชาชนสมาพันธ์คือ ผู้ร้าย อย่างเมื่อก่อนเป็นสหภาพแรงงาน พอถูก รสช.ปฏิบัติ ประชาชนชอบใจ เมื่อเป็นอย่างนี้สมาพันธ์ฯ ไม่ค่อยได้เคลื่อนไหวในแนวหน้ามากนัก เพราะทุกคนก็มีหน้าที่ประจำ ไม่ค่อยมีเวลา รัฐบาลมีสื่อมากมาย น่าจะเปิดโอกาสให้สมาพันธ์ฯ ได้แสดงบทบาทให้มากขึ้น คนมีการศึกษาน้อยก็คือเจ้าของประเทศเช่นเดียวกัน” (บุญโสภิต, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2542)

ในมุมมองของคุณวัฒนา คำลุ่นชา ในฐานะสมาชิกของสมาพันธ์ฯ ได้สรุปบทเรียนการทำงานว่า “สมาพันธ์ฯ อยู่ได้ด้วยความรู้ลึกเป็นเพื่อน มีอะไรเราก็เข้าร่วม มีจุดยืนที่แน่นอน การทำงานไม่ค่อยเต็มร้อยคนที่เคยไปร่วมก็ไป แต่พอไปแล้วไม่มีใครก็ต้องถอยเหมือนกัน ส่วนหนึ่งไปร่วมกิจกรรมไม่ได้เพราะหัวหน้าไม่ให้ไป ... บุคลากรแต่ละสมาคมต้องเสียเวลาให้กับสมาพันธ์ฯ อันดับแรก ก็คือ การเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการนัดหมาย การสร้างสรรผลงานอื่น ๆ ก็จะตามมาเอง” (วัฒนา คำลุ่นชา, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2542)

ปัญหาการประชุมของสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ที่ประกอบด้วยสมาคมย่อย ๆ หลายสมาคม ทำให้การประชุม ไม่ค่อยครบองค์ประชุม ทำให้ขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการแก้ปัญหาในเรื่องนี้คุณชาติชาย สุทธิพันธ์ เสนอว่า “ให้ออกแบบหนังสือแจ้งกรรมการแต่ละสมาคม แจ้งรายชื่อที่จะร่วมการทำงานในรูปแบบสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) โดยในหนังสือต้องแจ้งให้เข้าประชุมได้ทุกครั้ง หากไม่สามารถเข้าร่วมได้ ให้จัดหาผู้ทำการประชุมแทน แต่ละของสมาคม และหลังจากนั้นจะต้องตั้งผู้ติดตามผลงานการประชุม ประสานในแต่ละหน่วยงาน...ต้องหาคนที่มานำและตั้งใจให้สมาชิกเข้าร่วมกันได้ ต้องหาคนพูดแล้วให้ตัวแทนรับฟัง มาวางรูปแบบกันใหม่ และประชุมกันแบบเต็มที่” (ชาติชาย สุทธิพันธ์, สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2543)

ในมุมมองของนายสุพิเชฐ สุวรรณชาติ กรรมการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ในฐานะประธานบริหารสาขาสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจรถไฟภาคใหญ่กล่าวว่า “หากจะปรับปรุงการทำงานของ สรส. ต้องปรับปรุงการจัดการ เพิ่มองค์ความรู้ เรื่องกฎหมายและข้อมูลใหม่ให้แก่สมาชิกและการทำให้ประชาชนเข้าใจในการเคลื่อนไหวว่า เราทำเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่มองว่าเราทำเพื่อประโยชน์ของตัวเอง แต่ต้องยอมรับข้อจำกัด เช่น เวลาว่างที่ประชุมไม่ตรงกัน คนจะมาประชุมน้อย การบริหารงานของ สรส. ไม่สามารถทำได้เต็มที่ เพราะกรรมการหลายท่านติดงานประจำ และแผนงานส่วนใหญ่จะวางแผนมาจากส่วนกลาง” (สุพิเชฐ สุวรรณชาติ, สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2543)

ในภาพรวมถือว่าสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เป็นองค์กรแรงงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศ ในช่วง 2-3 ปี ได้มีการเคลื่อนไหวคัดค้านนโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอยู่บ่อยครั้ง แต่การที่มีองค์กรย่อย (สมาคมย่อย) อยู่มากและหลากหลาย การเคลื่อนไหวให้มีเอกภาพทุก ๆ ส่วนของประเทศ จะทำได้ยาก โดยเฉพาะเมื่องบประมาณในการจัดการก็มีค่อนข้างน้อย สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ จึงเคลื่อนไหวร่วมกับองค์กรอื่น เช่น ในกรณีจังหวัดสงขลา ได้ประสานความร่วมมือกับสมัชชาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง เพื่อเคลื่อนไหวสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน โดยกรรมการของสมาพันธ์ ๓ จำนวน 2 คน เป็นกรรมการของสมัชชา ๓

25. สมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา

หนังตะลุงถือว่าเป็นการแสดงที่มีมาช้านานในภาคใต้ของไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ถือว่าเป็นละครเงา (Shadow Plays) “หนังจากภาคใต้ได้เข้าไปเล่นในกรุงเทพฯ ครั้งแรกสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยาพิฑูจ (เผือก) นำไปเล่นแถวนางเลิ้ง หนังที่เข้าไปครั้งนั้นไปจากจังหวัดพัทลุง คนกรุงเทพฯ จึงเรียก ‘หนังพัทลุง’ แล้วเสียงเพี้ยนเป็นหนังตะลุง ในภายหลัง” (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้

เล่ม 10, 2529 : 3927) องค์ประกอบในการเล่นหนังตะลุงคือ คณะหนัง เครื่องดนตรี โรงหนัง และรูปหนัง คณะละประมาณ 150-200 ตัว

สมาพันธ์หนังตะลุงได้ยกฐานะมาจากชมรมหนังตะลุงในปี พ.ศ. 2539 การก่อตั้งของชมรมหนังตะลุงได้เริ่มเมื่อปี พ.ศ.2527 เนื่องจากชาวบ้านเริ่มดูหนังตะลุงน้อยลง อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน ที่อิทธิพลของละครโทรทัศน์เข้ามามีบทบาท ทำให้หนังตะลุงชบเซามาก ทางนายหนังบางท่านจึงได้หารือกับวิทยาลัยครูสงขลา (สถาบันราชภัฏสงขลาชื่อปัจจุบัน) โดยได้สำรวจเรียนเชิญนายหนังของภาคใต้ ได้ 200 กว่าคน มาประชุมปรึกษาหารือกันในปี พ.ศ. 2528 ที่จังหวัดสงขลา ได้ตั้งที่ทำการชมรมที่บ้านหนังกัน ทองหล่อ ศิลปินแห่งชาติ ที่บ้านน้ำกระจาย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และได้เลือกให้นายนครินทร์ ซาทองเป็นประธานชมรม ฯ

“เป้าหมายหลักของสมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา คือ การฟื้นฟูหนังตะลุงขึ้นมา สำรวจผลงานภูมิปัญญา มุ่งหน้าหาหนังตะลุงเก่า ๆ ขึ้นมา นอกจากนี้ก็พยายามสรรหาหนังตะลุงเด็กขึ้นมา โดยให้กรรมการสมาพันธ์ช่วยกันหาเด็กในโรงเรียนที่มีความสามารถ เชื้อมันในอนาคตของหนังตะลุง เพราะหนังตะลุงฝึกกันยากมาก มีหลายขั้นตอน สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เด็กไม่สนใจหนังตะลุงก็มาจากสิ่งแวดล้อม ครอบครัว เพราะการหลงกระแสสังคม ให้เวลาส่วนมากไปกับการหาเงิน ไม่มีเวลาจะแนะให้เด็กดูหนังตะลุง แต่หนังตะลุงส่วนหนึ่งที่ไม่ค่อยพัฒนา ก็มักจะมาจากผู้ใหญ่ที่ไม่เห็นความสำคัญ ไม่จริงใจ” (นครินทร์ ซาทอง, สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2542)

การบริหารของสมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา มีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น การประสานงาน มีอุปสรรคบ้าง หนังสือที่เชิญไปบางคนก็บอกว่าไม่ได้รับ และการประชุมไม่มีสถานที่ที่ชัดเจน เร่ร้อนไปมา เพื่อเปลี่ยนที่ประชุมบ่อย สมาชิกก็ลำบากในการเดินทางไปประชุม งบประมาณก็ระดมทุนกันเอง ภาครัฐไม่ค่อยช่วยเหลือด้วยความจริงใจ คุณ โสภากา สมเขาใหญ่ วิเคราะห์ว่า (สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542) “องค์กรนี้ถ้าไม่มีอาจารย์นครินทร์กับหนังประเสริฐ โอกาสที่จะดำเนินไปได้คงไม่ง่าย เพราะเท่าที่ดูมา อาจารย์นครินทร์ใช้จ่ายที่เป็นส่วนตัว คงไม่ใช่ด้านเดียว จ่ายออกมาจากรายได้เล่นหนังบ้าง แต่เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ของเราเข้มแข็งพอสมควร”

หากมองจากคนภายนอก สมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา มีความเข้มแข็งพอสมควร มีการประชุมกันทุกเดือน (ทุกวันเสาร์แรกของเดือน) โดยมีสมาชิกเข้าร่วมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของสมาชิกทั้งหมด มีการวางแผนการทำงานเป็นปี ปรับทุก ๆ ปี ตามความเหมาะสม และทำในรูปแบบโครงการผ่านสภาวัฒนธรรม และมีการติดตามผลงานและสรุปโครงการในรอบปี พิมพ์รายงานแจกสมาชิกในวันประชุมใหญ่ประจำปี แต่มีปัญหาอยู่บ้างที่ สมาชิกอาวุโสบางท่านไม่เข้าใจในรูปแบบ การบริหารและการพัฒนาองค์กร ไม่เข้าใจ

นโยบายบางอย่างของสมาพันธ์ บางคนพยายามแยกตัวไปตั้งเป็นสมาคมใหม่ แต่ก็ไม่สำเร็จสมาชิกส่วนใหญ่ไม่เอาด้วย (ประเสริฐ รัชชวงศ์, สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2542)

ในทัศนะของคุณบุญเลิศ แสงสีคำ ตำแหน่งฝ่ายวิชาการของสมาพันธ์นั้งตะลุงจังหวัดสงขลา มองว่า “การวางแผนงานอนาคต ไม่ดีเท่าที่ควร ขาดเงินสนับสนุน เพราะสมาชิกมีหลายอาชีพ ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยวิญญาน และใจรักเท่านั้น หากจะปรับปรุงองค์กรให้ดีขึ้นต้องประชาสัมพันธ์การทำงานขององค์กรให้มากกว่าเดิม เพื่อผู้กระแสสังคม พร้อมทั้งดำเนินการหาเงินเพื่อเป็นทุนสำรองในการวิเคราะห์ วิจัยงานของสมาพันธ์ฯให้ดีขึ้น” (บุญเลิศ แสงสีคำ, สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542)

อาจารย์นครินทร์ ซาทอง ประธานสมาพันธ์นั้งตะลุงจังหวัดสงขลา ได้เข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมในจังหวัดสงขลา อย่างหลากหลายเพื่อ “ปลูกจิตสำนึกให้ความเป็นคนธรรมดาได้เป็นมนุษย์ จุดประกายทบทวนจิตสำนึกที่ดี” ได้วิเคราะห์การทำงานของสามองค์กรหลักในจังหวัดสงขลาว่า “ประชาคมจังหวัด ส่วนข้าราชการประจำ ขาดความจริงใจในการทำงานด้านวัฒนธรรม วิสัยทัศน์สงขลา 2555 การเมืองทุกระดับขาดความจริงใจ คำนึงผลประโยชน์ตนมากกว่า ส่วนสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง มองว่าเป็นองค์กรอิสระ ชี้นำประชาชนในสิ่งที่เหมาะที่ควร ตามสภาพปัจจุบันในทางสร้างสรรค์ แต่มีปัญหาที่กรรมการบางคน เอาความรู้สึกส่วนตัวมาชี้นำสมาชิก โจมตีพรรคการเมือง บางพรรคอย่างออกหน้าออกตา ควรจะเก็บความรู้สึกให้อยู่ในใจอย่าออกหน้ามากเกินไป เพราะไม่ใช่หน้าที่ของสมาชิก คือให้ระวังอย่าได้เป็นเครื่องมือของใคร” (นครินทร์ ซาทอง, สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542)

กล่าวโดยรวมกิจกรรมของสมาพันธ์นั้งตะลุงจังหวัดสงขลา พยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของภาคใต้เอาไว้ โดยพยายามฝึกซ้อมหนังเด็ก ๆ ให้มารับบทบาทมากขึ้น พร้อมทั้งพยายามเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมกับองค์กรต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ด้วยจิตใจที่เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

26. สมาคมมุสลิมหาดใหญ่

สมาคมมุสลิมหาดใหญ่ ได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2490 โดยคนมุสลิมเห็นว่าหาดใหญ่เป็นชุมทางที่คนจากหัวเขา (อ.เมืองสงขลา) และ โคนเขา (หาดใหญ่ใน) มาติดต่อค้าขาย เลยคิดว่าน่าจะมีศูนย์กลางของพี่น้องมุสลิมสักแห่ง จึงรวบรวมเงินซื้อที่ดินได้ 2 ไร่ แล้วจดทะเบียนเป็นสมาคมมุสลิม ได้เขียนวัตถุประสงค์ในการจดทะเบียนสมาคมว่า เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนร่วมกันในทางศาสนาและสังคม สมาคมไม่เกี่ยวข้องกับกรบริหารองค์กรทางศาสนาของอิสลามในประเทศไทย คนไม่เข้าใจคิดว่าเป็นองค์กรเดียวกัน กิจกรรมของสมาคมทำตามเจตนารมณ์ของสมาคม ซึ่งแตกต่างจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีสมาชิกของสมาคมประมาณ 200 คน การบริหารงานมีการเลือกตั้งทั่วไป 2 ปี หนึ่งครั้ง เป็นการเลือกกรรมการ มีการประชุมเดือนละครั้ง เพื่อวางแผนงานที่จะทำ ติดตามผลงานที่ทำมา คนที่มาเป็นกรรมการส่วนมาก มีความ

ปรารถนาทำงานเพื่อ ส่วนรวม สมาคมจึงไม่ค่อยมีปัญหาอะไร (เต็ม เหมมัน, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543)

นายมหรอด ไบระบะอู กรรมการท่านหนึ่งกล่าวว่า ปัญหาที่ประสบอยู่คือ บางครั้งการประชุมมี กรรมการไม่ครบองค์ประชุม แต่ไม่ได้มีความขัดแย้งใด อาจจะติดภาระ (นุหรอด ไบระบะอู, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543) เช่นเดียวกับคุณสมชาย และตี เหรียญญิกของสมาคม สรุปภาพรวมว่า การบริหารงานอยู่ใน ขั้นที่ดี มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ มีการประสานงานที่ดี การติดตามผลงานดีเยี่ยม แต่อาจจะมีความ ขัดแย้งบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ประปราย (สมชาย และตี, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543) แต่ในทัศนะของคุณสุติมา หมัดอาดัม เหรียญญิกของสมาคม วิเคราะห์ว่า อุปกรณ์สำนักงานยังไม่มี ยังไม่พร้อม งานยังไม่เป็นระบบ ซึ่ง ต้องใช้เวลา อยากให้บุคลากรให้ความร่วมมือในการประชุม โดยการประชุมทุกครั้งควรมาให้ครบทุกคน (สุติมา หมัดอาดัม, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543)

ในมุมมองของนายเต็ม เหมมัน อุปนายกสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ วิเคราะห์ถึงการทำงานของประชาคมจังหวัด วิสัยทัศน์สงขลา 2555 และสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมืองว่า “ได้ยื่นข่าวแต่ไม่ได้เข้าไปคลุกคลี เลยไม่รู้ว่าจะคิดกันยังไง เพราะคนเหล่านี้พอมีปัญหาแล้วถึงจะเข้าหาประชาชน จริง ๆ แล้ว เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องของหน้าที่ของแต่ละคน ประชาชนทั่ว ๆ ไปที่จะรับรู้ รับฟัง แต่ว่าในกลุ่มที่ตั้งขึ้นทั้ง 3 กลุ่ม มีวัตถุประสงค์ที่ดูสวยหรู แต่เวลาทำอะไรงจริง ๆ แล้ว ประชาชนไม่ทราบ ไม่ให้ประชาชนรับรู้ ไม่ค่อยสนใจประชาชนเท่าไร” (เต็ม เหมมัน, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543) มุมมองที่กล่าวมาน่าสนใจเป็นทัศนะของผู้นำศาสนา ที่มีประสบการณ์ยาวนาน สังเกตการทำงานขององค์กรต่าง ๆ มุมมองของผู้นำทางศาสนา จะมีความรู้สึกว่าการทำงานในรูปสมาคมเป็นการมาช่วยเหลือสังคม เพื่อให้สังคมดีขึ้น มาเสียสละ หรืออุทิศตนเองเพื่อสังคม ดังคำกล่าวของคุณสมพงษ์ และตี อุปนายกสมาคมมุสลิมอีกท่านหนึ่งพูดว่า “แรงจูงใจในการทำงาน เพราะผมอยากเข้ามาเพื่อช่วยเหลือสังคม ผมอยากให้ทุก ๆ คนมีความคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ว่าจะมีความขัดแย้งบ้าง ก็ต้องถือว่าเป็นธรรมดา” (สมพงษ์ และตี, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543)

กรรมการสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ เคยไปร่วมประชุมกับสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง อยู่ 2-3 ครั้ง แต่ตอนหลังทางสมาคม ไม่ได้เข้าร่วมเป็นทางการ แลกเปลี่ยนต่าง ๆ ของสมาชิก ระยะเวลา ๆ จะไม่มีสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ ส่วนหนึ่งสมาคมคงไม่อยากจะไปยุ่งเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพราะอาจจะมีการเข้าใจผิดได้ง่าย กรรมการที่มาร่วมบางท่านจึงออกตัวว่า มาในนามส่วนตัว ไม่ใช่ในนามขององค์กร ส่วนในวิสัยทัศน์สงขลา 2555 และประชาคมจังหวัด ทางสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ ก็ไม่ได้เข้าร่วม กิจกรรมส่วนใหญ่ของสมาคมจะเน้นไปทางภารกิจทางด้านศาสนา และช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนสมาชิก ของตนเองเป็นด้านหลัก

27. ศูนย์พัฒนาภาคใต้

ศูนย์พัฒนาภาคใต้เป็นองค์กรพัฒนาภาครัฐ ที่ขึ้นตรงกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์คือ ช่วยวางแผนการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ถือว่าเป็นองค์กรหลักที่ดูแลการพัฒนาภาคใต้ เช่น ในช่วงที่ส่งเสริมให้จังหวัดจัดตั้งประชาคมจังหวัด ซึ่งเป็นแนวนโยบายการพัฒนาประเทศแนวใหม่ ที่ให้องค์กรอาสาสมัครประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ในจังหวัดที่มีความพร้อม โดยศูนย์พัฒนาภาคใต้ช่วยสนับสนุนข้อมูล การประสานงาน และวิธีการร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่

การบริหารงานของศูนย์พัฒนาภาคใต้ได้อยู่ภายใต้โครงสร้างระบบราชการ ที่ยังขาดการวางแผนล่วงหน้า จะเน้นการสั่งการจากส่วนกลาง ผู้นำองค์กรจะเป็นผู้บังคับบัญชาลูกน้อง ฉะนั้นลูกน้องต้องทำตามคำสั่งเพื่อความก้าวหน้าของตัวเอง การติดตามผลงานจะถูกกำหนดจากผู้บังคับบัญชา เลยกต้องทำงานไปตามคำสั่ง ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดแรงจูงใจในการทำงาน เพราะต้องทำตามคำสั่ง บางคำสั่งไม่ยอมทำตาม เพราะเป็นคำสั่งที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม แต่ก็ต้องทำ ทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน (วิโชติ จรุงโรจน์, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2543)

หากต้องการปรับปรุงการทำงานของศูนย์พัฒนาภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทัศนะของคุณวิโชติ จรุงโรจน์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ของศูนย์พัฒนาภาคใต้มองว่า “ระบบการประเมินผลน่าจะเป็นแบบ 2 ทาง ตรวจสอบกันได้ มีการกำหนดแผนการทำงานล่วงหน้า การประเมินผลงานขององค์กรภาครัฐควรให้ประชาชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการทำงาน มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานขององค์กรด้วย”

ปัญหาของประชาคมจังหวัด ที่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จากมุมมองของผู้ทำงานในศูนย์พัฒนาภาคใต้ ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนว่า รัฐบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง ทั้งงบประมาณสนับสนุน แต่ถ่วงขึ้นโดยธรรมชาติก็ต้องดูความพร้อมของแต่ละจังหวัด เช่น จังหวัดสงขลา มีความพร้อมโดยธรรมชาติของผู้เข้าร่วม แต่ถ้ามองในเชิงนโยบายยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังไม่มีความชัดเจนในการผลักดันเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากจังหวัดยังไม่ให้ความร่วมมือ จังหวัดอาจจะคิดว่า ถ้าประชาชนแข็งขึ้น จะทำให้บทบาทของจังหวัดลดลง

28. สมาคมอสังหาริมทรัพย์จังหวัดสงขลา

ช่วงเศรษฐกิจดี ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งเรื่องที่ดินจัดสรร บ้านจัดสรรเกิดขึ้นไปทั่ว และได้มีการรวมตัวของผู้ประกอบการทางด้านอสังหาริมทรัพย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรึกษาการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ พร้อมทั้ง

จัดนิทรรศการด้านอสังหาริมทรัพย์ จัดสัมมนา เพื่อให้ประชาชนรับทราบกิจกรรมของสมาคม และทำให้ผู้ประกอบการ ได้ประชาสัมพันธ์โครงการของตน และมีการจัดกิจกรรมเพื่อการกุศล ตามความเหมาะสมเป็นครั้งคราว

ผศ.ไพรัช วัชรพันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในฐานะที่ปรึกษาของสมาคม กล่าวว่า “ที่มาของสมาคมอสังหาริมทรัพย์ เกิดจากการที่นักข่าวมาสัมภาษณ์เพื่อหาข่าว โดยการถามคนเพียงคนเดียว จึงไม่ค่อยตรงเท่าที่ควร จึงได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นมา หาสมาชิกจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสม สมาชิกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นบุคคลที่ทำธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มที่สองคือ กลุ่มของผู้ที่มีความรู้ กลุ่มนักวิชาการที่ต้องการเรียนรู้ และช่วยเหลือทางวิชาการ สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง มี วาระ 2 ปี กิจกรรมหลัก ๆ ที่ผ่านมาก็คือการจัดนิทรรศการด้านอสังหาริมทรัพย์ การสัมมนาระยะสั้น โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และจากหนังสือพิมพ์ แต่การบริหารงานของสมาคมไม่ชัดเจนในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน การตลาด และบุคคล เป็นต้น และขาดการประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเท่าที่ควร ปัญหาสำคัญคือมีความขัดแย้งในองค์กรสูง เพราะผลประโยชน์ในการแข่งขันทางตลาด เรื่องของโครงการต่าง ๆ ที่แต่ละคนมีของตัวเองอยู่ ทำให้องค์กรขาดเอกภาพ โดยเฉพาะผู้ประกอบการส่วนมาก เป็นมือสมัครเล่น ขาดมืออาชีพ ขาดความรู้เรื่องวิชาชีพที่ตนทำอยู่ ทำตามกระแสสังคม ขาดการเรียนการสอนในสถาบันต่าง ๆ ” (ไพรัช วัชรพันธ์, สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2543)

คุณเพ็ญณี ฤทธิกาญจน์ แกนนำคนสำคัญในการก่อตั้งสมาคมอสังหาริมทรัพย์ กล่าวถึงการบริหารสมาคมว่า “คณะกรรมการมาจากผู้เป็นเจ้าของโครงการบ้านจัดสรรต่าง ๆ มีวาระบริหาร 2 ปี มีการแต่งตั้งถูกต้อง ตามกฎหมาย มีการเสนอรายชื่อให้กับกรมการค้าภายในก่อนว่ามีสมาชิกจำนวนเท่าไร แล้วเลือกตั้งกรรมการ โดยการโหวต ยุคที่ก่อตั้งนั้นเศรษฐกิจกำลังดี แต่ต่อมาทุกคนก็มาเจอกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยซึ่งมาครบวาระ 2 ปี ของการบริหารของสมาคม พอดี ก็ทำให้ทุกคนต่างสลายตัวออกไป รวมตัวกันไม่ได้” (เพ็ญณี ฤทธิกาญจน์, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543)

ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประสบกับภาวะซบเซา คดดำมาตลอดและไม่มีสัญญาณการฟื้นตัว เพราะประชาชนไม่มีกำลังซื้อ ธนาคารไม่ปล่อยสินเชื่อ โครงการที่มีอยู่แล้วก็มากเกินความต้องการของตลาด รัฐบาลได้ช่วยเหลือ ด้วย 2 มาตรการ มาตรการแรกคือ อนุมัติลดค่าธรรมเนียมโอนค่าซื้อขายที่ดิน โดยเฉพาะในส่วนการปรับโครงสร้างหนี้ จากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 0.1 และลดภาษีธุรกิจเฉพาะจากร้อยละ 3.3 เป็นร้อยละ 0.11 ซึ่งจะสิ้นสุดที่เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2544 มาตรการที่สอง รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติ จัดสรรที่ดินออกบังคับใช้เมื่อ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 โดยตาม พรบ. นี้ระบุว่า “ที่ดินคิดจ่านองไม่ได้ ต้องขออนุมัติจัดสรร ต้องมีผู้รับประกันสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งต้องใช้เงิน

สูง เงินคาวนาก็ต้องฝากธนาคาร หรือแม้แต่ทรัพย์สินส่วนกลาง ต้องมีนิติบุคคลบริหาร ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ราคาขายก็จะสูงตาม และเป็นภาระ ต่อผู้บริโภคที่ต้องซื้อบ้านในราคาแพงกว่าเดิม แต่ผู้บริโภคจะได้รับการคุ้มครองมากขึ้น เพราะ เมื่อจ่ายเงินหมดแล้ว ก็สามารถโอนบ้านได้ทันที ซึ่งต่างกับก่อนหน้าที่ไม่สามารถโอนได้ เพราะบริษัทที่ทำโครงการยังจำนองที่ดินกับธนาคารอยู่ ส่วนธนาคารก็ได้รับผลดี คือมีสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้น เพราะผู้ประกอบการต้องเป็นมืออาชีพจริง ๆ ” (ไฟกัตสงขลา, 2543 : 13)

ส่วนในมุมมองของผู้ประกอบการ รัฐบาลน่าจะกระตุ้นให้ธนาคารปล่อยสินเชื่อ และช่วยเหลือผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ ที่ได้ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นตั้งแต่ร้อยละ 50 ของโครงการ โดยเฉพาะเมื่อลูกค้าไม่ติดต่อกลับมา เพราะ ไม่มีกำลังในการผ่อน หรือกลัวว่าธนาคารไม่ปล่อยกู้ บางคนเขาจะเอาที่ดิน ไม่เอาบ้าน จะทำได้หรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้สมาชิกของชมรมตั้งใจจะรวมตัว พี่นตัวอสังหาริมทรัพย์ ขึ้นมาอีกสักครั้ง เพื่อต่อรองกับธนาคารและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง (เพ็ญณี ฤทธิกาญจน์, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543)

29. สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศเข้ามาเที่ยวแต่ละปีสูงมาก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ เพราะพื้นที่อยู่ใกล้ชิดชายแดน ประเทศมาเลเซีย มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย และโดยทั่ว ๆ ไป ถือว่าค่อนข้างปลอดภัยสูงกว่าจังหวัดชายแดนอื่น ๆ โดยเฉพาะเมืองหาดใหญ่ ถือว่าเป็นเมืองธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดของภาคใต้

สมาคมของเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาเมืองคักรหลักอยู่ 4 สมาคม คือ หนึ่ง สมาคมโรงแรมหาดใหญ่สงขลา จะเป็นของผู้ประกอบการทางด้านโรงแรม สองสมาคมมัคคุเทศน์จังหวัดสงขลา จะเป็นของผู้ประกอบการนำเที่ยว ที่มีมัคคุเทศน์ของแต่ละบริษัทเป็นสมาชิก สามสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ที่ได้ก่อตั้งมาประมาณ 22 ปีแล้ว มีนายกสมาคมถึง 11 คนที่ผ่านมา สี่สมาพันธ์ธุรกิจท่องเที่ยวสงขลา ที่มี พล.ต.ต.มาโนช ไกรวงศ์ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา ดำรงตำแหน่งประธานสมาพันธ์ และนายพิชัย รักตะสิงห์ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 1 เป็นเลขาธิการ เพราะความแตกแยกของภาคเอกชนที่รวมตัวกันไม่ได้ (ไฟกัตสงขลา, 2541 : 1)

สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ที่ถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ มีปัญหาการบริหารงานที่แบ่งพรรคแบ่งพวก อยู่บ่อยครั้ง ทำให้งานของสมาคมไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ในทัศนะของ นายทรงชัย จิโรตติกำจร อดีตนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวกล่าวว่า “กรรมการและสมาชิกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวแทบไม่สนใจการบริหารงานของสมาคมเลย” แต่แกนนำของสมาคมบางคนกล่าวว่า ที่สมาคมมีปัญหาเพราะ ผู้นำสมาคมไปเล่นการเมืองท้องถิ่น (สมัครสมาชิกสภาเทศบาลนครหาดใหญ่) แล้วไม่ได้ลาออกจากตำแหน่งในสมาคม ทำให้สมาคมเสียชื่อเสียง

นายสมชาย อุคตลาภสกุล อธิบดีนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาในระยะแรก ๆ ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาคมว่า “จะต้องเปลี่ยนวิธีการเลือกตั้งนายกสมาคมฯ เมื่อไม่มีกรรมการที่เหมาะสม ก็ให้คัดเลือกคนภายนอกที่เหมาะสมมาเป็น พร้อมทั้งให้เชิญตัวแทนจาก 16 องค์กรมาเป็นกรรมการ เพื่อให้คนที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์และเสียสละมาเป็นนายก ฯ อย่างน้อยต้องพร้อมที่จะใช้เงินส่วนตัว ทำงาน 5 แส่นบาท ซึ่งคุ้มกับชื่อเสียง เกียรติยศที่ได้ พร้อมทั้งควรแก้ไขข้อบังคับของสมาคม ให้ตำแหน่งนายกสมาคมเหลือเพียง 1 ปี ให้ประชุมกรรมการและสมาชิกเดือนละครั้ง หากนายกและกรรมการจะสมัครการเมืองให้ลาออก” (ไฟกัศสงขลา, 2543 : 19)

ความขัดแย้งในสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มูลเหตุหนึ่งมาจากการที่สมาชิกใหม่ 34 คนที่มาจากสมาคมมัคคุเทศน์จังหวัดสงขลา พยายามสนับสนุนให้นายเอกชัย สว่างนิพันธ์ อธิบดีนายกสมาคมมัคคุเทศน์ขึ้นเป็นนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งกรรมการบางท่านว่าสมาชิกใหม่ น่าจะไม่ต้องตามกฎหมาย ควรจะให้นายทะเบียนกรรมการค้าภายในจังหวัดสงขลารับรองก่อน และควรจะเป็นสมาชิกวิสามัญไม่มีสิทธิเหมือนสมาชิกสามัญ ที่มีอยู่ 77 คน ที่จะมิตสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งได้ แต่ผู้ติดตามปัญหาความขัดแย้งมองว่า น่าจะมีมูลเหตุจาก ข่าวก้าวหน้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จะให้งบประมาณการท่องเที่ยวแก่สมาคม 15 ล้านบาท และกรณีของเรือสตาร์ครุฑที่เข้ามาสงขลา โดยให้สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวดูแล (ไฟกัศสงขลา, 2543 : 19)

ในช่วงปฏิรูปการเมือง สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมืองเป็นครั้งคราว และช่วงที่จังหวัดจัดทำวิสัยทัศน์สงขลา 2555 สมาคมก็ได้ไปช่วยตามความเหมาะสม แต่เนื่องจากความไม่เป็นเอกภาพของสมาคม ระยะหลังกิจกรรมของสมาคมจึงซบเซาลงไป แต่สภาพยังคงคิดว่า สภาพของสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวสงขลา ที่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไปบริหาร เพราะกลัวว่า จะกระทบต่อโครงการท่องเที่ยวของจังหวัด จริง ๆ แล้วสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาควรจะรวมตัวเป็นองค์กรเดียวกันกับสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา เพราะมีเป้าหมายการดำเนินงานคล้าย ๆ กัน ในอดีตทางจังหวัดพยายามให้องค์กร/สมาพันธ์ธุรกิจร่วมมือกัน เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ได้ลงนามประกาศการแต่งตั้งคณะทำงานฟื้นฟูเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2541 เพื่อให้ “ 1. พิจารณาจัดทำแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ในระยะสั้น 2. พิจารณาจัดทำแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาในระยะยาว เพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล และ 3 พิจารณามาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา” (ไฟกัศสงขลา, 2541 : 15) โดยให้สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา สมาคมโรงแรมหาดใหญ่-สงขลา สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมมัคคุเทศน์อาชีพจังหวัดสงขลา ชมรมผู้ประกอบการค้าปลีกหาดใหญ่ และชมรม

ไทยบริการธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นกรรมการ โดยให้ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 1 เป็นเลขานุการ ซึ่งหากชมรม/สมาคม ที่กล่าวมา ทำงานอย่างร่วมแรงร่วมใจจริงจัง ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ มั่นใจว่าการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาเป็นไปด้วยดี

กล่าวโดยสรุปความขัดแย้งในสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา เป็นเรื่องธรรมดาขององค์กร/สมาคม ที่จะต้องผ่านไปให้ได้ โดยผู้นำองค์กร กรรมการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องกลับมาพิจารณาหาสาเหตุ และใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหามาให้ได้

30. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในเก้าจังหวัดของภาคใต้ ที่ถือว่าเป็นสาขาหนึ่งของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนด้านอุตสาหกรรม ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2527 โดยมีสมาชิกเริ่มต้น 26 ราย โดยใช้ชื่อว่า “สมาคมอุตสาหกรรมไทยจังหวัดสงขลา” และเปลี่ยนเป็น “สภาอุตสาหกรรมส่วนท้องถิ่นจังหวัดสงขลา และจังหวัดใกล้เคียง” ในวันที่ 29 ธันวาคม 2530 ตามพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และเปลี่ยนเป็น “สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา” ในปี พ.ศ. 2537 (สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา, 2543 : 5)

วัตถุประสงค์ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาที่สำคัญคือ เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในการเจรจากับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อบรรเทาปัญหาของสมาชิก ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรม ตรวจสอบสินค้า ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า หรือใบรับรองคุณภาพสินค้า และให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาล เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรม สมาชิกของสมาคมอุตสาหกรรมของจังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สมาชิกประเภทสามัญ (เป็นนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และประกอบอุตสาหกรรม โดยมีโรงงานที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานแล้ว หรือเป็นสมาคมการค้าที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้าและมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรม) สมาชิกประเภทสมทบ (สมทบนิติบุคคล และสมทบบุคคลธรรมดา) และสมาชิกประเภทสมทบพิเศษ (จะขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาเท่านั้น ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย)

การบริหารงานของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา บริหารโดยคณะกรรมการจำนวน 27 คน ซึ่งมาจากทุกภาคอุตสาหกรรม มีวาระดำรงตำแหน่ง 2 ปี มีการประชุมปรึกษาหารือในการทำกิจกรรม ประเมินผลกิจกรรมที่ทำไป ทุกพฤหัสบดีที่ 3 ของทุกเดือน เดือนละหนึ่งครั้ง กิจกรรมที่สำคัญ คือออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า C/O ให้เข้มและจำหน่าย VDO วิชาการ จัดทะเบียน รหัสแท่ง BAR CODE จัดอบรมสัมมนา

ทางวิชาการ จัดเยี่ยมชมโรงงาน จัดทัศนศึกษาคูงานทั้งในและต่างประเทศ และบริการข้อมูลข่าวสาร โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ได้เข้าร่วมกิจกรรมหลายอย่างกับภาครัฐ และเอกชน (กรอ.จังหวัด) คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) และเป็นคณะกรรมการในสภาธุรกิจชายแดนภาคใต้ (T-GTBC) นอกจากนี้ มีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมทางสังคม เช่น โครงการรณรงค์สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ กิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลูกป่าชายเลน เป็นต้น แต่บางกิจกรรมมุ่งเน้นแก้ปัญหาที่สมาชิกประสบอยู่ เช่น ปัญหากระทบจากกรณีไฟฟ้าดับ กระพริบบ่อย ทำให้เกิดความเสียหายต่อการผลิต ได้เข้าหารือ กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหาดใหญ่ หรือกรณีที่ชาวประมงพื้นบ้านปิดอ่าว ทำเรื่อน้ำลึกสงขลา สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ได้ร่วมกับบุคลากรจากบริษัทสมาชิกประมาณ 600 คน จัดชุมนุมประท้วงหน้าศาลากลางจังหวัดสงขลา ในวันที่ 25 มิถุนายน 2542 เพื่อเรียกร้องให้จังหวัดสงขลารีบแก้ไขปัญหการปิดอ่าวทำเรื่อน้ำลึกสงขลาโดยด่วน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิก ที่ไม่สามารถนำสินค้าเข้าและส่งสินค้าออกได้

การจัดองค์การบริหารของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยประธาน 1 คน รองประธาน 5 คน กรรมการอื่น ๆ อีก 21 คน โดยมีคณะที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้นำหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้อง และคณาจารย์ที่ให้คำแนะนำทางวิชาการ จำนวน 22 คน โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงาน 3 คน

คุณอรุณวรรณ เพชรสังข์ ผู้จัดการของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ได้สรุปการทำงานของสภาฯ ว่า "มีคณะทำงาน 3 ด้าน ในแต่ละด้านจะมีประธานคณะทำงานคือ คณะทำงานด้านบุคลากร คณะทำงานด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย และคณะทำงานด้านกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมแต่ละด้านจะมีการสรุปประเมินผลแต่ละกิจกรรม และรายงานต่อที่ประชุม ความคิดเห็นแย้งจะมีบ้าง แต่จะใช้การประชุมตัดสิน และจบในที่ประชุม สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา เป็นที่แห่งเดียวของประเทศไทย ที่สามารถออก Bar Code รายได้ที่ใช้บริหารงาน ส่วนใหญ่มาจากการเก็บเงินค่าสมาชิก จากการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า C/O และจากกิจกรรมอบรม สัมมนาทางวิชาการ หากจะปรับปรุงสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ให้มีศักยภาพมากขึ้น รัฐต้องสนับสนุนด้านการเงินและค่าใช้จ่ายบางส่วน เช่น การจัดกิจกรรมฝึกอบรมของสภาฯ และผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลา ควรจะเป็นสมาชิกของสภาฯ เพราะปัจจุบันมีสมาชิกเพียง 110 ราย ทั้ง ๆ ที่จังหวัดสงขลา มีโรงงานประเภท 4 ประมาณ 500 โรงงาน...เป็นสมาชิกเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น" (อรุณวรรณ เพชรสังข์, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2543)

ปัญหาประการหนึ่งของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ที่ไม่มีใครกล้าพูดอย่างเปิดเผยคือ ความสัมพันธ์กับทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมองว่า ผู้ประกอบการทางอุตสาหกรรมเป็นเจ้าของกิจการ พอจะมีเงินทองจึงมักจะขอร้องให้บริจาคเงินช่วยเหลือภาครัฐ เพื่อการกุศล ทำให้กรรมการของสภาอุตสาหกรรมหนักใจ เพราะบางปีต้องช่วยบริจาคันับแสนบาท ซึ่งสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาก็ไม่ค่อย

มีเงิน นอกจากนั้นอาจจะมีความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ของกรรมการที่ดำรงตำแหน่งในสภาอุตสาหกรรมกับธุรกิจ ที่ตนเองดำเนินการอยู่ เป็นลักษณะเอื้อประโยชน์ให้แก่ธุรกิจตนเองเป็นกรณีพิเศษ (อดีตกรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา (ที่ไม่ประสงค์ออกนาม), สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2543)

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ได้ร่วมเคลื่อนไหวการปฏิรูปการเมืองร่วมกับสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ที่ร่วมกับกลุ่ม/องค์กร ทางสังคม ผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมือง นอกจากนั้นได้ส่งกรรมการเข้าร่วม การจัดทำวิสัยทัศน์ 2555 แต่ไม่ได้เข้าร่วม การดำเนินงานประชาคมจังหวัด

บทที่ 4

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

1. สามองค์กรหลัก : การเปรียบเทียบ การก่อตัว กระบวนการและผลงาน

1.1 สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง

1.1 การก่อตัวของสมัชชาจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง มาจากสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวย ที่มีการเคลื่อนไหวการปฏิรูปการเมืองทำให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่สนใจเข้าร่วมมือกัน โดยมีเป้าหมายที่รวมกันคือ ผลักดันให้ได้รัฐธรรมนูญใหม่ ที่เป็นของประชาชน จุดร่วมที่กว้างไกลแต่ชัดเจนเป็นรูปธรรม จึงไม่แปลกใจที่แนวร่วมมีหลากหลายตั้งแต่องค์กรราชการที่มีบุคลากรจากสามสถาบันการศึกษาเป็นแกนหลัก คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และสถาบันราชภัฏสงขลา ซึ่งมีภาพลักษณ์ เป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนั้นมืองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรกรรมกร องค์กรธุรกิจ กลุ่มผู้นำชาวบ้านและกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ เข้าร่วมทำงานเป็นกรรมการ ซึ่งหากไม่มีเป้าหมายร่วมคงจะเป็นการยากที่จะให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ร่วมงานกับสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ สมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา สหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา และคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้

1.2 กระบวนการทำงานของสมัชชาจังหวัดสงขลา จะเน้นความสัมพันธ์ในระดับราก เน้นปรึกษาหารือ จึงได้ใช้เวลาในการประชุมยาวนาน ครั้งละไม่ต่ำกว่าสามชั่วโมง เพราะถือว่าเป็นเวทีเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และในระยะแรกเริ่มมีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นประธานที่ประชุมอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ตัวแทนของทุกกลุ่มที่เข้าร่วม รู้สึกว่ามีส่วนช่วยกันรับผิดชอบ ภาระงานมิใช่ของคนใดคนหนึ่ง การทำงานแบบร่วมคิด ร่วมทำ ทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกภาคภูมิใจ ยังมีการบริหารการเงินที่เปิดเผยมอบให้ทุกคนรับรู้อยู่เสมอ มีข้อสงสัยประการใด ชักถามในที่ประชุมได้ หลายคนจะรู้สึก ประทับใจในการเป็นกรรมการของสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง โดยดูได้จากการแนะนำตนเอง ในการเขียนบทความ จัดรายการวิทยุ และเป็นวิทยากรในที่ต่าง ๆ การทำงานที่ไม่เน้นผู้นำองค์กรให้โดดเด่น ทำให้กรรมการตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันสูง ใครถนัดเรื่องอะไร ก็จะพยายามช่วยเหลือเรื่องที่ตนเองช่วยได้

1.3 เนื่องจากสถานการณ์ภายนอก เป็นตัวกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง หากมีสถานการณ์ร้อน เช่น มีการต่อต้านการปฏิรูปการเมือง องค์กรต่าง ๆ จะออกมาช่วย

เหลือมาก มีการร่วมแรงร่วมใจทำางเขียว เคนธรรงศ์สนับสนุน รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และช่วยกันจัดเวที ตามสถานที่ต่าง ๆ แต่หากสภาพการณ์ภายนอกเย็นลง เช่น รัฐธรรมนูญผ่านรัฐสภาแล้ว หลายองค์กรที่เข้าร่วมคิดว่า เสร็จภารกิจแล้ว การเข้าร่วมก็เริ่มลดน้อยลง กิจกรรมก็น้อยลง เช่น การพยายามให้สมาชิกเป็นแกนหลักในการศึกษารณรงค์กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ แต่ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

2. สงขลาประชาคม

2.1 สงขลาประชาคมก่อตั้งขึ้นมาจากแนวคิดเรื่องสังคมเข้มแข็ง หรือประชาสังคม (Civil Society) ที่มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ภาครัฐและภาคเอกชน เป็นองค์กรหลักจนขาดการมีส่วนร่วมของภาคสังคม ภาคประชาชน โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พยายามผลักดันแนวคิดให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทให้มากขึ้น แต่เนื่องจากเป้าหมายไม่ชัดเจน และพยายามประสานกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามาร่วมทำงาน โดยมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย ทำให้งานสะดุด ในระยะแรกเริ่ม โดยภาครัฐก็ไม่กล้า นำ เพราะจะขาดหลักการของประชาคม จะถูกกล่าวหาว่ารัฐเข้ามาชี้นำ หรือครอบงำ ส่วนภาคเอกชนและภาคประชาชน ก็ยังขาดความเชื่อมั่น เพราะยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณสนับสนุน ที่มีน้อยมาก ต้องช่วยกันคิดหาทุนดำเนินการ ทำให้กิจกรรมที่ออกมาน้อย ฉะนั้นในระยะเริ่มต้นกลายเป็นเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่าเวทีที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ก็มีผลดีทำให้ทุกฝ่ายได้ปรับตัวเอง

2.2 กระบวนการทำงานของสงขลาประชาคม ที่ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐเข้ามาชี้นำ ครอบงำ แต่ยินดีร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ทำให้คณะกรรมการสงขลาประชาคม รมัดระวังในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จนทำให้เกิดขาดเอกภาพภายใน เช่น เรื่องการเข้าร่วมงานวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ที่ภายในประชาคมมีมุมมองที่ต่างกัน แต่เมื่อทำกิจกรรมเรื่องเรียนรู้ เช่น จัดงานเทศกาลเรียนรู้ ทั้งในภาคใหญ่และสงขลา กิจกรรมดำเนินไปด้วยดี หรือจัดกิจกรรมงานอนุรักษ์ เช่น โครงการสืบชะตาป่าต้นน้ำเทพา ความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เป็นไปได้ดี ที่จริงแล้วการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยคัดเลือกผู้นำองค์กรไป โดยธรรมชาติ จะได้คนที่เห็นด้วยมาร่วมงาน ฉะนั้นการที่สงขลาประชาคมเริ่มจากกิจกรรมเล็ก ๆ แล้วขยายงานออกไป ถือว่าเป็นกระบวนการทำงานที่ถูกต้องและเหมาะสม

2.3 งานที่เหมาะสมกับสงขลาประชาคม น่าจะเป็นเรื่องกิจกรรมเรียนรู้ชุมชนตนเอง งานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และงานการเพิ่มสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่เพื่อให้องค์กรขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมีพลัง ก็ต้องมีกิจกรรมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่คิดว่าพอทำได้ กิจกรรมเพื่อจัดองค์กรและเสริมสร้างศักยภาพให้แก่สมาชิก กิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมเพื่อการหาทุน ซึ่งการทำกิจกรรมดังกล่าวจะต้องให้พลังกลุ่มและองค์กรที่เข้าร่วมอย่างค่อยเป็นค่อยไป พร้อมทั้งขยายแนวร่วม และเครือข่าย ในลักษณะ

“ดาวกระจาย” ที่ทำงานไม่รวมศูนย์ ให้แต่ละองค์กรย่อยเข้มแข็ง โดยให้เวทีสงขลาประชาคม เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก

3. วิสัยทัศน์สงขลา 2555

3.1 การเริ่มต้นของวิสัยทัศน์สงขลา 2555 มาจากความตั้งใจอันแน่วแน่ของนายบัญญัติ จันทน์เสนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาที่ปรารถนาจะพัฒนาเมืองสงขลาให้เจริญและน่าอยู่ โดยให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ เห็นเป้าหมายร่วมกัน โดยระดมความคิดที่หลากหลาย ให้มีแผนงานที่ชัดเจน

3.2 กระบวนการทำงาน พยายามเสนอแนวคิดแบบร่วมคิดร่วมทำ แต่เนื้อหายังคิดในกรอบของระบบราชการ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดยังเป็นเสาหลักในการดำเนินงาน จนถูกปรามาสว่า หากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ถูกย้าย งานของวิสัยทัศน์สงขลา 2555 จะเดินหน้าได้หรือไม่ ซึ่งฝ่ายที่เห็นด้วย คาดว่าน่าจะเดินหน้าไปได้ เพราะวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เป็นการรวมแผนงานของกรม กองต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และเขียนไว้อย่างกว้าง ๆ แต่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย คิดว่าหากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาคนใหม่ ไม่สนใจ อาจจะสนใจทำกิจกรรมด้านอื่น กิจกรรมของวิสัยทัศน์สงขลา ที่ได้เริ่มต้นไว้แล้ว อาจจะเดินหน้าได้ลำบาก เพราะจะมีข้อจำกัด เรื่องงบประมาณ และบุคลากรที่จะมาช่วยดำเนินงาน

3.3 ผลงานของวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ที่ออกมาให้ประชาชนรับทราบจะเป็นเรื่องนโยบายการพัฒนา การประชุมของคณะทำงาน ในด้านต่าง ๆ และการให้ประชาชนได้เข้าร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ยังคงกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหา เพราะคาดหวังให้หน่วยงานราชการเป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการแผนงานต่าง ๆ ที่ได้เสนอไว้

2. สามสิบองค์กรย่อย : การเปรียบเทียบข้อเด่นและข้อด้อยของแต่ละองค์กร

การวิเคราะห์องค์กรที่มีเป้าหมายแตกต่างกัน มีงบประมาณและกำลังคนที่แตกต่างกันคงจะทำได้ยาก ถึงแม้ว่าพอจะรับรู้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก็อาจจะเป็นความรู้สึกที่ผิดพลาดได้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดส่วนหนึ่งของการวิจัยในเชิงคุณภาพ แต่จากการสังเกตการประชุม การสัมภาษณ์บุคลากรที่อยู่ในองค์กร พอจะรับรู้ระบบการทำงานว่าองค์กรนั้นมีการทำงานแบบคณะกรรมการเป็นหลัก หรือมีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นองค์ประกอบหลักในการดำเนินกิจกรรม พอจะรับทราบความเป็นอิสระ เอกเทศในการบริหารจัดการ พอจะประเมินความเป็นปึกแผ่นของคนที่อยู่ในองค์กร และพอจะดูถึงศักยภาพในการปรับตัวของแต่ละองค์กรได้ระดับหนึ่ง โดยดูประวัติการทำงานที่ผ่านมา กรณาคูตารางข้างล่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ประเมินเบื้องต้นเพื่อให้เข้าใจแต่ละองค์กรมากขึ้น

ตาราง 6 สักยภาพในการบริหารงานของสามสิบองค์กรย่อย

ชื่อองค์กร	การนำองค์กร (Directing)		อิสระ ตัดสินใจ (Autonomy)			ปีกแผ่น (Coherence)			ปรับตัว (Adaptability)	
	ผู้นำ เข้มแข็ง	กรรม การ	สูง	กลาง	ต่ำ	สูง	กลาง	ต่ำ	ดี	พอใช้
1. หอการค้าจังหวัดสงขลา		✓		✓			✓		✓	
2. ศูนย์รวมชาวบ้านทูล	✓		✓				✓		✓	
3. คณะกรรมการประสานงาน องค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้		✓		✓			✓		✓	
4. กลุ่มทนายความ จังหวัดสงขลา	✓			✓				✓		✓
5. มหาวิทยาลัยทักษิณ		✓		✓			✓		✓	
6. มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์		✓		✓			✓		✓	
7. สภาอาจารย์ มอ.		✓	✓				✓		✓	
8. กองทุนรักบ้านเกิด		✓	✓				✓		✓	
9. กลุ่มวิฑูสร้างสรรค์	✓			✓			✓		✓	
10. หาดใหญ่สนทนา		✓		✓			✓			✓
11. สงขลาฟอรัม	✓			✓		✓			✓	
12. ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก	✓		✓				✓		✓	
13. กลุ่มรักกุยคู	✓		✓			✓			✓	
14. องค์กรบริหารส่วนจังหวัด		✓		✓				✓		✓
15. จังหวัดและอำเภอ	✓			✓			✓		✓	
16. สมาพันธ์องค์กรบริหาร ส่วนตำบล		✓		✓				✓		✓
17. กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาล	✓			✓			✓			✓
18. สหกรณ์การเกษตร จังหวัดสงขลา	✓			✓			✓		✓	
19. สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบท สงขลา		✓		✓			✓			✓

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อองค์กร	การนำองค์กร (Directing)		อิสระ ตัดสินใจ (Autonomy)			ปีกแผ่น (Coherence)			ปรับตัว (Adaptability)	
	ผู้นำ เข้มแข็ง	กรรม การ	สูง	กลาง	ต่ำ	สูง	กลาง	ต่ำ	ดี	พอใช้
20. สภาวัฒนธรรม จังหวัดสงขลา		✓		✓			✓		✓	
21. สถาบันราชภัฏสงขลา		✓		✓			✓		✓	
22. วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่	✓			✓			✓			✓
23. โรงเรียนอุดมศึกษา พนิชัยการ		✓		✓			✓			✓
24. สมาพันธ์แรงงานรัฐ วิสาหกิจสัมพันธ์		✓		✓			✓		✓	
25. สมาพันธ์หนังตะลุง จังหวัดสงขลา	✓		✓				✓		✓	
26. สมาคมมุสลิมหาดใหญ่		✓	✓			✓			✓	
27. ศูนย์พัฒนาภาคใต้		✓		✓				✓		✓
28. สมาคมอสังหาริมทรัพย์	✓			✓				✓		✓
29. สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา		✓		✓				✓		✓
30. สภาอุตสาหกรรม จังหวัดสงขลา		✓	✓				✓		✓	

หมายเหตุ ประมาณ 12 องค์กรที่การทำงานขึ้นกับผู้นำองค์กรสูงมาก มี 8 องค์กร มีอิสระการตัดสินใจสูง
มี 3 องค์กรที่มีความเป็นปีกแผ่นสูง โดยทั่ว ๆ ไปปรับตัวกันได้ดี

องค์กรที่ช่วยสนับสนุนองค์กรอาสาสมัครประชาชนที่ศึกษาสามองค์กรใหญ่ หากแบ่งสามสิบ
องค์กรย่อย โดยลักษณะของการทำงาน จะแยกเป็นองค์กรราชการได้ 7 องค์กร คือ 1. มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 3. สภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
5. จังหวัดและอำเภอ 6. สถาบันราชภัฏสงขลา 7. ศูนย์พัฒนาภาคใต้

เป็นองค์กรวิชาชีพหรือกลุ่มอาชีพ จำนวน 12 องค์กร คือ 1. ศูนย์รวมยางบ้านพรุ 2. กลุ่มทนายความจังหวัดสงขลา 3. กลุ่มวิद्यุสรสร้างสรรค์ 4. สมาพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบล 5. กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาล 6. สหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา 7. สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ 8. สมาพันธ์หนังสือพิมพ์จังหวัดสงขลา 9. สมาคมอสังหาริมทรัพย์จังหวัดสงขลา 10. สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว 11. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา 12. หอการค้าจังหวัดสงขลา เป็นองค์กรของเอกชน 6 องค์กร คือ 1. หอการค้าจังหวัดสงขลา 2. วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ 3. โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์การ 4. สมาคมอสังหาริมทรัพย์จังหวัดสงขลา 5. สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว 6. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา เป็นองค์กรอาสาสมัครของประชาชน จำนวน 9 องค์กร คือ 1. กองทุนรักบ้านเกิด 2. หาดใหญ่สนทนา 3. สงขลาฟอรัม 4. ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก 5. กลุ่มรักสุขภาพ 6. สมาพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบล 7. สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา 8. สภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 9. คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้

การขับเคลื่อนอย่างมีพลังจะกำเนิดขึ้นเมื่อ มี 2-3 องค์กรร่วมกัน ผลักดันอย่างจริงจัง สิ่งที่คาดคิดว่าเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งบางครั้งอาจจะต่อต้านนโยบายหรือโครงการของรัฐ แล้วหาพันธมิตรจากองค์กรต่าง ๆ ให้เห็นด้วย มาช่วยกัน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น การรณรงค์คัดค้านการก่อสร้างท่อก๊าซระหว่างไทยและมาเลเซีย โดยกลุ่มศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จังหวัดสงขลา ซึ่งมาจากนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ทำให้การคัดค้านมีพลัง โดยเฉพาะเมื่อมีการสื่อสารติดต่อกันบ่อยครั้ง และมีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมในอดีตด้วยกัน

ความเข้มแข็งประการหนึ่งขององค์กรอาสาสมัครของประชาชนในจังหวัดสงขลา คือ การที่ผู้นำบางคนได้ไปเข้าร่วมในหลาย ๆ องค์กร ทำให้เข้าใจและกำหนดทิศทางการทำงานให้มีพลังได้ โดยมีความสัมพันธ์รู้จักกันดีเป็นการส่วนตัว ทั้งทางราชการ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้การต่อสู้ทางความคิดเป็นไปอย่างแหลมคม แต่อยู่ในกรอบของสันติวิธี ซึ่งถือว่าการพัฒนากลุ่ม/องค์กรที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย หลายองค์กรมีความเห็นแย้ง ขัดแย้งกันภายใน แต่ผู้นำมักจะมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา ก็ต้องแก้ไขกันไป

ความเข้มแข็งอีกประการหนึ่ง ขององค์กรอาสาสมัครประชาชนในจังหวัดสงขลา คือการที่กลุ่มย่อยต่าง ๆ มารวมตัวกันได้อย่างรวดเร็ว เพื่อสนับสนุนหรือต่อต้านนโยบาย/โครงการต่าง ๆ ที่ทางกลุ่ม/องค์กรมีความเห็นร่วมกัน ไม่ว่าเรื่องการต่อต้าน การสร้างถนนกันทะเลสาบสงขลา การต่อต้านการสร้างอุโมงค์ลอดใต้ทะเลสาบ หรือการต่อต้านท่อก๊าซ ไทย มาเลเซีย ที่กลุ่มต่อต้านจัดตั้งองค์กรเฉพาะกิจ โดยการรวมตัวของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

การเข้าร่วมกิจกรรมของสามสิบองค์กรย่อย ทั้งสามองค์กรใหญ่ เป็นลักษณะคู่มือที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน หากกิจกรรมขององค์กรใหญ่มีเป้าหมายชัดเจน เห็นด้วยจะเข้าร่วม แต่เมื่อไม่เห็นด้วยก็จะถอยตัวออกมา

เช่น งานของสมาชิกจังหวัดสงขลา เพื่อการปฏิรูปการเมือง ในช่วงการรณรงค์ให้สมาชิกรัฐสภารับร่างรัฐธรรมนูญ สถานการณ์ภายนอกบีบบังคับมาก ทำให้ 26 องค์กรย่อยมาร่วมกับสมาชิกจังหวัดสงขลา แต่เมื่อรัฐสภาได้ผ่านรัฐธรรมนูญแล้ว กรรมการสมาชิกจังหวัดสงขลาอีกหลายท่าน จะเคลื่อนไหวต่อไปเกี่ยวกับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ แต่หลายองค์กรถือว่า ไม่ใช่งานสำคัญจะไม่เข้าร่วม กิจกรรมของสมาชิกฯ จึงลดน้อยลงเป็นลำดับ หรือกรณีวิสัยทัศน์สงขลา 2555 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา มุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง เชิญเข้าร่วมประชุม ปรีกษาหารือ ก็ยินดีเข้าร่วม แต่เมื่อเริ่มเห็นว่าจะเดินแบบระบบราชการ หลาย ๆ องค์กร ก็เริ่มตีตัวออกห่าง ซึ่งถือว่ากระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ ทำให้องค์กรต่าง ๆ ที่สนใจร่วมพัฒนาสังคม มีทักษะในการทำกิจกรรมกับกลุ่ม/องค์กรอื่น ๆ อย่างมีศักดิ์ศรีและรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ ใครจะมาชี้นำ หรือครอบงำค่อนข้างยาก ถือว่าเป็นการพัฒนาขององค์กรอาสาสมัครประชาชน ที่มีความหลากหลาย เป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญในการรังสรรค์ระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

หลายองค์กรบริหารแบบมีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็งชี้นำ แต่หลายองค์กรบริหารแบบปรีกษาหารือ มีกรรมการตัดสินใจ การมีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็ง อาจจะตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว แต่การทำงานแบบกรรมการตัดสินใจอาจจะช้า แต่ระยะยาวขององค์กรมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่า พัฒนาการทำงานร่วมกันได้ดีกว่า ไม่ต้องอิงผู้นำมากไป ส่วนความเป็นปีกแผ่นภายในองค์กร เกิดจากการเรียนรู้ปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กับแต่ละองค์กร บางองค์กรไม่มีความสามัคคี เพราะมีความขัดแย้งสูง ทำให้ความเป็นเอกภาพ และความเป็นปีกแผ่นลดน้อยลง ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับองค์กรเอกชนที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน เรื่องความเป็นอิสระการตัดสินใจ และความเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) องค์กรของภาครัฐ จะดีกว่า องค์กรของประชาสังคม องค์กรเล็ก ๆ ที่มีสมาชิกไม่มาก ค่อนข้างมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง ซึ่งทำให้มีการบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ มีความคล่องตัว อย่างไรก็ตามแต่ละองค์กรมีพลวัตการเปลี่ยนแปลง (dynamic) มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัย ที่ขึ้นอยู่กับกาลและสภาพแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องในช่วงนั้น ๆ บางช่วงเวลาองค์กรที่ศึกษาอาจจะมีความเป็นปีกแผ่นสูง มีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็ง แต่อีกช่วงหนึ่งของเวลา อาจจะมีความเป็นปีกแผ่นลดต่ำลง มีการบริหารแบบคณะกรรมการ ร่วมกันรับผิดชอบมากกว่าพึ่งพิงผู้นำคนใดคนหนึ่ง กล่าวคือมีพลวัตการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับตัวขององค์กรอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

- จดหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2540 ที่ สข 00172/13785 หน้า 2-3.
- จดหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาถึงคณะกรรมการดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติทุกด้าน ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2542 ที่ สข00172/2224, หน้า 3.
- จดหมายจากสำนักงานจังหวัดสงขลา ลงวันที่ 21 กันยายน 2542 ที่ สข 00172/27903.
- จดหมายเชิญจากคณะกรรมการร่วมสร้างอนาคต เด็กไทย หัวใจไทย 2542. ลงวันที่ 15 มกราคม.
- "จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2555" 2539 ใน เอกสารประกอบการสัมมนาประมวลวิสัยทัศน์สงขลา 2555 : รายงานการเสวนาระดมสมอง วันที่ 29-30 มิถุนายน 2539 หน้า 21.
- ฉันทส เพ็ชรธรรม. 2542. สถาปนาสถาบันเมือง : เมือง การเมือง ชุมชน และประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันการพัฒนาพื้นฐาน.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2540. "บทสำรวจพัฒนาการและสถานภาพของขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ" ใน เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม. หน้า 7-8. นครปฐม : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธีรยุทธ บุญมี 2541. สังคมเข้มแข็ง ธรรมชาติ : ยุทธศาสตร์ท้าทายของประเทศไทย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- นิพนธ์ บุญญภัทโร. 2530. ระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค : วิเคราะห์เฉพาะกรณี เรื่องการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด (อาณานิคมหรือเมืองขึ้น) กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- บัญญัติ จันทน์เสนะ 2539. "คำกล่าวเปิดการเสวนาระดมสมอง จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ของนายบัญญัติ จันทน์เสนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา" วันที่ 30 มิถุนายน 2539. โรงแรมหาดแก้วปรีนเซส รีสอร์ท อ.สิงหนคร จ.สงขลา.
- ประกาศจังหวัดสงขลา เรื่องการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ ประกาศ ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2540.
- ประเวศ วะสี 2538. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เปรม ติณสูลานนท์ 2539. "คำปาฐกถาพิเศษของ ฯพณฯพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรี และรัฐบุรุษ ในพิธีเปิดการเสวนาระดมสมอง จุดประกายวิสัยทัศน์สงขลา 2555" วันที่ 29 มิถุนายน 2539 โรงแรมหาดแก้วปรีนเซส รีสอร์ท อ.สิงหนคร จ.สงขลา.

พรรณิกา โสคติพันธ์ 2540. ต้นกล้าพลเมืองบนเส้นทางสู่สงขลาประชาคม กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ไพฑูริย์สายสัมพันธ์. 2543. วันที่ 10-16 กรกฎาคม 2543, หน้า 1-2.

ไพฑูริย์สายสัมพันธ์. 2541. วันที่ 2-8 กุมภาพันธ์, หน้า 1.

_____. 2541. วันที่ 26 ตุลาคม-1 พฤศจิกายน, หน้า 13

_____. 2543. วันที่ 7-13 กุมภาพันธ์, หน้า 19.

_____. 2543. วันที่ 21-27 สิงหาคม, หน้า 13.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541ก. คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี 2541. สงขลา : กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____. 2541ข. โครงการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาประชาคมจังหวัด. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____. 2543. โครงการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด จังหวัดสงขลา สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

โรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์. 2543. คู่มือนักศึกษาโรงเรียนอุดมศึกษาพาณิชย์. สงขลา.

วิชัย กาญจนสุวรรณ, 2534. บทบาทของสภาอาจารย์ในการพัฒนามหาวิทยาลัย : ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____. 2538. รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทของสภาจังหวัดในการพัฒนาประชาธิปไตย : กรณีศึกษาสภาจังหวัดสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

_____. 2543. "บทบาทขององค์กรเอกชนในการพัฒนาสังคม" ใน เอกสารประกอบคำบรรยายพิเศษให้แก่สมาชิกหอการค้าจังหวัดสงขลาในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2543 วันที่ 21 เมษายน 2543 ที่โรงแรม J.B. อ.หาดใหญ่. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่. 2543. เอกสารแนะนำวิทยาลัยเมืองหาดใหญ่. สงขลา : วิทยาลัยเมืองหาดใหญ่.

วิสัยทัศน์สงขลา 2555 เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 24 ธันวาคม 2539 ณ จุฬาลักษณ์หาดใหญ่ พลาซ่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา. หน้า 1-2 (ฉบับร่าง)

สถาบันราชภัฏสงขลา. 2541. คู่มือนักศึกษาปีการศึกษา 2541. สงขลา : โรงพิมพ์เทียมการพิมพ์.

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา. 2543. สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ 11.

สมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง 2540 รายงานการดำเนินงานโครงการรณรงค์เพื่อปฏิรูปการเมืองพื้นที่จังหวัดสงขลา. สงขลา.

____. 2540 ข. สรุปย่อตราสารรับ-รายจ่ายช่วงเดือนกุมภาพันธ์-กันยายน 2540. สงขลา.

สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย. 2542. เอกสารประกอบการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2542, กรุงเทพฯ : สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย.

สรุปผลการประชุมคณะทำงานดำเนินการแปลงวิสัยทัศน์สงขลา 2555 ไปสู่การปฏิบัติ วันที่ 7 พฤษภาคม 2540 ณ ห้องประชุม รวมใจ 1.

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 10. 2529. สงขลา : สถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2539. แนวคิดและแนวทางการดำเนินการ "ประชาคมจังหวัด" : กลไกส่งเสริมกระบวนการทำงานแบบพหุภาคี กรุงเทพฯ.

สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2540. วิสัยทัศน์สงขลา 2555 : การแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ. สงขลา : สำนักงานจังหวัดสงขลา.

สำนักงานส่งเสริมการระดมทุนเพื่องานพัฒนาภาคใต้ 2540. โครงการสืบชะตาป่าต้นน้ำเทพา (เอกสารแจกผู้เข้าร่วมประชุมปรึกษา วันที่ 24 พ.ย. 2540) สงขลา

"สืบชะตาป่าต้นน้ำ : มิติใหม่ของการร่วมมือ" 2540. โฟกัสสงขลา 1(24), 4.

แสวง รัตนมงคลมาศ, 2525. "โฉมหน้าอาจารย์มหาวิทยาลัย" ใน รายงานการสัมมนาเรื่องแนวทางการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดล หน้า 141-156. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

หอการค้าจังหวัดสงขลา. 2543. ประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2543 วันศุกร์ที่ 21 เมษายน 2543 ณ ห้องตะกั่วป่า โรงแรมเจบี. สงขลา.

เอกสารประกอบการสัมมนาวิสัยทัศน์สงขลา 2555 : การแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ วันที่ 17 กรกฎาคม 2540.

เอนก เทล้าธรรมทัศน์. 2540. ส่วนรวมไม่ใช่รัฐ : ความหมายของประชาสังคม โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Almond, G. A. and Powell, G. Bingham 1966. Comparative Politics : A Development Approach. Boston : Little Brown.

Etzioni, Amitai. 1995. The Spirit of Community. London : Fontana Press.

Huntington, Samuel P. 1968. Political Order in Changing Societies New Haven : Yale University Press.

- Macridis, Roy C. 1983. Contemporary Political Ideologies : Movements and Regimes Boston : Little, Brown and Company.
- Olson, Mancur, Jr. 1982. "The logic of Collective Action" In Brian Barry and Russell Hardin (eds) Rational Man and Irrational Society? pp. 43-52. London : Sage Publication
- Peck, Scott M. 1990. The Different Drum : Community-Making and Peace. London : Rider Arrow.
- Ruland, Jurgen and Ladavalaya, M.L. Bhansoon 1993. Local Associations and Municipal Government in Thailand. Freiburg : Arnold-Bergstraesser Institut.

สัมภาษณ์

- กมล ประทุมพร. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2542.
- กริเนศ พูลสวัสดิ์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2542.
- คล้าย แก้วเพชร. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 ธันวาคม 2542.
- จรววย เพชรรัตน์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2543.
- จรูญ หยุทอง 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 23 ธันวาคม 2542.
- จำนง ค์ แรกพินิจ. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2542.
- เต็ม เหมมัน (อุปนายกสมาคมมุสลิมหาดใหญ่) 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543.
- ชัยรัตน์ เสถียร. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542.
- ชาติชาย สุทธิพันธ์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2543.
- ชบ ยอดแก้ว. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2542.
- ดวงจิต พานิชกรณ์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 9 พฤศจิกายน 2542.
- โตน กร่อมมี. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2543.
- นครินทร์ ชาทอง. 2542 ผู้ให้สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2542.
- _____. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542.
- น้อย จันทร์อำไพ. 2543 ผู้ให้สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2543.
- บุญเลิศ แสงศรีคำ. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542.
- ประสพท มิแค้น 2543 ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543.
- ประเสริฐ รักษ์วงศ์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2542.
- ปราโมทย์ จุฑาพร. 2543 ผู้ให้สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 2543.
- พรณิภา โสคติพันธ์ 2542 ผู้ให้สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2542.

- พสุ ตัตถาภรณ์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543.
- เพ็ญณี ฤทธิกาญจน์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543.
- ไพฑูรย์ ศิริรักษ์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542.
- ไพรัช วิชรพันธ์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 มกราคม 2543.
- ภาณุ อุทัยรัตน์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542.
- ภูมิชัย บุญโสภณ. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2543.
- มูหรอด ไบระบะอู. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543.
- รัตนา กิรติชนานนท์ 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543.
- เริงชัย คันสกุล 2543 ผู้ให้สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543.
- โรจน์ แสงฤดู. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2542.
- ลักข์ หนูประคิษฐ์ 2542 ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2542.
- _____. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 ตุลาคม 2542.
- วัฒนา คำอุ่นขา. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2543.
- วันชัย พุทธทอง. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 ธันวาคม 2542.
- วานิช สุวรรณรัตน์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2542.
- วิชัย สุทธากาศ. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2543.
- วิเชียร อ่อนประเสริฐ. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2542.
- วิโชค จรุงโรจน์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2543.
- วิโรจน์ สาระศรี. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2542.
- ศิริรัตน์ อมรรัตน์ และธิดารัตน์ รัตไว้ 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2542.
- สมชาย และตี. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543.
- สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543.
- สมพงษ์ และตี. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2543.
- สมพงษ์ หนูสา. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2542.
- สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2543.
- สินธพ อินทร์รัตน์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2542.
- สุติมา หมัดอาดัม. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2543.
- สุนทร อุโฆษยง. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2542.
- ศุพจน์ โกวิทยา 2543 ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2543.

- สุพจน์ อินทรราช. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2542.
- สุพิเชฐ สุวรรณชาติ. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 มกราคม 2543.
- สุนน ศรีแก้ว. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542.
- สุวิทย์ ชินศรี. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2542.
- เสาวลี ชูเกิด. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2542.
- โสภา สมเขาใหญ่. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2542.
- อดีตกรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัด (ที่ไม่ประสงค์จะออกนาม) 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2543.
- อดุลศักดิ์ ภูมิคุ้ม. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2542.
- อนงค์ แก้วจังหวัด. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2542.
- อรุณวรรณ เพชรสังข์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2543.
- อาภรณ์ ทองเมือง. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2542.
- อาริสา รัตนเพชร 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2543.
- อารี รังสิโยกฤษฎ์. 2543. ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2542.
- ฮาเสศ หนองวงศ์. 2542. ผู้ให้สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2542.

ภาคผนวก 1

สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง
อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่

23 พฤษภาคม 2540 -

เรื่อง ความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญ

เรียน ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง ซึ่งประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา ได้ให้ความสนใจและได้มีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาตลอด สมัชชาฯ ได้รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในองค์กร ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ และได้เคยสรุปประเด็นความเห็นต่อ ส.ส.ร. หลายครั้งอย่างเร้าร้อนและต่อเนื่องตลอดมา

การได้มีส่วนร่วมของสมัชชาฯ ประสานกับการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และการทุ่มเทแรงกายแรงใจของ ส.ส.ร.ทุกท่าน ได้ทำให้สมัชชาฯ รู้สึกผูกพัน รักและหวงแหนร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ตั้งแต่ยังไม่คลอด สมัชชาฯ รู้สึกเช่นเดียวกับที่ประธานกรรมาธิการยกร่างว่า "รัฐธรรมนูญนี้มีหัวใจอยู่ที่คนเดินถนนไม่ใช่คนที่ม้อภิสิทธิ์"

สมัชชาฯ ได้ประชุมปรึกษากันแล้วหลายครั้ง จึงมีมติให้เสนอความคิดเห็นต่อ ส.ส.ร. ดังนี้

สมัชชาฯ เห็นว่า การปฏิรูปการเมืองครั้งนี้หัวใจสำคัญ 4 ประการ หากประการใดประการหนึ่งขาดหายไปจากร่างรัฐธรรมนูญ จะทำให้การปฏิรูปการเมืองครั้งนี้ไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และอาจถือว่าเป็นการเหนื่อยเปล่า ๆ ก็ว่าได้

หัวใจสำคัญ 4 ประการที่ว่านี้คือ

หนึ่ง การแบ่งหน้าที่กันทำงานระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ นั่นก็คือ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันไม่ได้ (มาตรา 205)

สอง ปฏิรูประบบการเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการซื้อเสียงและการฉ้อฉลของนักการเมือง และส่งเสริมคนดีเข้าสู่สภา นั่นก็คือ ระบบการเลือกตั้งแบบเขตเดียวคนเดียว และระบบบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง ตลอดจนการตั้งคณะกรรมการเลือกตั้งแห่งชาติ

สาม มีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เข้มแข็งมากขึ้น มีคณะตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนระบบศาลต่าง ๆ

สี่ มีการเพิ่มสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น เพิ่มสิทธิของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการกระจายอำนาจให้องค์กรท้องถิ่นจัดการ บำรุงรักษาทรัพยากรท้องถิ่น

สมัชชาฯ ขอเป็นกำลังใจให้ ส.ส.ร.ทุกท่านโปรดยืนหยัดในหัวใจสำคัญทั้งสี่นี้ไว้อย่างเดิมทุกประการ เข้าทำนองเพลงยอดนิยามที่ว่า "หัวใจนี้อย่าให้ใครมาเปลี่ยน"

นอกจากหัวใจสำคัญสี่ประการแล้ว สมาชิกเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บรรจุสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอีกมากมาย เช่นการให้การดูแลคนชราที่มีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ การให้การศึกษาศรี 12 ปี การเวนคืนที่ดินที่ต้องคำนึงถึงราคาตลาด อุดหนุนพรรคการเมืองโดยรัฐเพื่อลดอิทธิพลของนายทุนพรรค เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สมาชิกใคร่ขอเสนอแก้ไขในประเด็นที่มีความสำคัญในระดับรองลงมาอีก 8 ประการ พร้อมเหตุผลประกอบดังนี้

1. ไม่ควรมีวุฒิสภา หากมี ต้องทบทวนบทบาทหน้าที่ และที่มาใหม่
2. คลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม (ม.39)
 - 2.1 พรรค 2 ควรให้องค์กรอิสระมาทบทวน มาทำหน้าที่จัดสรร และควรระบุที่มาขององค์กรนี้ให้ชัดเจน
 - 2.2 พรรค 3 ควรแก้ไขให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เป็นสำคัญ (เน้นระดับท้องถิ่นก่อน)

เหตุผล คลื่นวิทยุเช่น คลื่น F.M. ซึ่งเป็นคลื่นของท้องถิ่น เป็นทรัพยากรท้องถิ่น ควรเน้นเพื่อประโยชน์ของคนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้เป็นสื่อเผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรของคนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ป้องกันการครอบงำของวัฒนธรรมระดับชาติ

3. การเลิกพรรคการเมือง (ม. 46 พรรค 4) ควรเพิ่มข้อความว่า "การยุบพรรคการเมืองโดยรัฐ อันเนื่องมาจากการไม่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำไม่ได้"

เหตุผล ให้พรรคการเมืองมีความต่อเนื่องในการเคลื่อนไหวตามอุดมการณ์ของตน เพื่อเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองดี ๆ ที่มีเงินน้อยได้มีโอกาสเสนอตัวบ้าง

หากไม่เพิ่มข้อความดังกล่าว เกรงว่ากฎหมายประกอบ จะล้ายุค เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

4. การตัดสินผู้ได้รับเลือกตามบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองที่ระบุว่า "พรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้า ... ให้ถือว่าไม่มีผู้ใดได้รับเลือก" (ม. 98) เห็นว่าเป็นตัวเลขที่สูงเกินไป

เหตุผล ประเทศไทยควรมีพรรคการเมืองที่หลากหลายทางนโยบาย เพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาเป็นทางเลือก การกำหนดเช่นนี้ทำให้ "หน่ออ่อน" ทางอุดมการณ์ที่ดีหมดโอกาสเกิดทางการเมือง

สมมติมีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง 80% ประมาณ 32 ล้านคน ถ้า 5% เท่ากับ 1.6 ล้านคน หรือเขตละ 4572 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงมาก

สมาชิก เห็นควรให้ลดตัวเลขลงมาเหลือร้อยละสอง หรือ หกแสนสี่หมื่นคน อุดมการณ์ทางการเมืองของคนจำนวนนี้ไม่ควรจะได้รับการละเลย ควรให้เขามีโอกาสเข้านเสนอต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

5. ควรให้ผู้บริหารองค์การท้องถิ่นต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินต่อสาธารณะ เช่นเดียวกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

เหตุผล การฉ้อฉลมีทุกระดับ ยิ่งเป็นระดับองค์การท้องถิ่นยิ่งขาดการตรวจสอบของสาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งของสื่อมวลชนซึ่งจะอ่อนแอในชนบท

6. มาตรา 282 "ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์การปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

เห็นว่าเป็นการเขียนที่คลุมเครือ ควรมืองค์กรอิสระมหาชนมาเป็นผู้พิจารณา

7. มาตรา 283 วรรค 2 "การแบ่งอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์การปกครองท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ควรเพิ่มข้อความว่า "โดยคำนึงถึงการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ"

เหตุผล ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างหากถูกเปลี่ยนไปแล้วอาจเกิดผลดีกับท้องถิ่นหนึ่งแต่อาจเป็นผลเสียต่อชาติหรือท้องถิ่นอื่นได้ จึงควรเพิ่มข้อความดังกล่าว

8. ควรตัดบทเฉพาะกาล มาตรา 328 ออก

เหตุผล บุคคลที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านหากประสงค์จะเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็ควรลงสมัครรับเลือกตั้งโดยตรงได้เลย

สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมืองรัฐสภาสมัยที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและ ส.ส.ร. ก็
 รับไปพิจารณาอย่างใจกว้างเสมอมา

สมัชชาฯ เชื่อว่า "การปฏิรูปการเมืองครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดีและสำคัญมากของคนรุ่นเราที่มีความปรารถนา
 ให้บ้านเมืองสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ที่รุนแรงขึ้นทุกขณะทั้งวิกฤตการณ์ทางสังคม ทางการเมือง และสิ่งแวดล้อม

สมัชชาฯ มีความเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มาด้วยความเสียสละของผู้รักประชาธิปไตย และความ
 หุ่มเหตด้วยชีวิตของคณะ ส.ส.ร. และองค์กรต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนบ้านเมืองเราไปใน
 ทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างแน่นอน สมัชชาฯ ขอสนับสนุน ส.ส.ร.ทุกวิถีทาง

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

A. M.

(ดร.วิชัย กาญจนสุวรรณ)

ประธานสมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง

องค์ประกอบของสมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง

1. ศูนย์ส่งเสริมพลเมืองเด็ก สงขลา
2. กลุ่มอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. กลุ่มอาจารย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
4. กลุ่มอาจารย์ สถาบันราชภัฏสงขลา
5. กลุ่มสมาชิกสภาจังหวัดสงขลา
6. กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.คอหงส์ และ ต.คูเต่า
7. กลุ่มวิทยุสร้างสรรค์
8. กองทุนรักบ้านเกิด
9. กลุ่มนายควมจังหวัดสงขลา
10. กลุ่มนักธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยว
11. สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ภาคใต้
12. สภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
13. สมาคมมุสลิมหาดใหญ่
14. ชมรมสหกรณ์การเกษตรสงขลา
15. ศูนย์รวมยางพารา บ้านพรุ
16. กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาลในเขต อ.หาดใหญ่
17. กลุ่มรักคูซูด สหิงพระ
18. สงขลาฟอรัม
19. หาดใหญ่สนทนา
20. สมาพันธ์หนังตะลุงจังหวัดสงขลา
21. ชมรมอสังหาริมทรัพย์สงขลา
22. กลุ่มนักศึกษาและสภาอาจารย์ มอ.
23. สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทจังหวัดสงขลา
24. คณะกรรมการประสานงาน องค์การพัฒนาเอกชนภาคใต้

พลิกโฉมการเมืองไทย

ร่วมใจสร้างสรรค์รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน
สมาชิกจังหวัดสงขลา

ขอเชิญพี่น้องชาวสงขลาทุกท่าน

1. ร่วมเดินรณรงค์สนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เวลา 8.00 - 9.00 น.
ในวันศุกร์ที่ 23 พฤษภาคม 2540 ณ ศูนย์การค้าโรบินสันสุโรงแรมเจบีหาดใหญ่
2. ร่วมรับฟังการชี้แจงเรื่องรัฐธรรมนูญ ในวันศุกร์ที่ 23 พฤษภาคม 2540 เวลา 9.30-12.30น.
ณ ห้องตะกั่วป่า โรงแรมเจบี อำเภอหาดใหญ่ พบกับ นายอุทัย พิมพ์ใจชน
นายอานันท์ ปันยารชุน และสมาชิก สสร.อีกหลายท่าน
3. ร่วมกระบวนการทำประชาพิจารณ์ "ร่างรัฐธรรมนูญใหม่"
ในวันอาทิตย์ที่ 25 พฤษภาคม 2540 ณ ห้องสมิหรา โรงแรมพาววิลเลี่ยน อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา เวลา 10.00-16.30 น. พบกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ คือ
ศ.ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ ดร.โกเมศ ขวัญเมือง รศ.ดร.ธงทอง จันทรางศุ ฯลฯ

ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการเข้าร่วม

ภาคผนวก 2

สรุปความกึ่งหน้าของการจัดตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา

อนุสนธิจากการสัมมนาภูมิภาค เรื่อง แนวคิด ทิศทาง และแผนการพัฒนาของประชาชน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่ได้ดำเนินการสัมมนาในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ จำนวน 9 ครั้ง ได้เกิดแนวคิดยุทธศาสตร์ประการหนึ่ง คือ การจัดตั้งประชาคมจังหวัด ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ดำเนินการทดลองเพื่อจัดตั้งประชาคมจังหวัด เพื่อเป็นกลไกรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาตามแนวทางในแผน 8 โดยระยะแรกทดลองใน 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี น่าน ขอนแก่น และสงขลา

สำหรับจังหวัดสงขลานั้นได้มีการประชุมเพื่อจัดตั้งประชาคมจังหวัดสงขลามาแล้ว 7 ครั้งด้วยกัน โดยการประชุมแต่ละครั้งพอสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ครั้งที่ 1 การประชุมคณะกรรมการก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 15 ก.พ. 2539

ณ สถาบันราชภัฏสงขลา

- 1.1 อธิการบดีสถาบันราชภัฏ ยินดีและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการเป็นเลขานุการ
- 1.2 ที่ประชุมมีความเห็นให้ขยายแนวความคิดการก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลาในวงกว้างต่อไป
- 1.3 ประชาคมจังหวัด ควรพัฒนาจากพื้นฐานที่ท้องถิ่นมีอยู่บ้างแล้ว
- 1.4 ให้มีคณะกรรมการแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา
- 1.5 รัฐควรมีกลไกและการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมจังหวัด

ครั้งที่ 2 การประชุมคณะกรรมการก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 22 ก.พ. 2539

ณ ส สถาบันราชภัฏสงขลา

2.1 ที่ประชุมได้ จัดตั้งคณะกรรมการแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา ซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนพหุภาคีต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา จำนวน 9 ท่าน และมีฝ่ายเลขานุการซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนาภาคใต้ จำนวน 1 ท่าน และอาจารย์จากสถาบันราชภัฏสงขลา จำนวน 3 ท่าน

ครั้งที่ 3 การประชุมคณะกรรมการดำเนินงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 7 มีนาคม 2539

ณ สถาบันราชภัฏสงขลา

3.1 การปรับปรุงพื้นฐานความเข้าใจการทำงานของคณะกรรมการดำเนินงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัด ควรเน้นความเป็นกันเอง ไม่คิดยึดในระบบราชการ ควรมีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อระดมความคิดเห็นและให้เป็นไปอย่างธรรมชาติ การทำงานควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่และเริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ก่อน เวทีประชาคมจังหวัดควรเป็นเวทีที่เริ่มต้นคิด-ทำ และมีข้อมูลเครือข่าย มิใช่เวทีในฝัน

3.2 การจัดตั้งคณะกรรมการประชาคมจังหวัดสงขลา 40 ท่าน ให้ดำเนินการใน 3 ชั้น

ตอน คือ

3.2.1-ชั้นรวบรวมข้อมูลเครือข่ายในจังหวัดสงขลา ให้ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน

3.2.2 ชั้นสร้างความเข้าใจให้แก่เครือข่าย ดำเนินการใน 2 วิธี คือ

3.2.1 ส่งตัวแทนสร้างความเข้าใจในแต่ละกลุ่ม

3.2.2 เชิญวิทยากร จัดการประชุมใหญ่

3.2.3 ชั้นจัดหมวดหมู่เครือข่ายให้เป็นระบบ เพื่อคัดเลือกตัวแทนของเครือข่ายตามอัตราส่วน

3.3 ประธานมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงานแกนนำฯ ทุกคนรวบรวมข้อมูลเครือข่ายและส่งในการประชุมครั้งต่อไป ครั้งที่ 4 การประชุมคณะกรรมการดำเนินงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 29 มี.ค. 2539 ณ สถาบันราชภัฏสงขลา

ครั้งที่ 4 การประชุมคณะกรรมการดำเนินงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 29 มี.ค. 2539

ณ สถาบันราชภัฏสงขลา

4.1 คณะทำงานแกนนำฯ ได้ส่งข้อมูลเครือข่ายต่าง ๆ คือ เครือข่ายนักวิชาการ, เครือข่ายผู้นำชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนเครือข่ายนักธุรกิจ, สื่อมวลชน และภาครัฐ ยังไม่นำส่งในการประชุมคราวนี้

4.2 ที่ประชุมเห็นชอบแนวทางในการจัดตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา ดังนี้

4.2.1 ต้องการให้มีกฎหมายรองรับประชาคมจังหวัด

4.2.2 ให้มีโครงสร้างอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

- 4.2.2.1 องค์กรย่อยเบญจภาคี ได้ต่ำกว่า 200-300 องค์กร
- 4.2.2.2 มีคณะกรรมการประชามจังหวัด ประมาณ 40 ท่าน
ซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนพหุภาคี
- 4.2.2.3 มีอนุกรรมการเฉพาะกิจ ดำเนินการตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นในจังหวัด
- 4.2.3 มีการประชุมใหญ่ ปีละ 1 ครั้ง
- 4.2.4 มีสถานที่ทำงานอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ
และรับบริจาค

ครั้งที่ 5 การประชุมคณะกรรมการก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 24 เม.ย. 2539

ณ สถาบันราชภัฏสงขลา

5.1 ที่ประชุมกำหนดจัดประชุมใหญ่ เพื่อระดมความคิดในการจัดตั้งประชาคมจังหวัด
สงขลา ในวันเสาร์ที่ 22 มิ.ย. 2539 ณ โรงแรม พาวิลเลียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 5.1.1 ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยตัวแทนจากพหุภาคีต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา
- 5.1.2 เชิญวิทยากรจากส่วนกลางมาให้ความรู้และความคืบหน้าเกี่ยวกับการจัด
ตั้งประชาคมจังหวัด
- 5.1.3 แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดตั้งและรูปแบบของประชา
คมจังหวัด
- 5.1.4 งบประมาณ จะติดต่อขอจาก อ.ชาติชาย ณ เชียงใหม่
- 5.1.5 จัดตั้งองค์กรจัดประชุม ประกอบด้วย
 - 5.1.5.1 อนุกรรมการพิจารณารายละเอียดการประชุมใหญ่
 - 5.1.5.2 ฝ่ายธุรการประชุม ซึ่งมีหน้าที่ติดต่อสถานที่ประชุมและออก
หนังสือเชิญประชุม โดยจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ

ครั้งที่ 6 การประชุมคณะทำงานแกนนำก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 27 พ.ค. 2539

ณ ศูนย์พัฒนาภาคใต้ สงขลา

6.1 อนุกรรมการพิจารณารายละเอียดการประชุมใหญ่ฯ ได้รายงานความคืบหน้าการ
จัดเตรียมการประชุมใหญ่ฯ ดังนี้

- 6.1.1 กำหนดรายละเอียด โครงการจัดการประชุมใหญ่ฯ
- 6.1.2 กำหนดหมายกำหนดการประชุมใหญ่ฯ
- 6.1.3 กำหนดรายชื่อและที่อยู่ของเครือข่ายที่จะเชิญเข้าร่วมการประชุมใหญ่ฯ

6.2 การจัดเตรียมการประชุมใหญ่ ๆ ที่จะดำเนินการต่อไป

6.2.1 การกำหนดกระบวนการและคณะทำงานในการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นในวันประชุมใหญ่ ๆ

6.2.2 การจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมจังหวัดและสรุปสาระการประชุมประชาคมจังหวัดสงขลาที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประชุมใหญ่ ๆ

6.2.3 ที่ประชุมเห็นชอบให้ออกหนังสือเชิญประชุมแต่เนิ่น ๆ

ครั้งที่ 7 การประชุมคณะกรรมการก่อตั้งประชาคมจังหวัดสงขลา วันที่ 9 มิ.ย. 2539

ณ ศูนย์พัฒนาภาคใต้ สงขลา

7.1 ทบทวนรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

7.2 แต่งตั้งคณะทำงานจัดการประชุมใหญ่ วันที่ 22 มิ.ย. 2539 โดยมอบหมายหน้าที่

ดังนี้ :-

7.2.1 ฝ่ายสถานที่และอาหาร มอบหมายให้ คุณไสว หนูยก

7.2.2 ฝ่ายผลิตและจัดทำเอกสารและลงทะเบียน มอบหมายให้ ศูนย์พัฒนาภาค

ใต้ สศช.

7.2.3 ฝ่ายต้อนรับและปฏิคม มอบหมายให้ทุกคน

7.2.4 ฝ่ายพิธีกรประจำวัน มอบหมายให้ คุณศรีปราชญ์ สามัคคีธรรมและ

คุณพรรณิภา โสคติพันธ์

7.2.5 ฝ่ายวิชาการ/กลุ่มย่อย 5 กลุ่ม มอบหมายให้ ผศ.อารี, คุณนิคม, คุณพิกุล
คุณพิชยา, คุณเอื้อนจิต และ อจ.วิชัย

7.2.6 ฝ่ายประเมินผล มอบหมายให้ คุณไสว หนูยก

7.2.7 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มอบหมายให้ คุณศรีปราชญ์ สามัคคีธรรม
